

Редакційна колегія:

СЕНИЦЬ П.М. (голова)

БОНДАР В.О.

ВОРОНОВА Л.В.

ГАЙДАР Є.Т.

ГЕЄЦЬ В.М.

ГРЕБЕНИК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИ Марек

ІЛАРІОНОВ А.М.

КАНДИБКА О.М.

КІРЄЄВ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

ЛИСИЦЬКИЙ В.І.

МАТВІЄНКО В.П.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАТРИКАЦ Л.М.

(зав. редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

САВЛУК М.І.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики

Редактор відділу **ПАПУША А.В.**

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків

та інформаційно-програмного забезпечення

Редактор відділу **КОМПАНІЄЦЬ С.О.**

Відділ валютного регулювання

та міжнародних банківських зв'язків

Редактор відділу **БАКУН О.В.**

Відділ економіки, законодавчого

забезпечення, банківського нагляду

та комерційних банків

Головний художник **КОЗИЦЬКА С.Г.**

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу **В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.**Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**Дизайнер **СЕРЬОДКІН В.К.**

Коректори

СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.Оператор **ЛИТВИНОВА Н.В.**Фотокореспондент **НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.**Черговий редактор **КУХАРЧУК М.В.****Адреса редакції:**

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна

тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України

09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку

Вченою радою Київського національного

економічного університету

Публікації в журналі Вищою атестаційною

комісією України визнано фаховими

Передплатний індекс "Вісника НБУ"

та додатка "Законодавчі і нормативні акти

з банківської діяльності" 74132

Дизайн**Редакція періодичних видань НБУ****Надруковано з готового оригінал-макета****інженерно-технічним центром НБУ**

Формат 60 × 90 / 8. Друк офсетний.

Умовн. друк арк. 8.0. Умовн. фарбовідб. 114.4.

Обл.-вид. арк. 2.86

При передруку матеріалів, опублікованих у

журналі, посилання на "Вісник Національного

банку України" обов'язкове. Редакція може

публікувати матеріали в порядку обговорення,

не поділяючи думку автора. Відповідальність

за точність викладених фактів несе автор,

а за зміст рекламних матеріалів —

рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2000

Вісник

10 / 2000

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№ 10 (56) ♦ Жовтень 2000

Номер підписано до друку редакцією
періодичних видань НБУ 27.09.2000 р.

Зміст

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

В.Кротюк Стратегія і тактика розвитку банківської системи	2
А.Заїка Правильно налагоджені відносини з клієнтом — запорука успіху банку	3
Динаміка фінансового стану банків України на 1 вересня 2000 р.	5
Л.Донченко Проблемні банки — головний біль банківської системи України.....	6
Звіт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за I півріччя 2000 року	8
Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на здійснення	
яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України	10
Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України.....	20
Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв,	
валютних бірж (1991—2000 рр.)	21

МАКРОЕКОНОМІКА

А.Соколовська Проект Податкового кодексу України	
і проблеми правового регулювання податкових відносин	23

НОВІ КНИГИ

А.Мороз Грошово-кредитні відносини в умовах перехідного періоду.....	26
---	----

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Г.Жигайло МСБО: розвиток, практика і використання в Україні.....	27
---	----

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Г.Юрчук Електронна комерція та її перспективи для банківської системи України	29
--	----

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Х.Кагерманн Повний комплекс послуг з одних рук	34
---	----

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Д.Циліорик Оцінка фінансового стану позичальника — суб'єкта малого бізнесу	36
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2000 р.....	39
О.Євтух Аграрна іпотека — ринковий механізм ефективного використання ресурсів	40

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється	
Національним банком України один раз на місяць (за серпень 2000 року)	43
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється	
Національним банком України щоденно (за серпень 2000 року)	44
О.Береславська Уряд і Національний банк — проти осіннього падіння гривні	46
Загальний зовнішній довгостроковий борг України	48

ФОНДОВИЙ РИНОК

Т.Рудненко Проблеми роботи банків із векселями	49
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у серпні 2000 р.	53
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — серпень 2000 р.	53
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 вересня 2000 р.)	53

ПРЕС-СЛУЖБА НБУ ПОВІДОМЛЯЄ

Про роботу комісії з реформування центрального банку країни	54
Про розрахунки за спожиту електричну енергію	54
Готівка в платіжній системі України	54
Щодо анулювання операцій з обміну валюти	54
Постачання банкнотного паперу в Індію відновлено	55
Затверджено Інструкцію "Про переміщення валюти України..."	55
Посилено контроль за операціями в гривнях через коррахунки банків-нерезидентів	55
Щодо повернення кредиту МВФ	55
Українській гривні — чотири роки	55
Євро: стан і перспективи	56

ІНВЕСТИЦІЇ

Т.Мостенська, В.Осецький Проблеми обмеженості	
ринку інвестиційних ресурсів України	58

Коментар /

Стратегія і тактика розвитку банківської системи

в Указі Президента України “Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень”

Володимир Кротюк

Заступник Голови Національного банку України, член Правління НБУ

Сучасний стан розвитку економіки в державі потребує постійної уваги до банківської системи, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для її стабільного та ефективного функціонування. Саме цій меті підпорядковано Указ Президента України від 14.07.2000 р. № 891/2000 “Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень”* (надалі — Указ). У ньому визначено головні напрями стратегії і тактики розвитку банківської системи країни: удосконалення правового регулювання банківської діяльності, забезпечення стабільності гривні, виконання банками своєї основної функції — кредитування суб’єктів господарювання та громадян, зростання довіри населення до вітчизняних банків.

На виконання Указу Президента Правління Національного банку окремою постановою затвердило низку заходів, серед яких зауважимо такі.

До 1 листопада поточного року має бути розроблена Комплексна програма розвитку банківської системи України, розрахована на 2001—2003 роки, у виконанні якої спільно з Національним банком візьмуть участь ряд міністерств та відомств, а також Асоціація українських банків. Пріоритетними напрямами програми визначено: підвищення рівня концентрації банківського капіталу, в тому числі шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу, банкрутства неплатоспроможних банків, удосконалення реорганізації комерційних банків; створення умов для збільшення обсягів кредитування ними виробничої сфери; реорганізація системи нагляду за діяльністю банків в Україні, а також органу з питань реструктуризації боргових зобов’язань за угодами, укладеними комерційними банками, які визнано неплатоспроможними. Програмою також буде передбачено заходи щодо стимулювання припливу іноземного капіталу до банківської сфери, розвитку спеціалізованих комерційних банків та конкуренції на ринку банківських послуг, урегулю-

вання процедур банкрутства банків, завершення процесу узгодження норм бухгалтерського обліку та звітності комерційних банків із міжнародними стандартами.

Стосовно порушеного в Указі Президента України питання реорганізації системи банківського нагляду зазначимо, що ця проблема потребує надзвичайно зваженого підходу. Статтею 61 Закону України “Про Національний банк України” встановлено, що наглядові та регулятивні функції НБУ можуть здійснюватися безпосередньо банком або через створений ним орган банківського нагляду. Тому питання створення відокремленої від Національного банку системи нагляду за діяльністю банків, на нашу думку, має вирішуватися в межах чинного законодавства і, природно, потребуватиме додаткового глибокого вивчення з урахуванням позитивного світового досвіду за участю кваліфікованих фахівців міжнародних фінансових інституцій, науковців, Асоціації українських банків. Не вдаючись до детального аналізу правових та фінансових аспектів цієї проблеми, вважаємо, що функціонування банківського нагляду в структурі Національного банку має свої переваги, а саме: дає змогу оперативніше реагувати на виявлені порушення і застосовувати адекватні заходи впливу, а крім того, — на підставі аналізу інформації, отриманої при здійсненні нагляду, оперативно вдосконалювати банківське законодавство.

Якщо звернемося до досвіду роботи в цьому напрямі, скажімо, Німеччини, де банківський нагляд здійснюється відокремленою від Бундесбанку установою (Федеральною радою банківського нагляду), то зауважимо, що необхідну для своєї діяльності інформацію вона отримує переважно від центрального банку країни. Нині там активно дебатується питання про передачу функцій банківського нагляду центральному банку держави. У зв’язку із цим слід зазначити, що завдання, визначені Указом, безумовно, мають виконуватися, проте програма розвитку банківської системи України повинна передбачати розрахований на перспективу перехідний період щодо шляхів та механізмів удосконалення роботи системи банківського нагляду.

Однією з основних функцій банків є кредитування юридичних і фізичних осіб. А проте захист прав та інтересів кредиторів законодавчо не забезпечено, чітко не визначено відповідальність учасників договірних відносин за невиконання своїх зобов’язань. Щоб вирішити ці питання, фахівці Національного банку спільно із Центром банківського права при Інституті держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України розробляють проект Закону України “Про кредит”. Робота над ним має завершитися в четвертому кварталі поточного року.

Залишається складним механізм реалізації заставленого майна, і тому Указом передбачено заходи щодо його вдосконалення.

Об’єктивній оцінці фінансового стану позичальників при прийнятті рішення про надання кредиту сприятиме створення єдиної інформаційної системи обліку позичальників (боржників), які мають прострочену заборгованість за кредитами, наданими комерційними банками. Порядок створення такої системи має підготувати Національний банк України.

Для стимулювання розвитку виробництва необхідно зацікавити комерційні банки у довгостроковому кредитуванні. Із цією метою Указом передбачено розробку фіскальних та монетарних стимулів для банків, які збільшують обсяги довгострокового кредитування вітчизняного товаровиробника.

Потребують вирішення шляхом внесення змін до відповідних законів України питання щодо віднесення комерційними банками на валові витрати коштів, які спрямовуються на формування резервів, створюваних для відшкодування можливих втрат за активними операціями, та щодо спрощення процедури списання безнадійної заборгованості за рахунок резервів.

Важливими є положення Указу, згідно з якими Кабінету Міністрів за участю Національного банку доручено сприяти прийняттю Верховною Радою України Закону “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”, де передбачено скасування так званої “картотеки № 2”, а також права органів державної податкової служби на

* Повністю текст Указу опубліковано у випуску 9 додатка до журналу “Вісник НБУ” “Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності”.

безспірне стягнення податкової заборгованості. На наш погляд, сьогодні безспірне стягнення має здійснюватися лише щодо сум недоїмки за податками і зборами (обов'язковими платежами) до бюджету. Що ж до фінансових санкцій (штраф, пеня), то до них можна вдаватися лише в судовому порядку. Слід прискорити розгляд та прийняття Верховною Радою України проектів законів "Про банки та банківську діяльність" (нова редакція), "Про вексельний обіг", "Про іпотеку", "Про валютне регулювання", "Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно (в тому числі права застави)". В серпні поточного року Президент України подав Верховній Раді новий варіант проекту Закону "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб" замість внесеного раніше. Він спрямований на захист інтересів вкладників у разі неплатоспроможності чи банкрутства банку, створення системи гарантування вкладів. Це сприятиме зменшенню ризику кризи банківської системи через втрату ліквідності у зв'язку з масовим зняттям депозитів та підвищенню ефективності управління грошово-кредитним сектором економіки завдяки збільшенню обсягу депозитів. Прийняття цього закону зміцнить довіру до банківської системи та сприятиме залученню вкладів населення з метою їх інвестування в економіку держави.

Подальшому забезпеченню стабільності

національної грошової одиниці та стриманню інфляції сприятиме розробка і прийняття Закону України "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні". Цим, передбаченим Указом Президента документом, над проектом якого нині працюють фахівці Національного банку, буде визначено загальні засади функціонування платіжних систем у нашій державі, поняття і загальний порядок переказу грошей в Україні, а також суб'єктів платіжних правовідносин, строки проведення переказу грошей, платіжні інструменти і документи, порядок відкриття та види рахунків. Важливою є пропозиція у законодавчому порядку врегулювати правовий статус електронного документа й електронного підпису, питання захисту інформації при переказі грошей та відповідальності за порушення норм закону.

Указом рекомендовано Національному банку започаткувати з наступного року розробку основних засад грошово-кредитної політики, передбачивши запровадження гнучкої системи нормативів обов'язкового резервування коштів шляхом диференціації розміру відсотків резервування залежно від видів та характеру операцій, виконуваних банками; додержання оптимального рівня облікової ставки НБУ; розширення сфери безготівкового обігу на основі подальшого розвитку електронних платіжних систем для

забезпечення безготівкових розрахунків із застосуванням платіжних засобів; підвищення відповідальності комерційних банків за порушення валютного законодавства та заходи щодо запобігання нелегальному відпливу валютних цінностей за межі України.

Указом також передбачено розробку низки нових законопроектів стосовно погашення знецінених грошових заощаджень громадян; запровадження кримінальної відповідальності за виготовлення, збут та використання підроблених платіжних документів; внесення змін і доповнень до податкового законодавства щодо звільнення комерційних банків від часткової сплати податку на прибуток, який виникає від переоцінки власного капіталу банку внаслідок девальвації гривні; встановлення відповідальності посадових осіб за порушення — шляхом передчасного розголошення інформації — вимог законодавства щодо таємниці слідства.

Реалізація передбачених Указом Президента України заходів потребуватиме копіткої праці широкого кола фахівців Національного банку та уряду, міністерств і відомств, комерційних банків, депутатського корпусу. В підсумку це сприятиме позитивним зрушенням в економіці, розвитку та зміцненню банківської системи, поліпшенню добробуту населення. □

Нотатки практика /

Правильно налагоджені відносини з клієнтом — запорука успіху банку

Уміння налагодити взаємовигідні відносини з клієнтом — свого роду мистецтво. А ще — наука, адже у цій справі є свої закономірності. Взаємини можна будувати, програмуючи бажаний результат. Автор статті розглядає кілька проблемних ситуацій зі сфери взаємовідносин банкірів та клієнтів, які виникають у практиці майже кожної сучасної банківської установи.

Незважаючи на певну своєрідність, банківський бізнес, по суті, нічим не відрізняється від будь-якого іншого, скажімо, — від продажу сирників або автомобілів. Основним банківським товаром на ринку є банківські послуги. Як і інші бізнесові структури, банк отримує прибуток лише в тому випадку, якщо знаходить на ринку покупця своїх продуктів.

Процес купівлі-продажу передбачає

участь у ньому як мінімум двох сторін. На ринку банківських послуг це, зрозуміло, сам банк і його покупець — юридична або фізична особа. У ринкових умовах основоположною засадою їхніх взаємовідносин є вигідність операції. Причому як для банку, так і для споживача. Тож дуже важливо у реальній практиці враховувати інтереси обох сторін. Лише за таких умов можливе досягнення позитивного економічного результату.

**Анатолій
Зайка**

Керуючий відділенням Укрсоцбанку
у місті Костянтинівка Донецької області

КОРИСНІСТЬ І ПІДСТУПНІСТЬ ДАВНІХ ЗНАЙОМСТВ

Як відомо, найпоширенішим банківським продуктом є кредит. Щоб у результаті кредитування отримати дохід, банк повинен потурбуватися, аби клієнти на певних умовах узяли позику, а потім повернули її.

Для реалізації кредитної програми банку доводиться витратити чималі кошти на маркетингові дослідження, аналіз конкретних проектів, оцінку платоспроможності клієнтів.

Прагнучи зекономити на цих витратах, сучасні вітчизняні банківські установи (передусім колишні державні банки) часто-густо надають перевагу (за інших рівних умов) своїм давнім, перевіреним часом клієнтам, здебільшого колишнім державним підприємствам. Нерідко рішення про надання їм

кредиту мотивується не економічною вигодою, а дружнім ставленням, особистими симпатіями та інерцією довіри. Часом такі критерії кредитування призводять до збитків. Це, як кажуть, “негатив”.

Але є і “позитив”. У разі перебудови внутрішньої системи управління банком, впровадження нових принципів роботи, застосування нових фінансових інструментів банкам із тривалою історією легше знайти підтримку в колі своїх давніх клієнтів.

Проте взаємодовіра має свою межу. Тривалі партнерство колишніх державних банків і підприємств може притупити пильність обох учасників процесу, створити підґрунтя для розвитку консервативних тенденцій у співпраці на кшталт: “Клієнт сам повинен знайти дорогу до банку”. Наслідком необґрунтованої самозаспокоєності банківських працівників, як правило, є перехід “перевічених часом” клієнтів у інші банківські установи.

БАНКИ ТА КЛІЄНТИ — НЕ АНТАГОНІСТИ

Отримавши заявку на кредит, банк має провести низку контрольних процедур: визначити фінансовий стан підприємства, проаналізувати окупність проекту, виявити потенційні ринки збуту продукції чи послуг, проаналізувати наявність конкурентів та їх можливий вплив на бізнес позичальника.

На цьому етапі часто виникає проблема якості документів, особливо тих, що надаються новими клієнтами, які не мають кредитних історій.

Навчені гірким “кредитним досвідом” 1992—1995 років, коли не повернулася значна частина позик, банки тепер ретельніше вивчають фінансові можливості позичальників. Однак останні підвищену зацікавленість банківських спеціалістів станом виробництва часом сприймають як стороннє втручання в діяльність підприємства. Іноді таке сприйняття пояснюється надмірною самовпевненістю (нерідко безпідставною) спеціалістів підприємства, а іноді за цим невдоволенням криється намір узяти кредит саме для того, щоб не повертати його.

На практиці підготовкою документів для отримання кредиту, як правило, займається бухгалтер підприємства. На жаль, у виробничих колах панує міф про його абсолютну обізнаність з усіх питань, які стосуються фінансів. Вважається, що бухгалтер може і облік вести, і виконувати економічні розрахунки діяльності підприємства. Звичайно, обдаровані особистості, які можуть ці дві важливі і складні функції суміщати, трапляються, проте це виняток, а не правило. У цивілізованих країнах, де гроші не сміять, розробкою кредитних проектів займаються окремі спеціалісти. Від уведення в штат фахівця, який аналізував би реальні результати, прогнозував би перспективні напрями діяльності

підприємства, вітчизняні виробничники здебільшого відмовляються, мотивуючи це браком коштів. Водночас відкидають і пропозиції банків узяти на себе зазначену вище функцію. Причин відмови зазвичай не називають, але і так зрозуміло — побоюються вводити сторонню людину у внутрішній світ свого бізнесу.

Для сучасної практики типовою стала ситуація, коли підприємства-позичальники блокують доступ представників банківських установ до інформації про хід реалізації проекту, що кредитується. На зауваження банкірів щодо правомірності їхніх спостережень за ходом виробничих справ можуть відповісти: “Ми вам платимо відсотки, а про погашення основного боргу поговоримо потім”. Банк, не контролюючи ситуацію, побоюється ризику неповернення кредиту, тому й орієнтується на високі процентні ставки, за рахунок чого може компенсувати можливі втрати. Незадоволеними залишаються обидві сторони: позичальник тим, що збільшуються витрати на обслуговування кредиту, а банк тим, що через брак реальної інформації (а отже, й можливості прогнозування стану позичальника) зростають ризики неповернення кредиту.

Чи є вихід із цього замкнутого кола? Безумовно. Передусім необхідно зруйнувати психологічний бар’єр між банкірами та їхніми клієнтами, які на наших теренах упродовж десятиліть вважалися антагоністами. Ключову роль у цьому мають відіграти кваліфіковані спеціалісти — працівники і банків, і підприємств-клієнтів.

КАДРИ ВИРІШУЮТЬ УСЕ

Системою навчання і розподілу кадрів, що існувала раніше, передбачалася в основному підготовка фахівців вузького профілю. Такий підхід, зрозуміло, домінував і у сфері підготовки банківських спеціалістів: вони детально вивчали суто банківську справу, а з діяльністю суміжних галузей економіки знайомилися лише побіжно. До речі, і нині в Україні не готують банківських фахівців, які б глибоко розумілися у тій чи іншій галузі економічної діяльності.

Сучасні українські банки, що дбають про свою конкурентоспроможність, виправляють цей недолік вітчизняної освітньої системи самотужки, залучаючи до роботи кваліфікованих спеціалістів зі сфер, у які спрямовується основна частина їхніх кредитних ресурсів.

На нашу думку, цей досвід слід поширити, надати йому системного характеру. **У банках варто було б створити спеціальні групи фахівців (умовно кажучи — персональних менеджерів) для роботи з клієнтами.** Звичайно, це мають бути фахівці, обізнані з основами обліку та економіки підприємства, послугами, які надає банк, а також, що не менш важливо, спроможні кваліфіковано вести переговори, володіти навичками психолога.

Оскільки, як уже зазначалося, освітня система поки що не готує таких спеціалістів, на перших порах за цю справу могли б узятися спеціалізовані організації чи підрозділи банків, які займаються підвищенням кваліфікації банківських кадрів.

Нагальною є також проблема відповідної перепідготовки спеціалістів, які працюють на підприємствах. Практика свідчить, що більшість українських виробничників (передусім із колишніх чи й теперішніх державних підприємств) мало обізнана з особливостями економічних процесів в умовах ринкової економіки, зокрема у сфері застосування нових фінансових інструментів, а отже, й не готова до адекватної економічної поведінки. Для прикладу візьмемо вексельний обіг. Не секрет, що нині більшість бухгалтерів навідріз відмовляється провадити розрахунки векселями. Чому? Насамперед тому, що не володіє необхідними знаннями і досвідом у цій справі. А для підвищення кваліфікації не створено належних мотивів.

Посприяти вирішенню цієї гострої проблеми можуть банки, прикріпивши до підприємств-клієнтів спеціально підготовлених персональних менеджерів. Вигода буде обопільною: підприємство допускатиме менше помилок у своїй фінансовій діяльності, поліпшить свій імідж, покращить фінансові показники, а для банку передусім зменшаться ризики неповернення вкладених активів.

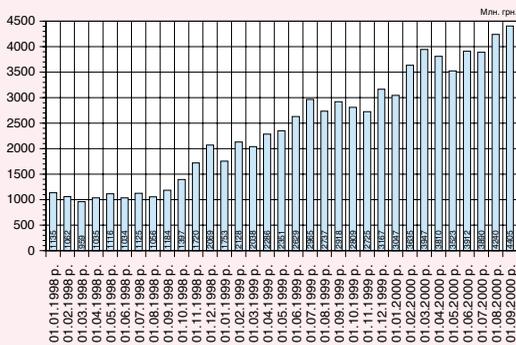
Функції персонального менеджера мають бути доволі широкими. Він повинен не лише, як кажуть, супроводжувати кредит, а й спільно зі спеціалістами підприємства-позичальника аналізувати критичні виробничі ситуації, допомагати підприємцям обрати оптимальну форму розрахунків, розробити відповідні схеми тощо. У банку цей же менеджер, контактуючи зі спеціалістами, які відповідають за конкретні напрями банківської діяльності, має сприяти оперативному і якісному задоволенню потреб клієнта.

Може виникнути побоювання щодо зловживань персонального менеджера поінформованістю щодо стану справ і стратегії діяльності обох учасників процесу — і банку, і його клієнта. Звичайно, зловживання можливі, і не лише з боку персональних менеджерів. Але для того, щоб їм запобігти, банки мають створити надійну систему внутрішнього контролю, для цього вони утримують служби безпеки.

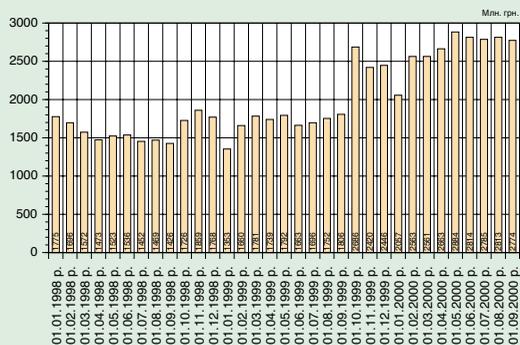
Будь-яке нововведення має як позитивні, так і негативні аспекти. За умови продуманого впровадження модифікованої системи взаємовідносин із основними клієнтами банку, про яку йшлося вище, позитивні результати можуть переважити тимчасові труднощі, пов’язані із налагодженням нової справи. Принаймні клієнти, які відчуватимуть постійну увагу до себе з боку банку, залишатимуться вірними йому. □

Динаміка фінансового стану банків України на 1 вересня 2000 р.

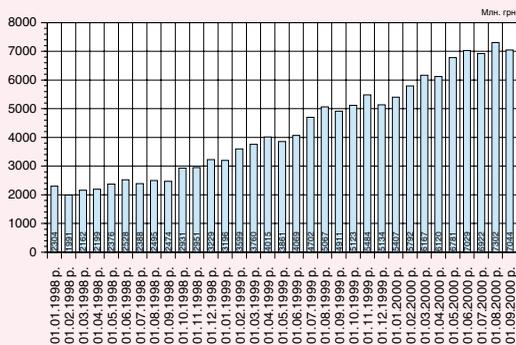
Грошові кошти та залишки в НБУ

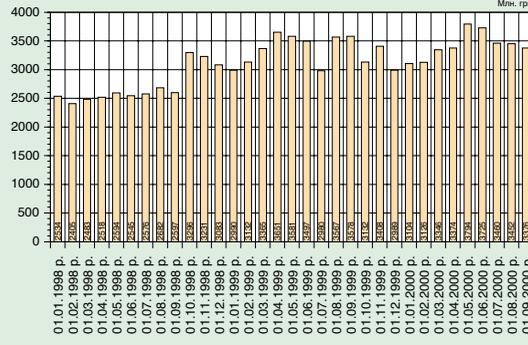
Кошти бюджетних установ та НБУ

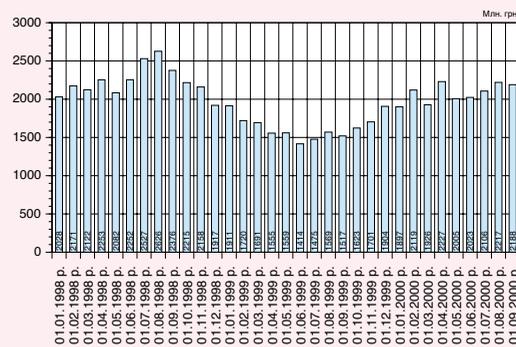
Кошти в банках

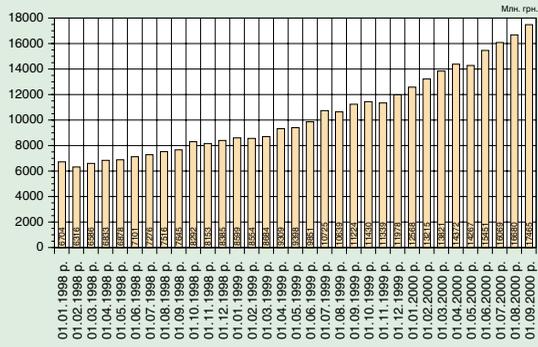
Кошти банків

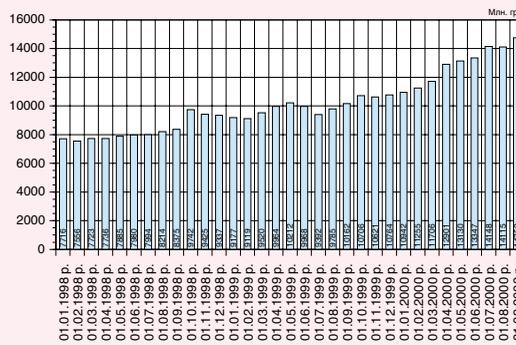
Інвестиційний портфель

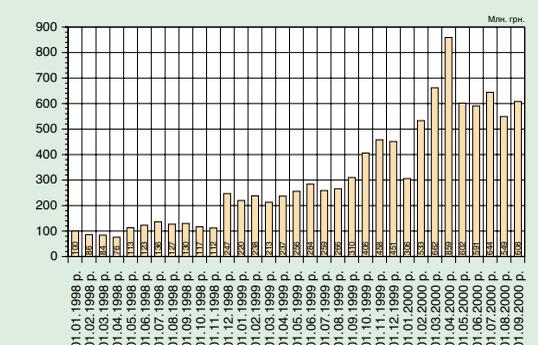
Кошти на рахунках клієнтів

Кредитний портфель

Цінні папери власного боргу

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками управління безвиїзного нагляду департаменту пруденційного нагляду НБУ.

Заходи впливу /

Проблемні банки — головний біль банківської системи країни

**Людмила
Донченко**

Заступник начальника управління з питань роботи з проблемними банками Національного банку України

Неодмінна передумова злагодженого функціонування економіки — стабільна банківська система країни. З огляду на це важливого значення набуває комплекс заходів, які Національний банк України постійно впроваджує з метою зменшення кількості так званих проблемних банків, нейтралізації їх можливого негативного впливу на стан банківської системи в цілому. Про особливості застосування цих заходів ідеться у статті.

Першою прикметою виникнення проблем у діяльності банку є ознаки порушення його фінансової стабільності. Погіршення фінансового стану може бути викликане недостатністю нормативного капіталу, проведенням ризикових операцій, невиконанням нормативу щодо обсягу резервів під активні операції, неякісними активами й пасивами, що ставить під загрозу інтереси клієнтів та платоспроможність банку.

Звичайно, є багато й інших факторів, які спричиняють проблеми у діяльності банків. Серед них:

- ◆ кредитні ризики (неповернення в обумовлений угодою термін коштів позичальником);

- ◆ ризик ліквідності (невиконання зобов'язань банку у встановлений договором строк);

- ◆ ризик дохідності;

- ◆ ринковий ризик (ризик витрат, спричинених зміною ринкової ціни фінансових інструментів, які застосовує банк, скажімо, облігацій, акцій, іноземної валюти та пов'язаних із нею деривативів);

- ◆ операційний ризик (спричинений технічними збоями у банківських процедурах тощо);

- ◆ ризик менеджменту (некоректна поведінка керівництва, зумовлена його недостатньою компетентністю, низькими моральними якостями тощо).

Нині — в умовах складного соціаль-

но-економічного становища в Україні, негативного впливу зовнішніх факторів, ризикової діяльності комерційних банків — кожен третій вітчизняний банк — проблемний.

За станом на 01.09.2000 р. зі 195 банків, які значаться в Реєстрі банків, їх філій та представництв, валютних бірж, 37 перебувають у стадії ліквідації (це 19% від загальної кількості банків). 16 із них ліквідуються за рішенням НБУ, 18 — за рішенням арбітражних судів, 2 — за рішенням загальних зборів акціонерів (учасників) банку. У одного банку відкликано ліцензію на здійснення всіх операцій.

Оскільки проблемні банки становлять певну загрозу для банківської системи в цілому, щодо них вживаються відповідні заходи впливу. В чому вони полягають? По суті, це низка вимог, спрямованих на відновлення стабільності фінансового стану банку, впорядкування його діяльності згідно із чинним законодавством та нормативно-правовими актами НБУ. Зазначені заходи, зокрема, спонукають банк нормалізувати рівень обсягу капіталу, ліквідності та платоспроможності, усунути порушення, які призвели до збитків чи до погіршення фінансового стану.

Заходи впливу добираються з урахуванням:

- ◆ характеру допущених комерційним банком порушень;

- ◆ причин, які їх зумовили;

- ◆ загального фінансового стану банку;

- ◆ значимості комерційного банку на ринку банківських послуг.

Як відомо, ці заходи мають непримусовий і примусовий характер.

Непримусові заходи впливу застосовуються до банку в разі незначних порушень, які в даний час не впливають на платоспроможність або на інтереси клієнтів, проте у майбутньому (якщо вчасно не виправити недоліки) можуть спричинити серйозні проблеми.

Примусові заходи застосовуються, якщо виявлені порушення спричинили високий рівень банківського ризику, що може призвести або вже призвело до значної втрати капіталу, робочих активів та поточних прибутків.

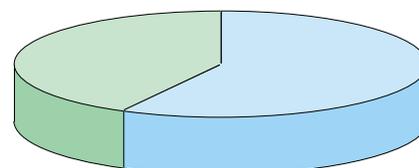
Банкрутство — явище надзвичайно небезпечне. Через крах навіть одного банку можлива системна економічна криза. Прикладів можна навести чимало.

Щоб запобігти серйозним порушен-

Кількість комерційних банків, вилучених із Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж за станом на 01.09.2000 р.

■ Банки, ліквідовані за рішенням зборів акціонерів (учасників) банку 33
 ■ Банки, ліквідовані за постановою НБУ 34
 ■ Банки, ліквідовані за постановою арбітражного суду 10

■ Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж шляхом ліквідації 45
 ■ Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж шляхом реорганізації 32

Середня тривалість роботи ліквідаційних комісій

та показник задоволення вимог кредиторів

Усього вилучено (ліквідовано) банків із Реєстру	45
Мінімальний термін ліквідації	10 місяців
Максимальний термін ліквідації	до 54 місяців
Показник задоволення вимог кредиторів (% від загальної суми кредиторських вимог)	≈2.1%*
* На думку автора, зазначений показник міг би бути вищим, якби було створено належні правові умови для ефективно роботи ліквідаційних комісій.	

Кількість банків, зареєстрованих і вилучених із Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж за період із 01.01.1992 р. по 01.09.2000 р.

Дата	Загальна кількість банків, занесених у Реєстр банків, їх філій та представництв, валютних бірж	Зареєстровано	Вилучено	Кількість діючих банків, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій
01.01.1992 р.	76	76	—	
За 1991 р.		76	—	
01.01.1993 р.	133	136	3	
За 1992 р.		60	3	
01.01.1994 р.	211	220	9	
За 1993 р.		84	6	
01.01.1995 р.	228	248	20	
За 1994 р.		28	11	
01.01.1996 р.	230	251	21	
За 1995 р.		3	1	
01.01.1997 р.	229	261	32	195
За 1996 р.		10	11	
01.01.1998 р.	227	269	42	185
За 1997 р.		8	10	
01.01.1999 р.	214	272	58	176
За 1998 р.		3	16	
01.01.2000 р.	203	272	69	163
За 1999 р.		—	11	
01.07.2000 р.	196	272	76	157
01.09.2000 р.	195	272	77	157
За 8 місяців 2000 р.		—	8	

ням у діяльності банків, а також мінімізувати можливі негативні наслідки для всієї банківської системи та економіки в цілому, органи чи служби банківського нагляду практично всіх країн світу користуються правом втручання у діяльність банків із метою захисту прав клієнтів. При цьому застосовуються здебільшого примусові заходи впливу:

- ◆ зупинення дії ліцензії;
- ◆ штрафні санкції;
- ◆ відсторонення керівництва банку (всього правління, а також керівників структурних підрозділів);

◆ призначення тимчасової адміністрації для управління банком (при цьому відсторонюється керівництво банку);

◆ ліквідація або реорганізація банку.

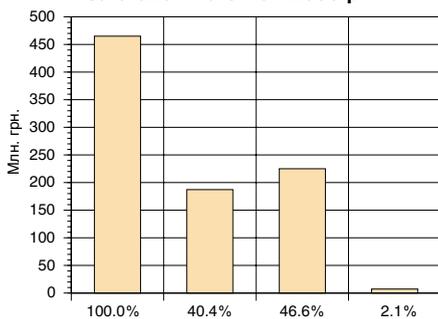
Серед проблем українських банків, щодо яких застосовуються примусові заходи впливу, — непрофесійне керівництво, зловживання, порушення нормативних актів і законів (наприклад, надання значних кредитів інсайдерам). На момент ліквідації вітчизняних банків дуже часто з'ясується, що понад 40—50% активів — непрацюючі, а їхня загальна реальна вартість становить лише 30—40% від балансової вартості активів.

Законами України “Про банки і банківську діяльність” та “Про Національний банк України” НБУ надається право приймати рішення про застосування щодо проблемних банків заходів впливу, в тому числі таких, як ліквідація, призначення тимчасової адміністрації, відсторонення керівництва банку. Однак через нечіткість деяких правових норм реалізувати це право службі банківського нагляду НБУ не просто. Передусім це стосується відсторонення керівництва банку та призначення тимчасової адміністрації.

Необхідною умовою забезпечення стабільності банківської системи України є обов'язкове поєднання адекватного нагляду з ефективним впровадженням наданих прав та застосуванням необхідних виправних заходів, що можливо лише за умови досконалої законодавчої бази. У

зв'язку із цим Національний банк України розробив та подав на розгляд Верховній Раді новий проект Закону “Про банки і банківську діяльність”, який більшою мірою відповідає потребам сучасної економіки, зокрема у сфері оздоровлення банків та застосування ефективних процедур щодо їх платоспроможності з метою підвищення довіри до банківської системи. □

Фінансовий стан банків, які перебувають у стадії ліквідації, за станом на 01.07.2000 р.

100.0% — балансова вартість усіх активів на момент прийняття рішення про ліквідацію банку;
 40.4% — балансова вартість усіх активів у відповідності з проміжним ліквідаційним балансом;
 46.6% — усі зобов'язання банку перед кредиторами та клієнтами;
 2.1% — показник задоволення вимог кредиторів (% від загальної суми зобов'язань).

Конверти схожі на банк. В них також можна зберігати гроші.

конверти

nanip A4, A3

тел.: (044) 515-64-63, 545-41-49
 515-49-43, 545-41-50, 546-92-75
 e-mail: office@demetra.kiev.ua

До уваги вкладників /

Звіт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за I півріччя 2000 року

Баланс Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за станом на 1 липня 2000 р.

Тис. грн.

Стаття	Код рядка	Сума	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
АКТИВ			
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	14.4	12.6
початкова вартість	011	14.4	14.4
знос	012	0	1.8
Незавершене будівництво	020	0	0
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	123.9	134.2
початкова вартість	031	135.1	164.1
знос	032	11.2	29.9
Довгострокові фінансові інвестиції:			
участь у капіталі інших підприємств	040	0	0
інші фінансові інвестиції	045	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Усього за розділом 1	080	138.3	146.8
2. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	4	1.6
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
реалізаційна вартість	160	0	0
початкова вартість	161	0	0
резерв сумнівних боргів	162	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	3.5	2.4
за виданими авансами	180	0	0
з нарахованих доходів	190	0	0
із внутрішніх розрахунків	200	2689.1	4239.3
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	0.1	0.3
Поточні фінансові інвестиції	220	50127	59320.1
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	365.3	1362.7
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	0	0
Усього за розділом 2	260	53189	64926.4
3. Витрати майбутніх періодів	270	0	4.2
БАЛАНС	280	53327.3	65077.4
ПАСИВ			
1. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0	0
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	0	0
Резервний капітал	340	0	0

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Нерозподілений прибуток	350	0	0
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	0	0
Усього за розділом 1	380	0	0
2. Забезпечення зазначених нижче витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Забезпечення інших витрат	410	53325.2	65062.5
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом 2	430	53325.2	65062.5
3. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	0	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом 3	480	0	0
4. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	0	0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	0	0
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
за одержаними авансами	540	0	0
з бюджетом	550	0	0
з позабюджетних платежів	560	0	0
зі страхування	570	0	0.1
з оплати праці	580	0	0
з учасниками	590	0	0
із внутрішніх розрахунків	600	2	14.8
Інші поточні зобов'язання	610	0.1	0
Усього за розділом 4	620	2.1	14.9
5. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
БАЛАНС	640	53327.3	65077.4

Звіт про рух коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за I півріччя 2000 року

Тис. грн.

Статті		Сума
1	Рух грошових коштів від поточної діяльності	
1.1.	Надходження грошових коштів	
1.1.1.	Внесок держави	0.0
1.1.2.	Сума початкового збору, отриманого від комерційних банків	777.9
1.1.3.	Сума регулярних зборів, отриманих від комерційних банків	7108.2
1.1.4.	Сума пені, отриманої від комерційних банків	5.4
1.2.	Витрати грошових коштів	
1.2.1.	Поточні операційні витрати	156.0
1.2.2.	Розрахунки за соціальним страхуванням і з Пенсійним фондом	12.9
1.2.3.	Сплата податків	0.0
1.2.4.	Відшкодування вкладів у разі настання їх недоступності	0.0
1.2.5.	Повернуті комерційним банкам помилково сплачені суми зборів	120.0
	Стан грошових коштів від поточної діяльності	7602.6
2.	Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	
2.1.	Придбання державних цінних паперів	70098.1
2.2.	Погашення державних цінних паперів	63514.9
2.3.	Придбання основних засобів	22.0
2.4.	Реалізація основних засобів	0.0
2.5.	Придбання нематеріальних активів	0.0
2.6.	Реалізація нематеріальних активів	0.0
	Стан грошових коштів від інвестиційної діяльності	6605.2
3.	3. Грошові кошти на початок року	365.3
4.	4. Грошові кошти на кінець року	1362.7

Примітка. Звіт про рух грошових коштів складено прямим методом.

Офіційний список комерційних на здійснення яких комерційні банки

За традицією наприкінці року пропонуємо читачам “Вісника НБУ” повний перелік банків України та основні дані про них. Постійні передплатники журналу, очевидно, помітять, що написання назв банків дещо відрізняється від форми подачі цих назв у попередніх публікаціях. Це — не випадковість і тим більше не помилка. Цього разу ми вирішили опублікувати назви банків у повній відповідності з їх написанням в установчих документах. На жаль, написання назв деяких банків не узгоджується з

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Банки, що перебувають у стадії ліквідації (реорганізації)	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації
м. Київ і Київська область						
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк “Україна”	ВАТ	70 338 850		27.09.1991 р.	2
2	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку “Укрсоцбанк”	ВАТ	48 600 500		27.09.1991 р.	3
3	“Відкрите акціонерне товариство “Державний ощадний банк України”	ДЕР	100 000 000		31.12.1991 р.	4
4	Державний експортно-імпортний банк України	ДЕР	100 000 + 200 млн. дол. США		23.01.1992 р.	5
5	Акціонерне товариство “Український інноваційний банк”	ВАТ	20 000 000		02.10.1991 р.	9
6	Акціонерний банк “АЖЮ”	ВАТ	10 581 000		02.10.1991 р.	11
7	Акціонерний Київський народний банк	ВАТ	7 660 020		07.10.1991 р.	15
8	Акціонерний комерційний банк “Персональний комп’ютер”	ВАТ	15 000 000		07.10.1991 р.	16
9	Акціонерний комерційний банк “Легбанк”	ВАТ	8 000 000		08.10.1991 р.	17
10	Акціонерний банк “БРОКБІЗНЕСБАНК”	ВАТ	16 922 260		07.10.1991 р.	18
11	Акціонерний комерційний банк “Корал-Банк”	ВАТ	7 958 790		08.10.1991 р.	19
12	Акціонерний банк “Інко”	ВАТ	1 000 000		08.10.1991 р.	20
13	Акціонерний комерційний Український банк “Відродження”	ВАТ	682 537	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	21
14	Акціонерний комерційний банк “Трансбанк”	ВАТ	20 084 000		09.10.1991 р.	22
15	Акціонерне товариство “Градобанк”	ВАТ	96 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	23
16	Акціонерний банк “Банк регіонального розвитку”	ВАТ	14 102 500		14.10.1991 р.	29
17	Кієво-Печерський акціонерний комерційний банк	ВАТ	7 000 000		15.10.1991 р.	33
18	Комерційний банк “Фінанси та Кредит”	ТОВ	20 000 000		30.10.1991 р.	63
19	Акціонерний банк “Енергобанк”	ВАТ	10 850 840		31.10.1991 р.	68
20	Акціонерний комерційний банк “Київ-Приват”	ВАТ	7 500 000		31.10.1991 р.	69
21	Комерційний банк “Кредитно-фінансова спілка “Експобанк”	ТОВ	10 500 000		26.12.1991 р.	75
22	Акціонерний банк “Старокиївський банк”	ЗАТ	6 000 000		31.12.1991 р.	79
23	Акціонерний банк “Олімпійська Україна”	ВАТ	13 550 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.01.1992 р.	81
24	Акціонерний банк “Український Професійний Банк”	ВАТ	16 000 000		30.01.1992 р.	83
25	Акціонерний комерційний банк “Альянс”	ВАТ	9 510 500		10.03.1992 р.	89
26	Акціонерний комерційний банк “Інтербанк”	ВАТ	23 000 000		23.03.1992 р.	93
27	Акціонерний поштово-пенсійний банк “Аваль”	ВАТ	104 000 000		27.03.1992 р.	94
28	Акціонерний комерційний банк “Славутич”	ВАТ	13 170 317		16.05.1992 р.	110
29	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	ВАТ	30 008 205		02.07.1992 р.	120
30	Акціонерний комерційний банк “Інтерконтинентбанк”	ВАТ	18 365 000		16.07.1992 р.	124

¹ Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню НБУ, опубліковано на сторінці 20.

² Банки, в яких обмежено операцію 5, не мають права відкривати нові “Ностро”-рахунки.

Банки, в яких обмежено операцію 8, не мають права залучати та розміщувати депозити на міжбанківському ринку.

банків України та перелік операцій, отримали ліцензію Національного банку України¹

За станом на 1 вересня 2000 р.

нормами правопису (передусім це стосується застосування дефіса, написання слів із малої і великої літер тощо), проте ці назви затверджені зборами акціонерів і набули статусу офіційних. Сподіваємося, що із часом банки, які припустилися граматичних помилок у написанні своєї назви, виправлять їх у встановленому законодавством порядку. Ми ж вважаємо за доцільне подати точні назви банків, оскільки це важливо для практичного використання вміщеної тут інформації.

Юридична адреса	Номер ліцензії	Дата отримання ліцензії	Операції, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію НБУ ²
м. Київ, пров. Рильський, 10	3	19.01.1999 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 6,13 до 31.05.2001 р.; обмежено операції 5,8; обмежено операцію 14 до 31.05.2001 р.
м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	16.12.1999 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Госпітальна, 12	148	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,29,30; операції 27,29 — лише для фізичних осіб
м. Київ, вул. Горького, 127	2	27.06.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Інститутська, 12-а; керівництво — вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	23	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Велика Васильківська, 10	4	21.04.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Велика Житомирська, 24	144	25.07.2000 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,27,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 3,17,18,20 до 20.11.2000 р.
м. Київ, вул. П.Сагайдачного, 17	27	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Жиланська, 27	45	10.07.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 5,11,18,23 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 17,20
м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	11.07.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 6
м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	180	14.07.2000 р.	1,4,8,9,12,16,26,30; обмежено операцію 16
м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—	—
м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	—	—	—
м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	30.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Андрі Барбюса, 9-а	—	—	—
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	107	27.07.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30
м. Київ, вул. І.Кудрі, 32	—	—	—
м. Київ, вул. Артема, 60	28	01.09.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, пров. Рильський, 10	38	08.06.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Володарського, 2/4	15	03.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,29,30; обмежено операції 8,11,13,17,18,20,21,29
м. Київ, вул. Володимирська, 60 (кореспонденція — вул. Червоноармійська, 55, готель "Спорт")	—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	22.06.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Відрадний, 73 (пошта — просп. Оболонський, 26)	97	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 5,11,13,14,15,27,28,29 до 01.11.2000 р.; обмежено операції 8,19
м. Київ, вул. Індустріальна, 27	102	15.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Лескова, 9	10	22.05.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Фрунзе, 47	60	25.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,14,17,18,27,28,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 5,13,20
м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	20.01.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Воровського, 22	100	12.08.1999 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,15,17,18,20,29 до 01.11.2000 р.; обмежено операції 4,8,16

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

31	Український акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк	ЗАТ	200 175 000		26.08.1992 р.	125
32	Український кредитний банк	ЗАТ	26 815 775		30.10.1992 р.	127
33	Акціонерний комерційний банк "Мрія"	ВАТ	13 544 467		11.11.1992 р.	128
34	Акціонерний комерційний банк "ГЕОСАНТРИС"	ВАТ	11 017 500		10.12.1992 р.	133
35	Акціонерний банк "ЛІГА"	ВАТ	250 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	11.12.1992 р.	134
36	Банк "Український капітал"	ВАТ	14 284 750		25.12.1992 р.	138
37	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	ВАТ	60 000 000		29.12.1992 р.	139
38	Комерційний банк "Стоік"	ТОВ	26 240 000		13.01.1993 р.	142
39	Акціонерний банк "Аллонж"	ВАТ	50 000 000		29.01.1993 р.	148
40	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО- ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	15 000 000		10.02.1993 р.	149
41	Акціонерний комерційний "Торгово-Промисловий банк"	ВАТ	4 869 500	Банк перебуває у стадії ліквідації	18.03.1993 р.	155
42	Акціонерний Комерційний Банк "Київський інвестиційний банк"	ЗАТ	15 975 190		24.03.1993 р.	158
43	Міжнародний акціонерний комерційний банк "Християнський банк"	ВАТ	50 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	160
44	ТОВ "Український промисловий банк"	ТОВ	24 900 000		21.04.1993 р.	164
45	Акціонерний комерційний банк харчової промисловості України "Укрхарчпромбанк" АК	ВАТ	2 960 155	Банк перебуває у стадії ліквідації	28.04.1993 р.	165
46	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	ЗАТ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.05.1993 р.	166
47	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	ВАТ	6 874 871		14.05.1993 р.	167
48	Акціонерний Комерційний Банк Розвитку Малеого та Середнього Бізнесу "Антарес"	ВАТ	13 000 000		18.05.1993 р.	168
49	Акціонерне товариство "КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА"	ЗАТ	22 261 000		19.05.1993 р.	169
50	Акціонерний комерційний банк "Київ"	ВАТ	26 042 508		19.05.1993 р.	171
51	Комерційний банк сприяння розвитку міського господарства та підприємництва "Хрещатик"	ТОВ	20 000 000		19.05.1993 р.	172
52	Державно-акціонерний спеціалізований імпортно-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	ВАТ	25 000 000		11.06.1993 р.	175
53	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	ВАТ	11 934 213		23.06.1993 р.	177
54	Акціонерний банк "Укргазбанк"	ВАТ	36 567 571		21.07.1993 р.	183
55	Іпотечний комерційний акціонерний банк	ВАТ	2 350 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	10.08.1993 р.	189
56	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	ВАТ	27 500 000		27.08.1993 р.	195
57	Акціонерний банк "ЛАНБАНК"	ВАТ	150 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.09.1993 р.	197
58	Фермерський земельний акціонерний банк	ВАТ	7 355 590		21.09.1993 р.	198
59	Акціонерний банк "Зевс"	ВАТ	30 600 000		29.09.1993 р.	199
60	Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	ЗАТ	5 635 000		22.10.1993 р.	202
61	Акціонерний банк "Укоопспілка"	ВАТ	9 583 100		25.10.1993 р.	204
62	Акціонерний комерційний банк "Надра"	ВАТ	33 700 000		26.10.1993 р.	205
63	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	ЗАТ	15 000 000		09.11.1993 р.	210
64	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	ВАТ	11 560 766		03.12.1993 р.	216
65	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК"	ЗАТ	2 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	03.12.1993 р.	217
66	Акціонерний банк "Комерційний Індустріальний Банк"	ЗАТ	24 547 203		03.12.1993 р.	219
67	Акціонерний банк "Синтез"	ВАТ	14 000 000		24.12.1993 р.	221
68	Акціонерний банк "Авторитет"	ВАТ	12 000 000		24.12.1993 р.	222
69	Акціонерний банк "Оболонь"	ВАТ	1 860 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.01.1994 р.	227
70	Акціонерний комерційний банк "ОЛБанк"	ЗАТ	7 783 600		26.01.1994 р.	228
71	Акціонерний комерційний банк "Форум"	ВАТ	32 203 500		31.01.1994 р.	231
72	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний комерційний банк"	ВАТ	13 758 850		31.01.1994 р.	234
73	Акціонерне товариство "Банк Велес"	ВАТ	15 000 000		18.03.1994 р.	239
74	Акціонерний комерційний банк "Росток Банк"	ЗАТ	8 542 270		25.03.1994 р.	240
75	Акціонерний банк "ЕКСПРЕС-БАНК"	ВАТ	17 136 500		12.04.1994 р.	243
76	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	ВАТ	21 828 750		28.04.1994 р.	245
77	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	ВАТ	21 500 000		30.09.1994 р.	250
78	Акціонерний банк "Еталон"	ЗАТ	8 100 000		29.06.1995 р.	252

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	09.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Гоголівська, 22/24	79	13.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Щербакова, 35	25	09.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Велика Житомирська, 6/11	—	—	—
м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	29.03.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 18 до 01.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	04.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Червонозоряний, 51	72	24.02.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	181	11.07.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Гончара, 41	99	06.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	—	—	—
м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	19.01.1999 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 6	—	—	—
м. Київ, вул. Волоська, 18/17	67	03.07.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	—	—	—
м. Київ, вул. Воровського, 6	—	—	—
м. Київ, вул. Щорса, 15	—	—	—
м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	15.06.2000 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2000 р.
м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	111	15.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	04.04.2000 р.	1,2,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30;
м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	158	20.01.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	12.07.1999 р.	1,3,4,9,11,12,15,16,19,21,26,28,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,28 до 20.10.2000 р.
м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	29.03.1999 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,28,29,30; обмежено операції 7,8
м. Київ, вул. Єреванська, 1 (кореспонденція — вул. Пушкінська,42/4)	123	04.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Межигірська, 83	—	—	—
м. Київ, вул. Патриса Лумумби, 21	51	24.07.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Суворова, 9	—	—	—
м. Київ, вул. Предславинська, 28	109	23.07.1999 р.	1,3,4,8,9,10,12,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Комінтерну, 15	41	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	27.06.2000 р.	1,4,8,9,10,12,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2000 р.
м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,14,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 8,13,21
м. Київ, вул. Артема, 15	21	30.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	09.03.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,16
м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	56	04.08.1999 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 3,13 до 01.01.2001 р.; на операції 17,18,20,23 до 01.08.2001 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Оболонська, 47	—	—	—
м. Київ, вул. Воровського, 6	186	30.06.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. І. Кудрі, 5	30	19.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	06.08.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, Оболонський проспект, 26	—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	11	22.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	22.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, Конрактова площа, 4	91	13.01.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, вул. Андрі Барбюса, 9-а	117	12.07.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,19,21,26,29,30
м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	115	04.07.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 13 до 20.01.2001 р.; обмежено операцію 5
м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	89	01.09.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	82	16.05.2000 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	12.06.2000 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
(м. Київ, вул. Прорізна, 6)	57	22.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

79	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	ЗАТ	10 085 250		31.01.1996 р.	255
80	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	ВАТ	18 200 000		27.03.1996 р.	256
81	"Київський Міжнародний Банк"	ЗАТ	23 004 250		17.04.1996 р.	257
82	Акціонерний банк "Київська Русь"	ЗАТ	10 100 000		30.05.1996 р.	258
83	Акціонерний Комерційний Банк "Сосьєте Женераль Україна"	ЗАТ	23 311 200		07.06.1996 р.	260
84	Акціонерний комерційний банк "Авіатекбанк"	ЗАТ	22 965 000		26.09.1996 р.	262
85	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ВАТ	7 570 000		30.12.1996 р.	264
86	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	ТОВ	59 000 000		20.05.1997 р.	266
87	Акціонерний Банк "Перший Інвестиційний Банк"	ЗАТ	15 900 340		20.06.1997 р.	267
88	"Акціонерний Банк Креді Свісс Фьорст Бостон (Україна)"	ЗАТ	28 275 000		05.08.1997 р.	268
89	Акціонерний комерційний банк "Банк Австрія Кредитанштальт Україна"	ЗАТ	21 160 000		02.09.1997 р.	269
90	Акціонерний банк "Андріївський"	ЗАТ	30 648 000		09.10.1997 р.	270
91	Акціонерний Банк "ІНГ Банк Україна"	ЗАТ	20 971 000		15.12.1997 р.	271
92	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	ВАТ	20 000 000		29.12.1997 р.	272
93	Акціонерний комерційний банк "Райффайзенбанк Україна"	ЗАТ	44 052 100		02.03.1998 р.	273
94	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	ЗАТ	50 000 000		11.05.1998 р.	274
Вінницька область						
—	—	—	—	—	—	—
Волинська область						
95(1)	"Волинський торгово-інвестиційний банк"	ТОВ	3 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.01.1992 р.	80
96(2)	Комерційний банк "Західкомбанк"	ТОВ	13 440 000		11.03.1993 р.	153
97(3)	Банк Депозитно-Кредитний (Україна) ЛТД	ТОВ	22 469 000		28.02.1997 р.	265
Дніпропетровська область						
98(1)	Акціонерний комерційний банк "Південкомбанк"	ВАТ	12 148 910		03.10.1991 р.	12
99(2)	Комерційний банк "Приватбанк"	ТОВ	140 000 000		19.03.1992 р.	92
100(3)	Акціонерний комерційний банк "Новий"	ЗАТ	17 500 000		06.04.1992 р.	101
101(4)	Акціонерний комерційний банк "Причорномор'я"	ВАТ	14 666 600		21.04.1993 р.	163
102(5)	Акціонерний банк "Кредит-Дніпро"	ЗАТ	26 640 000		07.07.1993 р.	180
103(6)	Акціонерний банк "Діамант"	ЗАТ	40 000 000		17.11.1993 р.	212
104(7)	Закрите акціонерне товариство акціонерний банк "Радабанк"	ЗАТ	12 300 000		03.12.1993 р.	220
105(8)	Комерційний банк "Земельний Капітал"	ТОВ	8 150 074		31.01.1994 р.	236
106(9)	Акціонерний комерційний банк "Прем'єрбанк"	ЗАТ	30 000 300		22.06.1994 р.	247
107(10)	Акціонерний комерційний банк "Технобанк"	ЗАТ	11 026 310		23.06.1994 р.	248
108(11)	Акціонерно-комерційний банк інвестування програм реконструкції і розвитку "ЗАВОДБАНК"	ВАТ	3 050 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.12.1994 р.	251
109(12)	Комерційний банк "Класик"	ТОВ	9 403 514		06.10.1995 р.	254
110(13)	Український Банк Міжнародного Співробітництва "Інвест-Кривбас Банк"	ЗАТ	6 671 000		18.10.1996 р.	263
Донецька область						
111(1)	Акціонерний банк "КАР-БАНК"	ВАТ	9 600 000		01.10.1991 р.	6
112(2)	Донецький акціонерний банк "Донвуглекомбанк"	ВАТ	2 300 000		01.10.1991 р.	7
113(3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК"	ВАТ	2 450 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.	8
114(4)	Акціонерно-комерційний банк "Капітал"	ВАТ	12 100 000		31.10.1991 р.	65
115(5)	Акціонерний комерційний Банк "Азов-Банк"	ВАТ	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	31.10.1991 р.	67
116(6)	Закрите акціонерне товариство з іноземними інвестиціями та участю українського капіталу "Перший Український Міжнародний Банк"	ЗАТ	23 000 000		23.12.1991 р.	73
117(7)	Донецький комерційний біржовий банк "Донбіржбанк"	ТОВ	8 100 000		27.12.1991 р.	78
118(8)	Донецький Акціонерно-комерційний Миський Банк	ЗАТ	58 132 000		06.04.1992 р.	99
119(9)	Акціонерний банк "Донеччина"	ВАТ	15 990 000		19.05.1993 р.	170
120(10)	Акціонерно-комерційний "Промекономбанк"	ВАТ	21 700 019		25.08.1993 р.	194
121(11)	Комерційний банк "Поліс"	ТОВ	300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	22.10.1993 р.	203
122(12)	Акціонерний комерційний банк "Донкредитінвест"	ЗАТ	33 406 377		24.11.1993 р.	214
Житомирська область						
123(1)	Комерційний банк "АМАСКО"	ТОВ	3 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	161

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	103	26.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	11.07.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, бул. Л.Українки, 34	192	23.06.1998 р.	4,8,9,10,11,12,15,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б	19	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,16
м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	31.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Червонозоряний, 132	171	30.04.1999 р.	1,4,5,8,11,14,15,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операції 5,8; всі операції здійснюються з урахуванням особливих вимог та переліку операцій, викладених у постанові Правління НБУ від 31.03.1999 р. №159
м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	19.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, просп. Червоних Козаків, 6	178	11.07.2000 р.	4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Велика Васильківська, 34	179	23.06.1998 р.	4,8,9,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Ярославів Вал,14-а	185	29.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 25 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Федорова, 4, корпус 21	183	29.05.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Комінтерну, 28	190	31.07.2000 р.	1,4,8,9,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	189	28.01.2000 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Воровського, 40	191	12.10.1998 р.	1,4,5,8,9,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Сакаганського, 115	193	30.05.2000 р.	1,4,5,8,9,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 5
—	—	—	—
м. Луцьк, вул. Коперника, 8	—	—	—
м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	23.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	176	18.12.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 12	44	19.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	11.07.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	11.08.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	14.04.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17)	70	04.11.1999 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Дніпропетровськ, вул. Т.Шевченка, 59	125	19.04.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	07.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 10	160	24.02.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, Набережна ім. Леніна, 29	153	11.03.1999 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Дніпропетровськ, просп. Калініна, 75	—	—	—
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	27.07.1999 р.	1,4,16
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. К.Маркса, 28	177	07.07.2000 р.	1,4,8,9,12,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2000 р.
м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	12.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Донецьк, вул. Артема, 63	18	12.03.1999 р.	1,4,9,12,15,16,19,30; зупинено дію ліцензії на операції 9,12,15,16,19,30 до 01.06.2001 р.
Донецька обл., м. Макіївка, вул. Гаврилова, 3	—	—	—
м. Донецьк, вул. Артема, 110	122	15.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
Донецька обл., м. Маріуполь, просп. Леніна, 35	—	—	—
м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	07.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	05.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Донецьк, бул. Пушкіна, 20	85	25.05.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	31.07.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,22,26,27,28,29,30
м. Донецьк, Ленінський просп., 4	182	31.05.2000 р.	1,4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Донецьк, просп. Ілліча, 109-а	—	—	—
м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	29.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; обмежено операцію 5
Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Нізгурецька, 16	—	—	—

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Закарпатська область						
124(1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	ВАТ	762 823	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.10.1991 р.	14
125(2)	Комерційний кооперативний інвестиційний банк "Коопінвестбанк"	ТОВ	10 500 000		16.12.1992 р.	135
Запорізька область						
126(1)	Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"	ВАТ	13 411 260		16.10.1991 р.	36
127(2)	Акціонерний банк "АвтоЗАЗбанк"	ВАТ	14 101 518		21.10.1991 р.	43
128(3)	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	ВАТ	24 012 787		21.10.1991 р.	44
129(4)	Акціонерний банк "Муніципальний"	ВАТ	11 700 000		21.10.1991 р.	45
130(5)	Акціонерний банк "Металург"	ЗАТ	11 623 590		12.07.1993 р.	182
131(6)	Акціонерне товариство "Наш банк"	ВАТ	16 942 000		17.11.1993 р.	211
Івано-Франківська область						
132(1)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття"	ВАТ	10 000 000		22.10.1991 р.	46
133(2)	Акціонерний комерційний банк "Західбудгазбанк"	ВАТ	7 500 000		22.10.1991 р.	47
Кіровоградська область						
—	—	—	—	—	—	—
АР Крим і м. Севастополь						
134(1)	Акціонерний комерційний банк "Таврія"	ВАТ	14 000 000		24.10.1991 р.	51
135(2)	Азово-Чорноморський комерційний банк "Азчеркомбанк"	ТОВ	100 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	24.10.1991 р.	52
136(3)	Акціонерний банк "Таврія"	ВАТ	20 000 000		24.10.1991 р.	53
137(4)	Комерційний акціонерний банк "Крим-банк"	ЗАТ	1 067 601	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.10.1991 р.	54
138(5)	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтбанк"	ЗАТ	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	13.12.1991 р.	71
139(6)	"ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	13 365 640		23.12.1991 р.	74
140(7)	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-Банк"	ВАТ	16 000 000		20.01.1992 р.	82
141(8)	Акціонерний банк "Кримкредит"	ЗАТ	4 180 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.02.1992 р.	86
142(9)	Кримський Комерційний церковний банк "ККЦБ"	ТОВ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	07.05.1992 р.	108
143(10)	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ВАТ	15 332 000		22.06.1992 р.	118
144(11)	Акціонерний банк "Абсолют"	ЗАТ	2 430 200	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.11.1993 р.	215
145(12)	Комерційний банк "Крим юрт"	ТОВ	2 126 890	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.01.1994 р.	225
146(13)	Акціонерний Сімферопольський банк "АКСІ-банк"	ВАТ	9 000 000		26.01.1994 р.	229
147(14)	Акціонерний Банк "Морський"	ВАТ	8 112 720		17.05.1994 р.	246
148(15)	Акціонерно-Комерційний Банк "ЯЛТАБАНК"	ЗАТ	2 400 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.07.1996 р.	261
Луганська область						
149(1)	Акціонерний банк "Український комунальний банк"	ВАТ	15 000 000		10.08.1993 р.	187
150(2)	"СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ТОВ	10 000 000		13.09.1995 р.	253
Львівська область						
151(1)	Акціонерно-комерційний "Електрон Банк"	ВАТ	12 000 000		10.10.1991 р.	25
152(2)	Селянський комерційний банк "Дністер"	ВАТ	14 000 000		14.10.1991 р.	27
153(3)	Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ЗАТ	7 449 208		14.10.1991 р.	28
154(4)	Комерційний банк "ГАЛС"	ТОВ	604 422	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.10.1991 р.	30
155(5)	"Акціонерне товариство "Західно-Український Комерційний Банк"	ВАТ	56 036 669		31.03.1992 р.	96
Миколаївська область						
156(1)	Миколаївський Комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери України (Миккомбанк)	ВАТ	398 003	Банк перебуває у стадії ліквідації	29.04.1992 р.	105
Одеська область						
157(1)	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-Банк"	ЗАТ	5 300 000		17.10.1991 р.	38
158(2)	Акціонерний комерційний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	ВАТ	6 335 010		17.10.1991 р.	39

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—	—
м. Ужгород, вул. Гойди, 10	105	13.07.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,29; зупинено дію ліцензії на операції 11,17,18 до 20.11.2000 р.
м. Запоріжжя, бул. Центральний, 27	126	05.06.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	36	26.08.1999 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 10,11,13,14,17,18,19,20,21,22,23,27,29 до 01.01.2001 р.; обмежено операції 4,8,9
м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 60-б	84	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	69	25.08.1999 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	42	21.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Івано-Франківськ, вул. Василянок, 48	96	25.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 67	101	31.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
—	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 4	139	21.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Феодосія, вул. Р.Люксембург, 4	—	—	—
м. Севастополь, вул. Репіна, 1	167	18.04.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Сімферополь, вул. Крилова, 37	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	—	—	—
м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	120	21.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Севастополь, пл. Нахімова, 2	187	31.03.2000 р.	1,4,8,9,12,15,16,19,26,30; зупинено дію ліцензії на операції 15,16,19 до 01.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 60/24	—	—	—
м. Севастополь, вул. Леніна, 25	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 14-а	—	—	—
м. Сімферополь, вул. К.Маркса, 30/9	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Самокиша, 30	140	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,13,15,16,19,26,28,30; зупинено дію ліцензії на операції 13,15,28 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Ялта, вул. Руданського, 8	—	—	—
м. Луганськ, вул. В.В.Шевченка, 18-а	149	28.03.2000 р.	1,4,7,8,9,10,12,13,14,15,16,19,21,22,26,27,28,29,30
м. Луганськ, вул. Радянська, 83	77	04.04.2000 р.	1,3,4,8,9,10,12,15,16,19,26,30
м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	05.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Львів, вул. Переяславська, 6-а	94	16.12.1999 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Львів, вул. Сербська, 1	54	15.03.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30
м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—	—
м. Львів, вул. Наукова, 7-а	43	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Миколаїв, вул. Р.Люксембург, 52	—	—	—
м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а	159	23.06.1998 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,13,14,15,17,18,20,21,22,27,28,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	23.06.1998 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,17,18,22 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 8,13,21

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

159(3)	Акціонерний комерційний "Генеральний Інвестиційний Банк"	BAT	2 882 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.02.1992 р.	87
160(4)	Акціонерний комерційний банк "Інвестбанк"	ЗАТ	11 100 000		31.03.1992 р.	95
161(5)	Комерційний банк "ФЕБ"	ТОВ	7 500 000		29.01.1993 р.	147
162(6)	Комерційний банк "Місто Банк"	ТОВ	10 026 000		23.07.1993 р.	184
163(7)	Акціонерний комерційний банк "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	BAT	23 816 000		05.11.1993 р.	207
164(8)	Акціонерний банк "ПВДЕННИЙ" у вигляді акціонерного товариства закритого типу	ЗАТ	21 110 000		03.12.1993 р.	218
165(9)	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	BAT	16 000 000		24.12.1993 р.	223
166(10)	Комерційний банк "Контакт Банк"	ТОВ	22 832 510	Банк перебуває у стадії ліквідації	02.02.1994 р.	238
167(11)	Акціонерний комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	BAT	24 000 000		29.03.1994 р.	241
Полтавська область						
168(1)	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"	BAT	9 700 000		16.10.1991 р.	37
169(2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-Банк"	BAT	50 150 170		27.12.1991 р.	77
170(3)	Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	BAT	14 448 000		07.07.1993 р.	179
Рівненська область						
171(1)	Комерційний банк "Зоря"	ТОВ	2 803 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	27.05.1992 р.	115
172(2)	Комерційний банк "Княжий"	ТОВ	6 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.04.1994 р.	242
Сумська область						
173(1)	Акціонерний комерційний банк "Слобожанщина"	BAT	7 199 665		06.02.1992 р.	84
Тернопільська область						
174(1)	Акціонерний банк "Євроцентр"	BAT	6 444 500		20.01.1994 р.	226
Харківська область						
175(1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	BAT	90 000 000		28.10.1991 р.	57
176(2)	Східно-український енергетичний банк "Мегабанк"	BAT	26 572 769		28.10.1991 р.	58
177(3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "Реґіон-банк"	ЗАТ	10 000 000		28.10.1991 р.	59
178(4)	Акціонерно-комерційний РЕАЛ БАНК	BAT	14 303 600		29.10.1991 р.	60
179(5)	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	BAT	15 000 000		29.10.1991 р.	61
180(6)	"Акціонерний Східно-Український Біржовий Банк "Грант"	ЗАТ	9 000 000		29.10.1991 р.	62
181(7)	Акціонерний комерційний банк "Базис"	BAT	7 500 000		15.04.1992 р.	103
182(8)	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	BAT	9 300 000		18.11.1992 р.	129
183(9)	Акціонерний банк "Приват-Ексел"	BAT	5 111 519		01.12.1992 р.	131
184(10)	Інвестиційно-комерційний акціонерний банк "Ера"	BAT	6 476 776	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.01.1993 р.	144
185(11)	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	BAT	13 420 940		03.03.1993 р.	152
186(12)	Акціонерний комерційний банк "Український банк торгового співробітництва"	BAT	18 000 000		23.03.1993 р.	156
187(13)	Акціонерний банк "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	BAT	21 351 500		10.08.1993 р.	190
188(14)	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	BAT	14 000 000		18.08.1993 р.	193
Херсонська область						
189(1)	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	BAT	12 000 000		24.03.1993 р.	157
Хмельницька область						
—	—	—	—	—	—	—
Черкаська область						
—	—	—	—	—	—	—
Чернігівська область						
190(1)	Акціонерний банк "Приватінвест"	BAT	8 100 000		30.10.1991 р.	64
191(2)	Комерційний акціонерний банк "Демарк"	BAT	9 345 000		10.07.1992 р.	122
192(3)	Акціонерний інвестиційний селянський банк "АгроІНВЕСТбанк"	BAT	1 290 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.12.1992 р.	132
193(4)	Акціонерний комерційний "Євробанк"	BAT	6 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.01.1993 р.	145
194(5)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК"	ЗАТ	11 231 880		18.08.1994 р.	249
Чернівецька область						
195(1)	Комерційний банк "Буковина"	ТОВ	7 500 000		21.05.1992 р.	114

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Одеса, вул. Єврейська, 4	—	—	—
м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	24.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,13,17,18,20,21,22,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	194	19.04.2000 р.	1,4,8,9,10,12,16,19,26
Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	06.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Одеса, Французький Бульвар, 10	65	24.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4	121	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,13,17,18,20,27,28,29 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 8
м. Одеса, вул. Прохорівська, 45	—	—	—
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 8-а	157	10.05.2000 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	29.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Леніна, 18/14	142	06.06.2000 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	06.06.2000 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
Рівненська обл., с. Зоря, вул. Сморгівська, 45	—	—	—
м. Рівне, вул. Кавказька, 9-а	—	—	—
м. Суми, вул. Кірова, 4	169	17.05.1999 р.	1,4,5,7,8,9,12,15,16,19,26,28,29,30; обмежено операції 5,8,29
м. Тернопіль, вул. Білецька, 1-а	92	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,29,30; обмежено операцію 8
м. Харків, просп. Московський, 60	75	15.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Артема, 30	163	22.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	12.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	27.07.1999 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 8,13
м. Харків, вул. Чернишевського, 4	49	01.08.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	27.07.1999 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 5,8
м. Харків, вул. Сумська, 88	34	29.05.2000 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	07.02.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Червоножовтнева, 90	37	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Харків, вул. Академіка Павлова, 120	—	—	—
м. Харків, Червоношкільна Набережна, 24	90	31.08.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2000 р.
м. Харків, вул. Клочківська, 3	68	01.09.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операції 1,5
м. Харків, вул. Новгородська, 11	119	04.11.1999 р.	1,4,8,9,12,15,16,17,18,19,20,21,22,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2000 р.; обмежено операції 8,19
м. Харків, просп. Леніна, 36	83	11.04.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Херсон, вул. Комкова, 76-а	154	20.06.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
—	—	—	—
—	—	—	—
м. Чернігів, вул. Серьожникова, 6	133	29.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2000 р.; обмежено операцію 5
м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Чернігів, вул. Т.Шевченка, 103	—	—	—
м. Чернігів, вул. Леніна, 32	—	—	—
м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	07.02.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	22.06.2000 р.	1,4,8,9,10,12,26,28,30; зупинено дію ліцензії на операцію 28 до 06.10.2000 р.

Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України

Ліцензуванню підлягають банківські операції, перелічені у статті 3 Закону України
“Про банки і банківську діяльність”.

Національний банк України видає банкам ліцензію на здійснення банківських операцій, зазначених у таблиці.

За станом на 01.09.2000 р.		
№ операції	Назва операції	Кількість банків, які одержали ліцензію на проведення операції
1	Касове обслуговування клієнтів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	153 4
2	Перевезення грошово-валютних цінностей та інкасація грошових коштів	53
3	Відповідальне збереження цінностей клієнтів банку <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено та зупинено водночас</i>	102 4 3 1
4	Ведення рахунків клієнтів (резидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	156 3
5	Відкриття та ведення рахунків банків-кореспондентів (резидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено та зупинено водночас</i>	108 62 2 2
6	Проведення операцій з касового виконання Державного бюджету України, в тому числі ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків державних позабюджетних фондів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	7 1 1
7	Проведення операцій з касового виконання місцевого бюджету, ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків місцевих позабюджетних фондів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	54 1
8	Залучення і розміщення кредитів та депозитів на міжбанківському ринку <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	153 40
9	Кредитування юридичних і фізичних осіб та фінансовий лізинг <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	154 1 1
10	Факторинг <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	140 1
11	Вкладення коштів у статутні фонди інших юридичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	133 2 12
12	Залучення депозитів юридичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	154 1
13	Залучення депозитів фізичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	133 5 9
14	Емісія цінних паперів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	127 2 5
15	Ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	149 1 6
16	Неторговельні операції з валютними цінностями <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	150 4 2
17	Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	132 3 13
18	Ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	132 2 15
19	Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	150 3 3

20	Відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	133 4 10
21	Залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	137 4 3
22	Залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	122 1 4
23	Валютні операції на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	72 1 11
24	Операції з банківськими металами на валютному ринку України	11
25	Операції з банківськими металами на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	4 1
26	Фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників інвестованих коштів	139
27	Видача поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	133 2 5
28	Купівля, продаж цінних паперів та операції з ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	137 1 10
29	Управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	146 4 11
30	Купівля, продаж державних цінних паперів та операції з ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	153 1 1

Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж (1991—2000 рр.)

За станом на 01.09.2000 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 3 від 05.01.1994 р.
11	"ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 19 від 02.02.1994 р.
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 26 від 08.02.1994 р.
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 27 від 08.02.1994 р.
15	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 28 від 08.02.1994 р.
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 111 від 09.06.1994 р.
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ВОРСЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
23	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

24	“ЕВІС”	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р.
25	“БУККООПБАНК”	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку “УКООПСПІЛКА”
26	“ОЛЕВСЬКИЙ”	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку “АВАЛЬ”
27	“ДНІПРОБАНК”	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку “АВАЛЬ”
28	“ЄДНІСТЬ”	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р. (Рішення зборів)
29	“ЛЬВІВ-ВЕСТ”	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку “ЕЛЕКТРОН”
30	АКБ “ПРУТ і К”	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку “ЗУКБ”
31	КБ “ПРОМІНЬ”	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 188 від 26.12.1996 р.
32	АКБ “КОНГРЕС”	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 187 від 26.12.1996 р.
33	КБ “ХЕРСОН”	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 20 від 30.01.1997 р.
34	АБ “ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК”	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 28 від 27.02.1997 р.
35	КБ “КООПЕРАТОР”	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 54 від 27.03.1997 р.
36	КБ “ЕНЕРГІЯ”	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 55 від 27.03.1997 р.
37	АБ “ХАРКІВЛЕГБАНК”	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 56 від 27.03.1997 р.
38	КБ “ВІННИЦЯ”	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 57 від 27.03.1997 р.
39	АКБ “ЛЕГПРОДБАНК”	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 58 від 27.03.1997 р.
40	АКБ “ХАРКІВ”	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 95 від 24.04.1997 р.
41	АКБ “ДНІПРОСЕРВІСБАНК”	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 135 від 03.07.1997 р.
42	АКБ “ЄВРОЦЕНТР”	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 261 від 30.10.1997 р.
43	АКБ “ДНІПРО”	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 306 від 06.03.1998 р.
44	АКБ “РОСЬ”	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 325 від 13.03.1998 р.
45	КБ “ПАРИТЕТ”	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 326 від 13.03.1998 р.
46	КБ “ФДС”	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 345 від 26.03.1998 р.
47	КБ “ГЕОБАНК”	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 347 від 26.03.1998 р.
48	АБ “МОНОЛІТБАНК”	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 365 від 16.04.1998 р.
49	АБ “ЕКОНОМБАНК”	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 393 від 25.06.1998 р.
50	АБ “ЄВРОМЕТАЛБАНК”	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 394 від 25.06.1998 р.
51	АКБ “ФІАТБАНК”	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 400 від 30.07.1998 р.
52	КБ “ДНІСТЕР-БАНК”	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 401 від 30.07.1998 р.
53	АБ “ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ”	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 402 від 05.08.1998 р.
54	КБ “КОНТИНЕНТ”	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 417 від 25.09.1998 р.
55	АБ “ЮНІВЕРС”	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 437 від 27.11.1998 р.
56	АБ “ІНТРАСТБАНК”	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 438 від 27.11.1998 р.
57	АКБ “СТРИЖЕНЬ”	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 449 від 18.12.1998 р.
58	АКБ “СЕРВІС”	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 450 від 31.12.1998 р.
59	КБ “САНА”	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 455 від 29.01.1999 р.
60	КБ “УКРУНІВЕРСАЛБАНК”	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 474 від 01.04.1999 р.
61	КБ “АЛЕКС”	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 481 від 01.04.1999 р.
62	АБ “ВІКТОРІЯ”	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 489 від 17.05.1999 р.
63	АБ “АРМАНД”	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 509 від 14.06.1999 р.
64	АБ “РЕЗИДЕНТ”	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 512 від 30.06.1999 р.
65	АКБ “ГАЛИЦЬКИЙ”	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 528 від 30.07.1999 р.
66	АБ “ТРАСТ”	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 559 від 30.08.1999 р.
67	АБ “ТЕРНАВА”	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 576 від 30.09.1999 р.
68	АБ “АНТЕК”	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 579 від 22.10.1999 р.
69	АБ “ЦЕНТРАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ”	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 580 від 22.10.1999 р.
70	АКБ “БУДМБАНК”	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 39 від 08.02.2000 р.
71	АБ “ПОДІЛЛЯ”	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 40 від 08.02.2000 р.
72	АКБ “АРКАДІЯ”	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 70 від 22.03.2000 р.
73	АКБ “УКРНАФТОГАЗБАНК”	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 71 від 22.03.2000 р.
74	АБ “ЛІКО”	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 130 від 04.05.2000 р.
75	АКБ “НЕЗАЛЕЖНІСТЬ”	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 131 від 04.05.2000 р.
76	КБ “ЧЕРКАСИ”	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 133 від 16.05.2000 р.
77	АКБ “БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)”	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 228 від 04.08.2000 р.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготувала головний економіст управління реєстрації та ліцензування банків НБУ Олена Сілецька.

Фіскальна політика /

Коли верстався цей номер журналу, у Верховній Раді України розпочалося обговорення проекту Податкового кодексу України. На думку автора статті, в ньому багато прогресивного, однак є й чимало недоліків, які у перспективі можуть мати негативні наслідки. Передусім це стосується положень, якими регулюються правовідносини податківців і платників податків. Автор пропонує шляхи вирішення порушених проблем.

**Алла
Соколовська**

*Завідувач відділення податкової політики і доходів Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України.
Кандидат економічних наук, доцент*

Проект Податкового кодексу України і проблеми правового регулювання податкових відносин

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Проблема правового регулювання податкових відносин, передусім визначення прав, обов'язків та відповідальності їх основних суб'єктів, є першочерговою проблемою реформування податкової системи України, одним із головних завдань, яке поставило перед розробниками проекту Податкового кодексу. Успішне його втілення могло б стати не лише важливим кроком на шляху становлення в Україні демократичної правової держави, а й невід'ємною складовою формування податкової культури, обмеження психологічних чинників уникнення оподаткування, в тому числі шляхом "тінізації" економіки. З огляду на це стає зрозумілим, чому в Росії, яка має аналогічні проблеми, спочатку було ухвалено саме першу частину Податкового кодексу, в якій регламентуються права, обов'язки і відповідальність суб'єктів податкових відносин та визначаються механізми їх реалізації.

Актуальність зазначеної вище проблеми зумовлена трьома основними факторами: по-перше, відсутністю в Україні спеціального закону (на зразок хартії прав платників податків), у якому б визначалися права, обов'язки та відповідальність платників; по-друге, тенденцією до розширення функцій і прав, які надаються органам державної податкової служби України; по-третє, відсутністю балансу прав та обов'язків суб'єктів податкових відносин.

Тенденція до розширення функцій і прав органів державної податкової служби підтверджується аналізом змін та доповнень, які вносилися протягом десяти років до Закону "Про державну податкову службу в Україні".

Зокрема, якщо в початковій редакції Зако-

ну "Про державну податкову службу в Україні" на державні податкові інспекції в районах, містах, районах у містах покладалася функція подання до судів та арбітражних судів позовів про стягнення в дохід держави коштів, одержаних за незаконними угодами, та в інших випадках отримання коштів без установлення законом підстав, то в новій редакції закону від 24.12.1993 р. цю функцію доповнено поданням до судів та арбітражних судів позовів про визнання угод недійсними, а також про стягнення заборгованості перед бюджетом і державними цільовими фондами за рахунок майна.

Законом "Про внесення змін до Закону України "Про державну податкову службу в Україні" від 05.02.1998 р. № 83/98 розширено перелік підстав для зупинення операцій платників податків в установках банків. Такими підставами зокрема вважаються: порушення суб'єктом підприємницької діяльності встановленого законом порядку реєстрації в органі державної податкової служби; відсутність обліку об'єктів оподаткування тощо. Зазначеним вище законом органам податкової служби надано додаткові права:

а) обстежувати житло громадян, якщо воно використовується як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів;

б) надавати в межах своїх повноважень відстрочки і розстрочки сплати податків, інших платежів на умовах податкового кредиту з урахуванням фінансового становища платників податку;

в) стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за несвоєчасне виконання ними розпоряджень органів державної податкової служби про безспірне стягнення податків, інших платежів;

г) запрошувати громадян для перевірки

правильності нарахування та своєчасності сплати ними податків, інших платежів.

Розширення функцій органів державної податкової служби пов'язане також з уведенням до її складу наприкінці 1996 р. спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, тобто податкової міліції, на яку покладено оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Аналізуючи зміст цих функцій, виділимо кілька найважливіших аспектів.

По-перше, зосередження в одних руках функцій нарахування несплачених сум податків, пені, штрафів та їх стягнення, а також дозвіл залишати 30% донарахованих сум податків, фінансових санкцій у розпорядженні органів податкової служби (він був скасований лише рік тому Законом України "Про джерела фінансування органів державної влади") стали підґрунтям для надмірної зацікавленості цих органів у збільшенні сум донарахованих платежів. Зауважимо, що в умовах відсутності чіткої і детальної регламентації відносин між державою та платниками, заплутаності й складності податкового законодавства, наявності законодавчих норм, які можуть тлумачитися неоднозначно, все це не могло не призвести до розширення дискреційних повноважень податкових органів у сфері регулювання взаємовідносин держави та платників податків, до тлумачення спірних норм законів не на користь платників податків, до зростання кількості перевірок, пов'язаних із оподаткуванням, використанням органами податкової служби розбіжностей між нормами законів і нормативно-правових актів ДПА для посилення податкового тиску на платників.

По-друге, деякі з прав, наданих органам податкової служби, суперечать положенням Конституції України (стаття 30) про право людини

на недоторканність житла і нормам правової держави, згідно з якими підставою для обстеження приватних житлових приміщень може бути лише вмотивоване рішення суду.

Є сумніви й щодо відповідності права органів державної податкової служби запрошувати громадян для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків закріпленому в Конституції України праву громадян на свободу й особисту недоторканність.

По-третє, з позицій правової держави викликає сумнів правомірність надання податковим органам права вирішувати, наскільки реальною є загроза витрачання коштів чи загроза відчуження майна, яке може використовуватися для відшкодування завданих державі збитків неплатоспроможною юридичною особою, і зупиняти на цій підставі операції платників податків на рахунках в установах банків. На наш погляд, законом повинні однозначно визначитися умови застосування тієї чи іншої санкції, не допускати їх довільне тлумачення.

Отже, розширення повноважень органів державної податкової служби має суто фіскальну спрямованість і відбувається в напрямі зосередження в її руках усіх функцій, пов'язаних з оподаткуванням, — від розробки проєктів податкових законів і визначення напрямів податкової політики до стягнення податків і проведення оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної роботи. З одного боку, така концентрація функцій має об'єктивні підстави. Вона зумовлена масштабами ухилення від сплати податків, нестачею кваліфікованих кадрів, складністю завдань мобілізації доходів до бюджету держави, необхідністю підвищення якості адміністрування податків. Проте можна навести чимало контраргументів проти такого напрямку розвитку податкової служби. Серед них:

а) масштаби корупції та зловживань, які вразили й органи державної податкової служби;

б) відсутність чіткого розмежування повноважень різних гілок влади, внаслідок чого деякі органи державної влади, у тому числі ДПА, іноді перебирають на себе повноваження інших органів влади, наприклад судів;

в) фактична безконтрольність діяльності ДПА як наслідок нечітких критеріїв її підзвітності Кабінетові Міністрів України.

За таких умов концентрація в одних руках великого обсягу функцій навряд чи сприятиме гармонізації відносин держави і платників податків.

Певні зміни у цих взаємовідносинах передбачені проєктом Податкового кодексу України. В ньому вперше детально регламентується порядок адміністрування податків, починаючи від листування податкових органів із платниками, вимог до обліку операцій, пов'язаних із виникненням податкових зобов'язань, підстав для їх виникнення, зміни або припинення і закінчуючи фінансовими санкціями за правопорушення у сфері оподаткування. У третій главі викладено права й обов'язки плат-

ників податків, податкових агентів та контролюючих органів. Встановлено, що платники податків можуть використовувати свої права та виконувати обов'язки особисто або через законного чи уповноваженого на те представника. Умови надання деяких прав та обов'язків, їх зміст докладніше висвітлені у спеціальній частині проєкту кодексу.

ПРАВА ПОДАТКІВЦІВ

У проєкті кодексу закріплено чинні права органів державної податкової служби, деякі розширено, а деякі обмежено. Зокрема:

1. Чітко вказано, в яких випадках податковий орган може самостійно визначати суму податкових зобов'язань платника.

2. Надано право визначати податкові зобов'язання платника, використовуючи непрямі методи або метод аналогії, якщо контролюючий орган не в змозі провести перевірку в зв'язку з невстановленням місця розташування (знаходження) платника, його ухиленням від надання передбачених законодавством відомостей, а також якщо неможливо розрахувати суму податкових зобов'язань унаслідок відсутності у платника податкового обліку чи підтвердити під час перевірки документами обліку розрахунки, подані платником у декларації. При цьому не допускається використання непрямих методів або методу аналогії в інших випадках.

3. Передбачено право примусового стягнення активів платника у рахунок погашення його податкових зобов'язань лише за рішенням суду (арбітражного суду). При цьому не дозволяється стягувати податковий борг за виконавчими написами нотаріусів.

4. Регламентовано умови виникнення права податкової застави. Причому виникнення цього права передбачається не лише у разі несплати суми податкового зобов'язання у визначені кодексом строки, тобто не лише у випадку виникнення податкової заборгованості, а й у разі неподання або несвоєчасного подання платником податкової декларації (розрахунку).

5. Надано право на адміністративний арешт активів платника (строком до 120 годин від часу підписання відповідного рішення керівником органу державної податкової служби) у разі: порушення ним правил відчуження активів, що перебувають у податковій заставі; наміру виїхати чи у випадку від'їзду за кордон фізичної особи, яка має податковий борг; визнання платника, який одержав податкове повідомлення або має податковий борг, неплатоспроможним за іншими зобов'язаннями; якщо активи виготовляються, зберігаються, переміщуються або реалізуються з порушенням правил, встановлених митним або валютним законодавством чи законодавством із питань оподаткування акцизним збором.

6. Обмежено (порівняно із чинним законодавством) застосування права зупинення

операцій на рахунках платника та його дебіторів у банках, які здійснюють розрахунково-касове обслуговування.

7. Збережено право запрошувати фізичних осіб для перевірки правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, а також право обстежувати житлові приміщення, які належать фізичним особам і використовуються для одержання доходів чи пов'язані з іншими об'єктами оподаткування.

ПРАВА ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

У кодексі чіткіше окреслено деякі права платників, регламентовано умови та порядок їх реалізації. Серед цих прав виділимо такі:

1. Право звертатися до контролюючого органу з вимогою переглянути рішення щодо суми нарахованих податкових зобов'язань платника. При цьому якщо вмотивоване рішення за скаргою платника не надсилається йому протягом 20 днів, то скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків.

2. Право на погашення податкового боргу платника шляхом заліку не погашених у строк зустрічних зобов'язань відповідного бюджету перед цим платником.

3. Право самостійно визначати черговість і форми задоволення претензій кредиторів за рахунок активів, вільних від заставних зобов'язань забезпечення боргу, — крім випадків, коли такого платника визнано банкрутом та коли ухвалено рішення суду (арбітражного суду) про примусове стягнення активів платника в рахунок погашення його податкових зобов'язань.

4. Право оскарження рішення щодо арешту активів платника в адміністративному або судовому порядку.

5. Право самостійно визначати склад і черговість продажу своїх активів, керуючись принципами збереження цілісного майнового комплексу та повного погашення суми податкового боргу.

6. Право розстрочення, відстрочення податкових зобов'язань та досягнення податкового компромісу (згоди між платником податку та податковим органом щодо обсягів та умов погашення податкового зобов'язання або його частини, з нарахуванням пені або без неї).

Окрім зазначених вище прав, що впливають зі змісту спеціальної частини кодексу, в статті 1036 визначено ще й такі права платників податків: користуватися (за наявності підстав) податковими пільгами; одержувати від органів державної податкової служби за місцем своєї реєстрації (місцем проживання) безоплатну інформацію з питань оподаткування; одержувати на письмовий запит від органів державної податкової служби письмові роз'яснення з питань застосування податкового законодавства; бути присутнім під час проведення податкових перевірок, ознайом-

люватися з актами цих перевірок та одержувати їх копії; давати пояснення органам державної податкової служби щодо обчислення та сплати податків, а також за актами перевірок; право на своєчасне повернення або залік сум надміру сплачених чи стягнених податків; вимагати від посадових осіб органів державної податкової служби під час здійснення ними санкцій щодо платника додержання вимог вітчизняного податкового законодавства та міжнародних договорів України; вимагати від органів державної податкової служби та їх посадових осіб додержання податкової таємниці й конфіденційності інформації.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ПЛАТНИКІВ І ПОДАТКІВЦІВ

Докладна регламентація в проекті Податкового кодексу багатьох аспектів взаємовідносин органів Державної податкової служби і платників податків, безумовно, створює передумови для суттєвого просування вперед на шляху становлення в Україні правової держави. Вона обмежує бюрократичну сваволу, значною мірою позбавляє органи податкової служби змоги регулювати взаємовідносини з платниками на свій розсуд, робить ці відносини цивілізованішими, а отже, сприяє їхній гармонізації.

Перехід до побудови взаємовідносин між податковими органами й державою на принципово нових засадах знаменує закріплена у проекті кодексу норма, згідно з якою в разі неоднозначного (множинного) трактування в кодексі, законі або іншому нормативно-правовому акті чи в різних законах або різних нормативно-правових актах прав та обов'язків платників податку або контролюючих органів, унаслідок чого можна прийняти рішення як на користь платника податків, так і на користь контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків. Ця норма засвідчує спрямованість правового регулювання податкових відносин на забезпечення інтересів людини і відповідає вимогам сучасних демократичних держав, правові системи яких ґрунтуються на засадах недоторканності особистості і власності.

ПОЛЕМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Проєкт Податкового кодексу, на жаль, містить положення, які, на нашу думку, не сприятимуть гармонізації взаємовідносин між органами державної податкової служби і платниками. Зокрема, допускається регулювання деяких аспектів цих взаємовідносин не лише кодексом, а й іншими нормативно-правовими актами з питань оподаткування. Це, поперше, суперечить ідеї кодифікації всього податкового законодавства. По-друге, позитивні норми, закріплені в Податковому ко-

дексі, можуть бути зведені нанівець іншими законами та нормативно-правовими актами. Підтвердженням цього є додаткові права, надані ДПА Положенням "Про Державну податкову адміністрацію України", затвердженим указом Президента України від 13.07.2000 р., тобто в той час, коли вже було розроблено проєкт Податкового кодексу.

Не можна вважати прийнятним і те, що проєкт кодексу не дає вичерпного переліку прав та обов'язків контролюючих органів, посилаючись на визначення останніх у відповідному законодавстві. Враховуючи тенденцію до розширення функцій і дискреційних повноважень органів державної податкової служби, їх обмеження є першочерговим завданням Податкового кодексу. Реалізувати ж його можна лише шляхом жорсткої регламентації прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів податкових відносин.

Що ж до сутності прав платників податків та контролюючих органів, то вочевидь автори проекту Податкового кодексу України, розробляючи їх, спиралися на відповідні положення першої частини Податкового кодексу Російської Федерації, ухваленої Державною Думою 16.07.1998 р. Однак це запозичення мало селективний характер, причому найпрогресивніші та найважливіші права платників, передбачені в кодексі Російської Федерації, не перенесено у проєкт Податкового кодексу України. Зокрема, це стосується права не виконувати акти й вимоги податкових органів та їх посадових осіб, якщо вони не відповідають кодексу чи іншим федеральним законам, а також права вимагати у встановленому порядку відшкодування в повному обсязі збитків, завданих незаконними рішеннями податкових органів або незаконними діями (бездіяльністю) їх посадових осіб. Перевагою Податкового кодексу Російської Федерації є й те, що в ньому визначено шляхи забезпечення та захисту прав платників податків, що теж залишилося поза рамками проекту Податкового кодексу України.

Проєкт вітчизняного кодексу не вирішує також проблеми надмірних повноважень органів державної податкової служби, закріплюючи за нею права, які вступають у суперечність навіть із деякими нормами Конституції України. На наш погляд, **надміру широким і не узгодженим із принципами правової держави є право органів державної податкової служби входити в будь-які (в тому числі комп'ютерні) інформаційні системи для виявлення об'єктів оподаткування** (пункт 5, стаття 16041). Не зрозуміло, як це можна поєднати з правом на комерційну таємницю.

Іншим недоліком проекту кодексу є відсутність повного переліку інформації щодо платників, яку органи державної податкової служби мають право вимагати від банків та інших фінансово-кредитних установ. Оскільки таке право суперечить положенням про банківську таємницю, обсяг інформації, яка має надаватися, повинен бути визначений у за-

конодавчому порядку, а не на підставі погодження між ДПА та НБУ.

Як і чинний нині Закон "Про державну податкову службу в Україні", **проєкт кодексу детально регламентує обов'язки та відповідальність платників за порушення податкового законодавства, але не забезпечує такої ж регламентації щодо обов'язків і відповідальності органів державної податкової служби. У проєкті взагалі немає статті, якою б визначалася відповідальність податкових органів та їх посадових осіб.** Цим порушено баланс прав та обов'язків усіх учасників податкових відносин, що компрометує Україну як правову державу.

Кодексом не передбачено шляхи вирішення і такої болючої проблеми, як обмеження кількості перевірок контролюючими органами суб'єктів підприємницької діяльності. Обмеження встановлено лише щодо планових виїзних перевірок (вони можуть проводитися не частіше одного разу на календарний рік). Що ж до оперативних планових, а також позапланових перевірок, то податківці можуть проводити їх "у міру виникнення потреби". Підстави для перевірок, згідно з проєктом кодексу, можуть бути найрізноманітнішими: результати аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності; неподання платником податків в установлений строк документів обов'язкової звітності; подання платником податків в установленому порядку скарги про порушення законодавства посадовими особами органу державної податкової служби під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки; подання суб'єктом підприємницької діяльності до органу податкової служби заяви про відшкодування з бюджету сум податку на додану вартість тощо.

Залишилися нерегульованими також деякі суттєві моменти, пов'язані з визначенням правопорушень у сфері оподаткування.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЕКТУ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Зазначені вище недоліки проекту Податкового кодексу України вказують напрями його удосконалення у процесі доопрацювання. Головні з них:

- ◆ забезпечення закритого (остаточного) переліку прав, обов'язків і відповідальності платників та контролюючих органів із метою запобігання подальшого розвитку негативної тенденції до розширення функцій і прав органів державної податкової служби України;

- ◆ забезпечення балансу прав та обов'язків усіх учасників податкових відносин;

- ◆ чітке визначення у Податковому кодексі відповідальності контролюючих органів та механізму забезпечення й захисту прав платників.

□

Міні-рецензія /

Грошово-кредитні відносини в умовах перехідного періоду

Анатолій Мороз

Завідуючий кафедрою банківської справи Київського національного економічного університету. Професор, доктор економічних наук

Молодий учений із Тернополя Олександр Дзюблюк уже впродовж кількох років активно співпрацює із "Вісником НБУ". Читачам запам'яталися його глибокі, об'єктивні аналізи монетарної політики Національного банку, важелі пропозиції щодо вдосконалення банківської системи України. Нещодавно побачила світ монографія вченого, про яку на сторінках нашого журналу розповідає один із його вчителів, член редколегії "Вісника НБУ" професор А.М.Мороз. Радіємо за творчі й наукові успіхи автора журналу, зичимо йому нових здобутків!

Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. — Л.: Поліграфкнига, 2000. — 512 с.

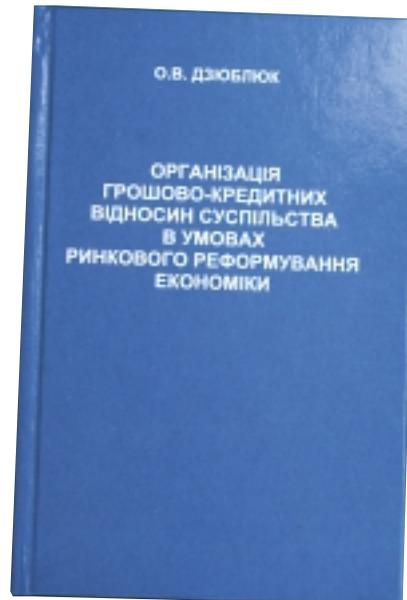
Грошово-кредитні відносини як одна з ключових форм взаємодії між суб'єктами ринку в процесі розширеного відтворення є тим важелем, який дає змогу забезпечувати безперервність цього процесу, оскільки сприяє ефективному перерозподілу ресурсів у господарстві та припливу капіталів у найперспективніші сфери його застосування.

Факторам оптимального функціонування цього механізму на макро- і мікрорівнях, власне, і присвячено книгу О.В.Дзюблюка "Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки". Її актуальність визначається важливою роллю банківської системи країни як основного організатора кредитного посередництва на ринку в процесі забезпечення суб'єктів господарювання необхідними грошовими ресурсами та в ході регулювання економічних відносин засобами монетарної політики.

Монографія складається з чотирьох розділів, які охоплюють 12 параграфів. Послідовний виклад дає читачеві комплексне уявлення про основні теоретичні та практичні аспекти функціонування банківської системи у сфері організації грошово-кредитних відносин.

Так, у першому розділі "Інституційні засади організації грошово-кредитних відносин у процесі ринкових перетворень у суспільстві" висвітлюється природа грошово-кредитних відносин, обґрунтовується важливе значення банківської системи для забезпечення безперервності відтворювального процесу в умовах перехідної економіки. На-

уковим здобутком можна вважати побудовану автором теоретичну модель вивчення сутності банку як основного носія грошово-кредитних відносин в економіці, а також зроблений ним аналіз зміни організаційних основ функціонування банківської системи залежно від виду економічних відносин.

Другий розділ монографії "Макроекономічні аспекти реалізації грошово-кредитної політики в умовах переходу до ринку" присвячено вивченню особливостей управління грошово-кредитними відносинами центральним банком країни. Подано порівняльну характеристику кейнсіанських і монетаристських засад провадження регулятивного процесу у грошово-кредитній сфері та чимало пропозицій щодо оптимізації механізму застосування центральним

банком основних інструментів монетарної політики в умовах перехідного періоду.

У третьому розділі "Концептуальні засади організації діяльності комерційних банків — головних носіїв грошово-кредитних відносин у суспільстві" автор розглядає основні фактори підтримки фінансової стійкості комерційного банку шляхом управління його ліквідністю загалом та кредитним портфелем зокрема. Суто практичне значення для діяльності центрального банку можуть мати обґрунтовані в книзі пропозиції щодо вдосконалення регулятивного механізму впливу на кредитну активність комерційних банків.

Четвертий розділ книги "Грошово-кредитні відносини комерційних банків з клієнтами — основа мікрівідтворювального процесу" має практичне значення для визначення перспектив удосконалення механізму кредитного обслуговування банківськими установами клієнтів у всіх секторах економіки. На основі глибокого, всебічного аналізу нинішньої практики кредитування підприємств обґрунтовуються найважливіші заходи щодо вдосконалення організації кредитного процесу з огляду на необхідність оптимального управління ризиком, який супроводжує реалізацію позичкових операцій. Заслужують на увагу також пропозиції щодо формулювання цілісної концепції кредитної і процентної політики комерційного банку як основи організації грошово-кредитних відносин із клієнтами на мікроекономічному рівні.

Загалом рецензовану роботу можна оцінити як актуальну наукову працю, корисну для викладачів, науковців, студентів економічних вузів, фахівців банківської системи, яких цікавлять сучасні напрями грошово-кредитної теорії та методики оцінки можливостей удосконалення роботи банківських установ в умовах перехідного періоду.

Перевірено часом /

МСБО: розвиток, практика і використання в Україні

Ганна Жигайло

Заступник директора департаменту бухгалтерського обліку — начальниця управління політики і контролю за бухгалтерським обліком у Національному банку України

Понад два роки банківська система працює за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО). Вже розроблено всі концептуально нові методологічні процедури бухгалтерського обліку фінансових інструментів. Їх повноту і відповідність МСБО неодноразово констатувала місія Міжнародного валютного фонду (МВФ) в Україні. До того ж слід зауважити, що банківська система за досить короткий час без проблем прийняла такі кардинальні зміни. Логічним продовженням розвитку стандартів стало подальше вдосконалення економічних відносин, зв'язок із зовнішнім світом. Це було передумовою впровадження МСБО в інших галузях економіки.

Банківській системі деякий час довелося працювати за новими принципами бухгалтерського обліку в рамках старих вимог до його організації. Організаційні засади обліку та звітності регулювалися “Правилами ведення бухгалтерського обліку і звітності в установах банків СРСР” № 7 від 30.09.1987 року, розробленими Держбанком СРСР (надалі — Правила), а отже, зорієтованими на стару систему обліку. Назріла необхідність негайно розробити документ, яким би регулювався бухгалтерський облік у нових умовах (нові принципи обліку, нові технології обробки інформації).

Так з'явилася “Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах” (надалі — Положення), затверджене постановою Правління НБУ від 30.12.1998 року № 566. Цим документом визначено основні аспекти організації бухгал-

З уведенням у дію Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” банківські установи працюють у законодавчо врегульованому полі

терського обліку в банківських установах України (підприємства на той час уже керувалися “Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності в Україні”, затвердженим постановою КМУ від 03.04.1993 року № 250). Більше того, він регулював ці питання за відсутності правового документа — Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” й національних стандартів.

З уведенням у дію з 01.01.2000 року Закону України “Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні” (надалі — Закон) банківські установи працюють у законодавчо врегульованому полі. Встановлено правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і подання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Законом визначено:

1. Основні принципи організації бухгалтерського обліку (тобто правила, якими треба керуватися вимірюючи, оцінюючи, реєструючи господарські операції та відображаючи їх результати у фінансовій звітності).

2. Організаційні форми ведення бухгалтерського обліку.

3. Обов'язки головного бухгалтера.

4. Види обліку (бухгалтерський, управлінський):

а) **бухгалтерський облік** — це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність установи зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень;

б) **управлінський облік** становить систему обробки та підготовки інформації про діяльність установи для внутрішніх користувачів у процесі управління зазначеною установою. Цей новий вид обліку дає змогу створити високоякісну інформаційну базу, необхідну для аналізу, контролю та управління. Ефективність діяльності установи залежить від того, як нею керують. Сподіватися на успіх можна за умови визначення факторів та шляхів підвищення ефективності.

5. Види звітності (фінансова, податкова, статистична та інші):

а) **фінансова звітність** — це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, ре-

зультати діяльності та рух грошових коштів установи за звітний період;

б) **податкова звітність** — це комплекс даних, визначених Державною податковою адміністрацією, вона містить інформацію, необхідну при сплаті податків;

в) **статистична звітність** встановлюється органами статистики і містить інформацію про стан економіки та рівень розвитку держави;

г) під **іншою звітністю** слід розуміти управлінську звітність, тобто надану керівництву інформацію стосовно ста-

Законом “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” чітко регламентується відповідальність керівника установи за організацію бухгалтерського обліку

ну, результатів діяльності установи, факторів, які на них вплинули. Вона необхідна для планування, контролю і прийняття відповідних управлінських та економічних рішень.

Усі ці види звітності ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

6. Склад фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до звітів). Форми фінансової звітності банків і порядок їх заповнення встановлює Національний банк України за погодженням із Державним комітетом статистики.

7. Порядок оприлюднення річної фінансової звітності (не пізніше 1 червня наступного за звітним року).

Законом чітко регламентується відповідальність керівника установи за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів звітності протягом установленого терміну, створення необхідних умов для правильного ведення бухгалтерського обліку.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів

бухгалтерського обліку та недостовірність у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Законом кардинально змінюється статус керівника служби бухгалтерського обліку (головного бухгалтера), який раніше був “головним контролером” і стежив за діяльністю установи взагалі, а тепер є головним методологом із питань бухгалтерського обліку та контролює, як відображаються на рахунках бухгалтерського обліку операції, чи своєчасно складено фінансову звітність. Слід зазначити, що Закон не послаблює відповідальності головного бухгалтера, а підвищує його роль.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання в установі єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх операцій, забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у підвідомчих установах, забезпечує складання і подання у встановлені строки фінансової звітності і головне — забезпечує достовірною інформацією всі структурні підрозділи установи.

Варто б зупинитися на терміні “облікова політика”, який уперше зустрічається в цьому законодавчому документі. **Облікова політика** — це сукупність принципів, методів і процедур, що застосовуються при веденні бухгалтерського обліку.

До переліку складових з облікової політики установи, передбачених відповідно до чинних законодавчих та нормативних актів України, після затвердження керівником можуть входити: внутрішній план рахунків бухгалтерського обліку, система внутрішнього контролю, методика нарахування амортизації, методи оцінки активів, методи списання матеріальних ресурсів (FIFO, LIFO, серед-

ньозваженої величини), порядок розрахунків між структурними підрозділами, порядок проведення інвентаризації, порядок розподілу прибутку, порядок консолідації фінансової звітності, порядок організації податкового обліку, порядок документообігу, порядок ведення управлінського обліку, технологія обробки облікових даних тощо.

Згідно із Законом запроваджується ряд Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (надалі — П(С)БО).

На сьогодні опубліковано близько 20 П(С)БО.

Із переліку затверджених стандартів зупинимось на трьох їх групах:

◆ першою регулюються питання складання фінансової звітності: № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, № 2 “Баланс”, № 3 “Звіт про

Закон кардинально змінює статус керівника служби бухгалтерського обліку — головного бухгалтера

фінансові результати”, № 4 “Звіт про рух грошових коштів”, № 5 “Звіт про власний капітал”, № 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, № 19 “Об’єднання підприємств”, № 20 “Консолідована балансова звітність”, № 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва”;

◆ другою регулюються питання бухгалтерського обліку майна і зобов’язань: № 7 “Основні засоби”, № 8 “Нематеріальні активи”, № 9 “Запаси”, № 10 “Дебіторська заборгованість”, № 11 “Зобов’язання”, № 14 “Оренда”;

◆ до третьої групи можна віднести стандарти, які регулюють питання формування доходів, витрат і фінансових результатів: № 15 “Дохід”, № 16 “Витрати”.

Слід зазначити, що не всі П(С)БО

стосуються банківських установ (№№ 1, 2, 3, 4, 5, 16). Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” затверджено порядок подання фінансової звітності (постанова Кабінету Міністрів від 28.02.2000 р. № 419).

Одним із ключових моментів зазначеної постанови є скасування положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів № 250, яким досі регулювався порядок надання бухгалтерської звітності.

Зазначимо, що запровадження національних стандартів (П(С)БО) бухгалтерського обліку потребує внесення ряду коректив до чинних нормативних документів із питань бухгалтерського обліку.

Наступним документом, який урегулює питання організації операційної роботи, має стати “Положення про організацію операційної роботи в банківських установах”. На сьогодні це питання частково регулюють Правила, які практично себе вичерпали.

“Положення про організацію операційної роботи”, як і “Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України”, повинні цілковито скасувати “Правила ведення бухгалтерського обліку і звітності в установах банків СРСР” № 7. Вони мають урегулювати питання класифікації внутрібанківських документів, реєстрів бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю тощо.

Питання внутрішнього контролю за таких обставин набуває дещо іншого змісту, ніж контроль, регламентований Правилами. Їх слід зорієнтувати на здійснення такого контролю, який би забезпечував банку мінімальну ризиковість.

2.56 **Шановні фінансисти, банкіри, підприємці!** **2.56**

Улюблений журнал Ваших дітей — “Пізнайко” став ще ближчим до своїх маленьких читачів. Тепер Ви зможете передплатити найпізнавальніший дитячий журнал України за ціною у 2 рази меншою. **Зараз він коштує 2 грн. 56 коп.**

Не вірите — переконайтеся! Найголовніше — те, що журнал залишився дуже цікавим, яскравим і якісним виданням, улюбленим багатьма дітьми України.

2.56 **2.56**

ДІТЯЧИЙ ІГРОВИЙ ЖУРНАЛ

Интернет-технології /

Електронна комерція та її перспективи для банківської системи України

В опублікованій у попередньому номері журналу першій частині статті¹ розглядалися напрями та перспективи світового розвитку Інтернет-комерції. У пропонованій читачам другій частині автор оцінює можливості вітчизняного ринку на прикладі розвитку Інтернет-технологій на Заході та в Росії.

II. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТУ ТА Е-КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

У попередній публікації, аналізуючи основні тенденції розвитку Інтернету й електронної комерції за рубежом, ми наголошували, що лідери провідних держав та широкі кола ділового світу сприймають нову економіку не лише як сучасну модель ведення бізнесу, а й як стратегічну складову економіки майбутнього. Президент України в Указі "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні" також назвав цю сферу одним із пріоритетних напрямів державної політики. Тому можна сподіватися, що процес розвитку національного сегменту мережі Інтернет та зусилля щодо належного представлення в ній вітчизняних інформаційних ресурсів згодом отримають і законодавче забезпечення та фінансову підтримку. В підсумку все це сприятиме розвитку підприємництва та побудові відкритого демократичного суспільства. За свою коротку історію Інтернет у розвинутих країнах став не менш популярним, ніж такі відкриття ХХ століття, як радіо і телебачення, і нині впливає практично на всі сфери життя. За останніми дослідженнями Ради США з питань Інтернету (USIC), рівень використання мережі зростає швидше, ніж прогнозувалося найоптимістичнішими аналітиками. Якщо 7 років тому в світі було близько 90 тисяч користувачів Інтернету, то в 1999 р. — 171 млн., а в березні 2000 р. — 304 млн. USIC прогнозує, що в 2005 р. кількість користувачів мережі перевищить 1 млрд., із них майже 700 млн. налічуватиметься за межами Північної Америки. Інтернет стає багато-

культурним, багатомовним та багатоплюсним середовищем. І місце кожної нації в мережі взагалі та у сфері електронного бізнесу зокрема визначатиметься тісною співпрацею держави, громадськості, науки та, звичайно, бізнесових кіл, передусім банківської сфери. Очевидно, що в умовах України бізнесові кола представлятиме банківська сфера, яка є найбільш підготовленою з числа зацікавлених.

Етапи розвитку Інтернету

Насамперед хоча б побіжно розглянемо етапи становлення Інтернету. Спочатку він був лише одним із середовищ (або навіть способів) для передачі інформації між користувачами. На другому етапі, який триває досі, мережу почали використовувати ще й для надання різноманітних послуг і продажу товарів — виник електронний бізнес. На третьому етапі розвитку необхідна інформація акумулюватиметься безпосередньо для кожного клієнта, а спеціальна аналітична система забезпечуватиме її доставку за запитом користувача.

Під "електронним бізнесом" розуміють бізнес-процеси, які реалізуються партнерами за допомогою Інтернету. З розвитком технологій в Інтернеті змінювався й характер цих бізнес-процесів та саме поняття електронного бізнесу. На першій стадії електронний бізнес зводився просто до присутності компанії в Інтернеті. При цьому клієнти на web-сервері компанії знаходили лише маркетингову інформацію. Це давало компанії змогу впродовж усієї доби мати односторонній контакт зі своїми замовниками. Інтернет-системи ведення бізнесу другого покоління характеризуються тим, що web-сервер компанії інтегрується із внутрішньою бізнес-системою компанії. Це дає змогу автоматизувати не лише інформаційне забезпечення клієнтів, а й оформлення замовлень. Саме такі системи називаються системами "електрон-

Галина Юрчук

Начальник відділу торговельних операцій департаменту валютного регулювання Національного банку України

ної комерції". За приклад можуть слугувати Інтернет-магазини, системи експрес-доставки тощо. Але й вони мають низку вад, головна з яких — непродуктивна участь співробітників компаній-замовників у пошуку необхідних товарів на численних торговельних сайтах і тривалий додатковий аналіз знайденої інформації. Тому в основу створення систем електронного бізнесу третього покоління покладено стратегію інтеграції інформаційних бізнес-систем постачальників та замовників. Системи е-комерції третього покоління нині лише розробляються.

Чи готова Україна до "нової економіки"?

Щоб відповісти на це запитання, потрібно проаналізувати досить складні внутрішні й зовнішні чинники. Серед них — рівень розвитку Інтернету і систем зв'язку, увага уряду до потреб е-комерції, забезпечення конфіденційності електронних комунікацій, наявність кваліфікованих кадрів, готовність фінансової системи до роботи в умовах е-комерції.

Навіть простий перелік свідчить, що роботи тут — непочатий край. Хоча, наприклад, ситуація з підготовкою спеціалістів в Україні складається досить непогано. Попри те, що існує доволі стійка тенденція їх вививання зарубіжними компаніями.

Примітно, що, на думку аналітиків, до числа країн Центральної Європи, які найбільше підготовлені для розвитку електронної комерції, входять Угорщина та Естонія. Естонський парламент нещодавно прийняв поправку до конституції, згідно з якою можливість доступу в Інтернет є конституційним правом громадян Естонії.

В Україні теж маємо позитивні чинники для розвитку систем Інтернет-комерції. Так, упроваджено систему електронних платежів НБУ, системи біржових торгів, корпоративні платіжні системи (в тому числі типу "банк—клієнт") ряду комерційних банків. Банки, юридичні та фізичні особи набули значного досвіду роботи з міжнародними платіжними системами VISA, MasterCard, American Express тощо. Працює кілька внутрішніх "карткових" проєктів. У низці банків упроваджено системи гро-

¹ Закінчення. Початок див. у "Віснику НБУ", № 9 за 2000 р., с. 20—25.

шових переказів типу Western Union. Завдяки цьому не лише банки, а й багато їхніх клієнтів (підприємства, організації, фізичні особи) зрозуміли та оцінили можливості систем електронних розрахунків.

Розвиток е-комерції — від B2C до B2B

На першому етапі проекти Інтернет-комерції (в тому числі банківські) були в основному спрямовані на залучення клієнтів — фізичних осіб і розвиток комерції, що нині класифікується як електронна комерція типу “компанія—споживач” (“business-to-consumer”, або B2C). Лідирують тут такі компанії, як Amazon, Ticketmaster, Pets, Buy та інші. (До речі, в найбільшому у світі електронному магазині Amazon.com щохвилини обробляється понад 100 замовлень. Майже 20 млн. клієнтів компанії за рік купили товарів на суму понад 1 млрд. доларів. Amazon має філії в Англії, Франції та Німеччині. Причому ветерану сектора B2C у липні виповнилося лише 5 років! Цікаво, чи багато торговельних та інших компаній традиційного бізнесу досягли подібних результатів за такий час?)

У другому кварталі цього року обсяг онлайнної роздрібної торгівлі у США, за інформацією департаменту комерції (Commerce Department), трохи зріс і досяг 5.5 млрд. доларів, або 0.7% від усього обсягу продажу. Але вже очевидно, що в мережі існує надлишок Інтернет-магазинів. Про це свідчать їхні масові банкрутства (навіть великих та відомих). В умовах високої конкуренції між онлайнними продавцями Інтернет-магазини змінюють свою стратегію. Так, після березневої біржової кризи компанії почали орієнтуватися на досягнення прибутку, а не лише на залучення максимальної кількості клієнтів. Значно зменшилися витрати на маркетинг та рекламу. Якщо в четвертому кварталі 1999 р.

для збільшення кількості користувачів витрачався 71 долар у розрахунок на одного користувача, то в другому кварталі 2000 року — 40 доларів.

Цікавий аналіз різноманітних секторів е-комерції та банківського сектора на основі даних USA Today, Fortune, Yahoo!Finance (за станом на 04.11.1999 р.) зробили фахівці російського “Експерта” (див. таблицю 3).

Певною мірою ці розрахунки дають підставу для кількох висновків. По-перше, вони свідчать, що найбільші Інтернет-компанії США за потенційними можливостями вже можна порівнювати з могутніми банками (правда, вагома частка акцій частини цих компаній належить банкам). Зрозуміло, цей аналіз трохи застарів (особливо з огляду на деяке затишення на ринку інвестицій у сферу Інтернету в березні — червні 2000 року). А проте загальні тенденції розвитку Інтернету збереглися. І головним доказом тому, як завжди, є практичне втілення все нових і нових проектів.

Так, сім провідних фінансових інституцій світу (Bank of America, Credit Suisse First Boston, Goldman Sachs, HSBC, J.P. Morgan, Morgan Stanley Dean Witter і UBS Warburg) у червні сповістили про втілення проекту FXall.com — нової системи онлайнного доступу до світового ринку купівлі/продажу валют, щоденний оборот якого становить 1.4 трлн. доларів. А 27 липня 2000 року п'ять провідних європейських банків (іспанський Banco Santander Central Hispano, німецька Commerzbank Group, британський Royal Bank of Scotland, італійський Sanpaolo IMI та французький SG — інвестиційне відділення Societe General Group) анонсували інший спільний проект — мережеву біржу корпоративних фінансових послуг, орієнтовану на широке коло клієнтів. Зазначимо, що,

за прогнозами J.P.Morgan, найближчим часом на європейському ринку онлайнних фінансових послуг можливі серйозні зміни. Насамперед більш як удвічі — з 20 до 55 мільйонів чоловік — зросте кількість користувачів послуг, а загальний обсяг ринку становитиме понад 440 млрд. євро. Щодо динаміки цього ринку, то найвищі темпи розвитку демонструють Швеція, де майже 50% населення веде свої фінансові справи через Інтернет, Швейцарія (36%) та Німеччина (25%).

По-друге, таблиця 3 чітко віддзеркалює пріоритети в розвитку е-комерції. Як бачимо, орієнтація провідних Інтернет-компаній насамперед на корпоративний бізнес є очевидною. Саме в цьому полягає одна з основних тенденцій розвитку Інтернету на сучасному етапі — перспективною сферою інвестицій у мережу стає електронна комерція типу “компанія—компанія” (B2B, “business-to-business”). Компанії, що освоїли сферу B2B (скажімо, Agiba, Chemdex і VerticalNet), уже одержали чималі прибутки. Зазначимо, що згадані вище проекти якраз належать до сфери B2B.

Як вважає компанія IDC, проекти B2B є основним чинником розвитку електронної комерції в Європі. Попри те, що сфері B2C приділялося більше уваги, вже в 1999 р. прибутки від B2B становили 75% від прибутків компаній е-комерції. За прогнозом, обсяги доходів у сфері B2B у Західній Європі зростуть до 2003 року на 87%, а це — понад 400 млрд. євро.

Крім зазначених типів е-комерції, користувачам Інтернету нині пропонуються також інші системи. Так, компанія First Data розробила нову мережеву платіжну систему P2P (person-to-person), яка використовуватиме відому торговельну марку компанії Western Union і називатиметься Western Union MoneyZap. Користувачі си-

Таблиця 3. Капіталізація найбільших Інтернет-компаній та банків США

Галузь Інтернет-економіки	Капіталізація (млрд. доларів)	Кількість компаній	Середня вартість компанії (млрд. доларів)	Кількість прибуткових компаній
Сектор е-бізнесу	476	50	9.5	18
У тому числі				
Інфраструктура	361	19	19.0	5
Послуги корпораціям	86	23	3.8	10
Реклама	29	8	3.6	3
Споживчий сектор	363	49	7.4	9
У тому числі				
Роздрібна торгівля	60	16	3.7	1
Фінанси	50	7	7.2	4
Нові медіа-компанії	68	16	4.2	3
Інтернет-провайдери	185	10	18.5	1
Усього	839	99	8.5	27
Банківський сектор				
У тому числі				
Найбільші банки США (Fortune-1000, 1999 р.)	1828	43	42.5	43
Найбільші регіональні банки США	595	16	37.2	16

стем зможуть пересилати гроші через Інтернет та за допомогою мобільних пристроїв. А канадська фінансова компанія CIBC (Canadian Imperial Bank of Commerce) підписала договір з Інтернет-порталом Yahoo!, згідно з яким вона управлятиме рахунками та платежами в новій системі P2P. До речі, CIBC — не лише один із найбільших фінансових інститутів Північної Америки (активи — понад 181 млрд. доларів; понад 8 млн. корпоративних і приватних клієнтів), а й провідна компанія у сфері Інтернет-банкінгу.

Розробка та впровадження таких систем у банківській сфері України дасть змогу значно розширити способи переказу грошей громадянами нашої країни, що й передбачається в указі Президента України "Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень" від 14.07.2000 № 891/2000.

Зазначимо, що накопичений світовий досвід та нові тенденції у розвитку е-комерції дають певний шанс деяким країнам і компаніям, які сьогодні є аутсайдерами в Інтернеті, надолужити згаяне та вийти на вищий рівень. Потрібні реальні проекти. За прикладами можна звернутися до сусідів — у Росію.

Російська компанія "Сургутнафтогаз" та німецька SAP (один зі світових лідерів у галузі розробки програмного забезпечення корпоративних систем) розпочали розробку торговельної Інтернет-платформи, яка забезпечить проведення торговельних операцій, укладення контрактів та виконання електронних платежів.

Один із найбільших Інтернет-проектів у Росії — електронну біржу "Енергетичні торговельні системи" для торгівлі нафтою, нафтопродуктами та природним газом — планують реалізувати компанії Сибнафта, Транснафта, Транснафтопродукт і Міністерство шляхів сполучення. У проект буде інвестовано близько 100 млн. доларів. Роботу планується розпочати на початку 2001 р., і згодом біржа стане основним торговельним майданчиком російської нафти та нафтопродуктів.

Зрозуміло, подібні проекти можливі й у нас (на корпоративному чи регіональному рівні). Вони вочевидь зустрінуть розуміння в Україні. Нещодавно представники українських металургійних підприємств брали участь у представницьких нарадах-семінарах у Москві та Санкт-Петербурзі, основною темою яких було питання щодо створення Російської Інтернет-біржі металів. Очевидно, створення такої української біржі — у цій чи іншій сфері — відповідатиме інтересам і держави, і підприємців. До того ж географічне (точніше, поясне чи часове) розташування України та її розміщення ніби посередині між традиційними біржовими центра-

ми Азії, Європи та Америки — також дасть додаткові вигоди.

Інтернет-центри, системи хостингу та... ідеї академіка Глушкова

Вельми популярним є нині створення спеціалізованих Інтернет-центрів колективного користування та хостинг даних і прикладних задач клієнтів (тобто їх розміщення у базах даних Інтернет-мережах та забезпечення ефективного онлайн-доступу до них для вводу даних, їх супроводження, зберігання, виконання необхідних розрахунків тощо). Тобто найпоширеніше програмне забезпечення знаходиться в мережі, а не в персональних комп'ютерах, на столах користувачів чи на досить дорогих серверах. Відпадає потреба в купівлі великої кількості програм — їх можна буде отримати за символічну абонентну плату і запустити в роботу просто з Інтернету. Суперкомп'ютери на столі у кожного працівника — це неперспективно.

Згодом узагалі доступ до мережі буде важливішим, ніж наявність комп'ютера — пристрої персонального доступу дадуть змогу де завгодно "бути, як удома" (чи як на своєму робочому місці). Більше того, лідери виробництва побутових приладів нині вже розробили або розробляють засоби управління ними через Інтернет.

Такі системи не лише економлять значні кошти клієнтів, звільняючи їх від необхідності купувати дороге обладнання та специфічне програмне забезпечення, утримувати чималий штат кваліфікованих спеціалістів-розробників прикладних проблемно-орієнтованих програм, а й дають змогу навіть невеличким компаніям швидко стати активними користувачами найсучасніших технологій. Зрозуміло, при цьому забезпечуються основні умови ведення бізнесу — конфіденційність та надійність.

Річний обсяг лише європейського ринку веб-хостингу до 2003 р., за прогнозами аналітиків, сягне 15 млрд. доларів. Отож не дивно, що на новий ринок вийшли дуже солідні "гравці". Так, на початку квітня загальноєвропейський оператор мережі KPN-Netwest (СП датської компанії KPN Telecom та американської телефонної компанії Qwest Communications) і IBM оголосили про створення спільного підприємства з надання послуг веб-хостингу. Компанії очікують, що впродовж 10 років це підприємство вийде на рівень прибутку в 4 млрд. євро. В Європі передбачається побудувати та ввести в експлуатацію близько 18 так званих "кібцентрів", які запропонують клієнтам із числа Інтернет-провайдерів підтримку їхнього онлайн-бізнесу. Перші центри відкриються у Франкфурті-

на-Майні, Парижі, Мюнхені, Стокгольмі, Мілані та Лондоні.

Зі збільшенням кількості таких центрів значна частина бізнес-операцій виконуватиметься у мережі. Це одна з найважливіших тенденцій сучасного етапу розвитку Інтернету. Проте якщо пригадати ще не зовсім давню історію розвитку інформатики, відразу зауважимо, що й тут усе повторюється. Адже ще понад чверть століття тому академік В.М. Глушков, засновник і директор Інституту кібернетики АН України, теоретично обґрунтував питання щодо створення обчислювальних центрів загального користування і побудови загальнодержавної системи автоматизованого управління та доклав багато зусиль для його практичного вирішення. Як бачимо, завдання ставилося не менш масштабне.

Тому, особливо з огляду на економічне становище держави, для розвитку Інтернету в Україні доцільно скористатися власним досвідом, який цілком відповідає сучасним тенденціям. Це дасть змогу сконцентрувати фінансові ресурси на створенні Інтернет-центрів колективного доступу (галузевих, регіональних, корпоративних тощо). До того ж у вітчизняній банківській системі вже нині (скажімо, вузли розрахункових палат СЕП НБУ та комерційних банків, процесинг-центри з обробки трансакцій за картками платіжних систем) виконують частину подібних функцій.

Нині ряд комерційних банків України обслуговує окремі галузі, великі корпорації чи регіони. Гадаємо, ініціювання банками комплексних проектів із хостингу даних та з реалізацією в них можливостей е-комерції буде своєчасним та корисним не лише для їхніх клієнтів, а й допоможе банкам збільшити свої обороти. Тим більше, що нині українські компанії готові запропонувати сучасне програмне забезпечення. Наприклад, розробка електронної системи з постачання та збуту не лише допомагатиме встановлювати прямі зв'язки між підприємствами країни, а й виведе їх на світові ринки, що розширить експортно-імпорتنний потенціал нашої економіки. Недарма Інтернет завдяки розвитку е-комерції отримав назву "вбивця посередників"!

"Державний" Інтернет

Спостерігається тенденція до створення в Інтернеті своєрідних державних платіжних систем. Так, компанія Arthur Andersen нещодавно оголосила про спільний проект з урядовим веб-порталом GovWorks, у якому передбачається створити онлайн-систему для проведення додаткових платежів, продажу товарів і послуг урядовим організаціям та обслуговування інших трансакцій між різними урядовими закладами та корпораціями. І це не

виняток — за оцінками аналітиків з Gartner, обсяг державних замовлень на ринку е-комерції зростає з 1.5 млрд. у 2000 р. до 6.2 млрд. доларів у 2005 р. Вважають, що поряд із ринками типу B2B та B2C створюється новий значний ринок, який може отримати назву B2G чи G2B (government-to-business, або держава—компанія). Також прогнозують, що зі збільшенням державних операцій в Інтернеті на його основі утвориться ще один сегмент ринку — G2C (Government-to-citizens), який охопить, зокрема, сфери федеральних і муніципальних податків та зборів. Причому нові компанії, які займуть місце в новій ніші, на відміну від своїх попередників зі сфери B2B та B2C, матимуть гарантоване фінансування, а отже, і стабільне фінансове становище.

За прогнозами аналітиків, до 2006 року в США діятиме близько 14 тисяч державних програм, за допомогою яких із населення збиратимуть до 15% податків на суму 600 млрд. доларів. Вважають, що відтак американський уряд, спілкуючись зі своїми громадянами через мережу, може стати максимально "електронним". "Перехід" уряду в онлайн має відбуватися в кілька етапів. На першому (2000—2002 рр.) через Інтернет здійснюватимуться прості трансакції (наприклад, збір за ліцензію водія тощо). До 2005 року планується створити спеціальний сайт уряду для надання громадянам цілого спектра послуг. Однак ця ідея досі перебуває на стадії експериментів (пригадаймо хоча б недавню реалізацію в Інтернеті можливості взяти участь у попередніх виборах президента США). Отже, навіть в Америці є проблеми. Основні з них, за даними консалтингової компанії Forrester Research, яка провела спеціальні дослідження, — це недостатнє фінансування, низький рівень захисту урядових сайтів, дефіцит кваліфікованих ІТ-спеціалістів на державній службі.

Зрозуміло, Україні ще далеко до проблем Заходу. Але навіть нині, з появою кількох проектів (насамперед, сайту Верховної Ради <http://www.rada.kiev.ua>), значно розширилися можливості оперативного отримання законодавчої інформації, дуже потрібної населенню та широкому колу підприємців. Збільшення кількості таких проектів підвищує імідж держави. Значимо, що вже нині можливі й серйозніші проекти. Приміром, з огляду на порівняно високий рівень розвитку інформаційних технологій та корпоративних мереж банків можна реалізувати Інтернет-проект збору податків на основі платіжної системи одного чи кількох банків. Аналогічним класичним завданням типу B2B може стати система взаємовідносин Держказначейства з бюджетними організаціями, яку можна будувати на основі вже створених мереж

Інтернету. Це не лише заощадить кошти, а й підвищить надійність системи.

Інтернет і мобільний зв'язок

Величезні перспективи має такий сегмент ринку, як мобільний зв'язок із можливостями доступу до Інтернету. Ця сфера інвестування привернула пильну увагу не лише виробників мобільних телефонів та операторів мобільного зв'язку, а й різноманітних промислових корпорацій, фінансових груп, високотехнологічних компаній. (Так, на британському аукціоні ліцензій на надання послуг мобільного зв'язку третього покоління пропозиції сягнули суми 15.22 млрд. фунтів.) Варто зазначити, що в цьому сегменті Інтернету безсумнівний лідер — Європа. Як прогнозує компанія IDC, ринок мобільної комерції (м-комерції) у Західній Європі до 2004 р. вийде на рівень 37.7 млрд. доларів за рік (нинішнього року очікується 51.2 млн. доларів). За оцінками шведської Ericsson у 2004 р. понад 600 млн. користувачів матимуть мобільний (WAP) доступ до Інтернету. Найпопулярнішими торговельними операціями м-комерції можуть стати замовлення квитків, путівок, бронювання місць у готелях та інші аналогічні послуги, а також торгівля цінними паперами. Але для успішної діяльності у сфері WAP-доступу до Інтернету, крім широкої функціональності, необхідно використовувати найсучасніші технології. Цікаво, що українські компанії вже нині можуть їх запропонувати для реальних проектів.

Українські банки вже звернули увагу на цей сегмент ринку Інтернету. Один із прикладів — пілотний проект АППБ "Аваль" та компанії мобільного зв'язку УМС, який дасть змогу управляти банківським рахунком за допомогою стільникового зв'язку та передбачає використання технологій захисту трансакцій, ліцензованих системами VISA та Eurocard/MasterCard.

Інтернет і підготовка кадрів

Із розвитком Інтернету спостерігається ще ряд цікавих тенденцій. Зокрема — значний попит на консалтингові послуги у сфері електронного бізнесу. За оцінками Pricewaterhouse Coopers, до середини нинішнього року їхній обсяг сягнув 1.6 млрд. доларів. Причому половина нових консалтингових проектів у 2000 р. стосуватиметься електронної комерції, а до 2005 р. їхня кількість подвоїться. Такі темпи пояснюються збільшенням числа компаній, які прагнуть отримати максимум вигоди з конкурентних переваг Інтернету завдяки економії витрат і зростанню доходів від основної діяльності.

Швидка ротація фахівців у високотехнологічних компаніях спонукає до постійної перепідготовки персоналу. За оцінками

компанії IDC, через 3—5 років більшість компаній використовуватиме онлайніві методики навчання (особливо для підготовки працівників транснаціональних корпорацій), а витрати на освіту сягнуть 10 млрд. доларів. Тому, зважаючи на великий дефіцит ІТ-спеціалістів навіть у провідних зарубіжних компаніях та високий рейтинг деяких профільних вузів України, доволі цікавим може бути проект системи дистанційного онлайнівого навчання у мережі.

Інвестування українських Інтернет-проектів

Перелік цікавих проектів вочевидь можна продовжити. Усі вони тією чи іншою мірою становлять інтерес для українських банків. Адаже успішний розвиток Інтернет-ринку визначається не лише наявністю проектів, а й відповідними інвестиціями для їх реалізації. Інтернет — феномен глобальний, світовий, він має міжнародний (або міжнаціональний) характер, отож вимагає інвестицій у найрізноманітніших кутках планети. Бурхливо стартувавши в Америці, Інтернет за деякий час опанував увесь світ. Так, у Західну Європу він прийшов за два-три роки, ще через рік-два процес "інтернетизації" охопив Центральну, а згодом і Східну Європу. Вважають, що нині настав час для інвестицій в Інтернет-проекти не лише у східноєвропейських країнах, а й у Росії. Зазначимо, що надходять інвестиції (особливо це стосується Росії) насамперед у розвиток телекомунікаційної інфраструктури. При цьому стратегічні інвестори, аби мінімізувати власні ризики, часто викуповують понад 50% акцій компаній та прагнуть захопити лідируючу позицію на ринку. Фінансові інвестори, купивши невеликі частки компаній, мінімізують свої ризики ще на стадії вибору компанії (чи проекту). Хоча в Росії ринок підприємств "нової економіки" тільки зароджується, на ММВБ, РТС та СПВБ уже створили спеціалізовані торговельні секції. До речі, нині 10—15% усіх угод на ММВБ укладають через Інтернет; за прогнозами, у найближчі 6—9 місяців їх кількість подвоїться.

Проілюструємо результати цілеспрямованої діяльності з розвитку фондового ринку Росії даними, опублікованими у "Финансовой России" (див. таблицю 4).

У тринадцять "китів" — дві технологічні компанії — МТС та Вимпелтелеком, хоча їхні основні фонди порівняно із "сировинними" гігантами і досить невеликі. Це свідчить про віру інвесторів у майбутнє високотехнологічних компаній. Цікаво, що молода компанія мобільного зв'язку МТС (основні акціонери — російська фінансова корпорація "Система" — 42% акцій та дочірня структура Deutsche Telekom — оператор мобільного зв'язку DeTeMobil —

Таблиця 4. Капіталізація провідних російських компаній

За станом на 18.08.2000 р.	
Назва компанії	Капіталізація, млрд. доларів США
Сургутнафтогаз	12.78
Лукойл	11.50
Газпром	6.93
ЄЕС Росії	6.49
МТС (Мобільні телесистеми)	2.90
ЮКОС	2.60
ТНК	2.04
Ростелеком	1.80
Норильський нікель	1.75
Сибнафта	1.53
Мосенерго	1.35
Татнафта	1.29
Вимпелтелеком	1.36

41%), яка активно працює на ринку мобільного (WAP) Інтернету, взагалі не представлена на російських біржах. Рівень капіталізації цієї компанії визначився після первинного розміщення акцій МТС на Нью-Йоркській фондовій біржі (NYSE) в період із 30 червня 2000 р. та підвищення їх ціни на 40%. Таблиця 4 є своєрідним продовженням таблиці 3. Як бачимо, в Росії в одному ряду із корпораціями традиційного бізнесу вже стоять представники "нової економіки". Черга — за Україною.

Однею з важливих складових процесу розвитку Інтернету став час. Аналітики навіть увели категорію "інтернет-часу", в якому всі процеси прискорюються, плинуть швидше. Тож, розглядаючи розвиток українського Інтернету, варто враховувати цей вагомий фактор. Повний аналіз нинішньої ситуації на Інтернет-ринку в Україні зробити досить складно (втім, це й не є завданням нашого дослідження). На жаль, частка українських користувачів мережі значно менша, ніж у розвинутих країнах. **За оцінками спеціалістів Світового банку, найбільша кількість абонентів Інтернету в розрахунку на 1 тисячу жителів налічується в Ісландії — 492 чоловіка та у США — 485 чоловік. У цьому списку з 50 країн Україна посідає 46 місце — 8 користувачів на одну тисячу жителів.** За рахунок корпоративного підключення до мережі загальна кількість користувачів Інтернету в Україні, за різними оцінками, становить від 500 тисяч до 2 мільйонів осіб. Причини такого відставання відомі. Серед них — порівняно висока вартість підключення до Інтернету в українських провайдерів за низьких пропускових можливостей каналів зв'язку, незначні інвестиції, брак нормативної бази щодо платежів через Інтернет. Хоча, за деякими оцінками, інформаційні потоки в Інтернеті збільшуються щороку в 3—4 рази. Крім того, в українському Інтернеті багато цікавих проєктів. Зроблені на досить високому професійному рівні, вони можуть зацікавити

масового користувача (в тому числі й зарубіжного), а згодом, імовірно, привабити навіть стратегічних інвесторів. Звісно, для виходу зарубіжних інвесторів на український ринок високих технологій ці проєкти потрібно відповідно репрезентувати. Можливо, з метою поживлення інвестиційної діяльності доцільно створити на Українській міжбанківській валютній біржі спеціалізовану секцію (майданчик) для торгівлі акціями високотехнологічних компаній. Цю секцію могли б використовувати не лише компанії "нової економіки", а й організації, що створюють інтелектуальну власність, у яких, таким чином, з'явилася б перспектива із часом вийти на міжнародні фондові ринки. (Нині ця сфера також у стадії становлення. Так, у третьому кварталі цього року має розпочати роботу спеціалізована біржа, створена компаніями Internet Capital Group та IBM. Новий B2B ринок дасть змогу клієнтам знаходити, купувати, продавати й ліцензувати патенти й іншу інтелектуальну власність).

Щодо електронного бізнесу, то головний висновок можна зробити вже тепер: цей ринок в Україні знаходиться в стадії становлення. Серйозної конкуренції технологій ще практично немає. Але розвиток Інтернету в найближчі один-два роки стимулюватиме вельми бурхливий розвиток ринку електронної комерції. Зрозуміло, що компанії, які встигнуть закріпитися в цьому секторі, стануть лідерами в освоєнні дуже перспективного напрямку бізнесу. Тим же, хто спостерігатиме за ситуацією збоку, надолужити згаяне буде непросто. Та й технології, як уже було в інших сферах, одержимо закордонні (і не завжди найсучасніші), впровадження, адаптація та підтримка яких коштуватиме недешево. Це призведе не лише до ще більшого відставання і відриву України від міжнародної спільноти, а й витисне українські компанії зі стратегічного ринку.

З огляду на економічну ситуацію в Україні та можливості більшості вітчизняних Інтернет-компаній реалізація не лише знач-

них проєктів електронної комерції (магазини, Інтернет-банки, аукціони, біржі, брокерські контори тощо), а й узагалі будь-яких серйозних проєктів в Інтернеті за рахунок власних джерел фінансування практично неможлива. Для досягнення належного рівня і серйозного виходу на ринок українським Інтернет-компаніям конче потрібні інвестиції. Вважаємо, що принаймні фінансовими інвесторами у цій справі наші банки можуть стати. Це цілком відповідало б Указу Президента України, де передбачається поживлення інвестиційної діяльності комерційних банків шляхом придбання цінних паперів, емітованих суб'єктами підприємницької діяльності.

Інакше місце в цій перспективній сфері, яку в Україні ще не розподілено, незабаром займуть іноземні інвестори. Деякі вітчизняні Інтернет-компанії та Інтернет-проєкти їх уже зацікавили. Мовиться, зокрема, про проєкт холдингу "Наддіма Груп", який об'єднав дві Інтернет-компанії — "Релком-Україна" та IP Telecom. Інвестором проєкту виступив фонд Societe Generale Ladenburg Thalmann. Менеджери проєкту поставили за мету не лише розвиток Інтернет-ринку в Україні, а й вихід на європейські та американські фондові ринки. Даний проєкт — яскравий приклад концентрації зовнішнім інвестором уже наявних ресурсів (разом із їх користувачами) в українському Інтернеті. Хочеться сподіватися, що він стане також прикладом для наслідування іншими інвесторами. Зокрема, вітчизняними, місце і роль котрих у зазначеному процесі вважаємо вкрай важливою. В цьому аспекті хотілося б відзначити ряд комерційних банків (таких, як "Аваль", Приватбанк, Перший міжнародний, банк "Мрія"), зусилля яких дають підстави сподіватися, що ця важлива сфера не залишиться поза увагою банківської системи України. Для залучення та заохочення клієнтів банкам необхідно постійно збільшувати перелік послуг і поліпшувати їхню якість. Зрозуміло, послуги банків стануть доступнішими (і привабливішими) для ще більшої кількості користувачів, якщо їх надавати на основі застосування Інтернет-технологій. Це не данина моді, а усвідомлена стратегія розвитку банківських операцій і послуг у перспективному сегменті ринку. В статті наведено чимало прикладів реалізації цієї стратегії на практиці.

Нині очевидно, що лідерами Інтернет-ринку є американські компанії та банки. У зв'язку з цим варто наголосити на думці західних експертів, котрі одну з важливих причин відставання європейських компаній вбачають саме в недостатній увазі їх вищого менеджменту до своєчасного застосування сучасних інформаційних технологій.

□

Іноземні фірми — партнери НБУ /

Шановні пані та панове! XXI століття відкриває перед нами еру революційних, багатообіцяючих технічних можливостей. Інтернет радикально змінює світ бізнесу.

З ініціативою mySAP.com фінансова галузь отримала можливість створити рамки для успішної електронної комерції між провайдерами фінансових послуг і їхніми корпоративними та приватними клієнтами. Сьогодні фінансовий світ може

гнучко реагувати на зміни, які виникають в епоху електронної комерції.

mySAP.com — це нова всеохоплююча концепція рішень SAP для ведення бізнесу за допомогою Інтернету. SAP пропонує інтеграцію рішень SAP та інших ІТ — компаній, які утворюють однорідне середовище, що охоплює всі господарські процеси. Таким чином, mySAP.com надає комплексний бізнес-інструмент для електронної комерції.

Дітер Хорн, директор представництва SAP AG в Україні.

Компанія SAP (Systems, Applications and Products in Data Processing) є світовим лідером із розробки програмного забезпечення для промислового та суспільного секторів. Програмні продукти SAP працюють сьогодні у більш як 120 країнах та в понад 13 000 компаній. У СНД і країнах Балтії SAP діє з 1992 року. Відкрито представництва у Москві, Санкт-Петербурзі, Алмати, Києві. Клієнтами SAP в Україні є підприємства різних галузей народного господарства, серед них — Український мобільний зв'язок (УМС), Донецький металургійний завод, АТ "Укртатнафта", Чорнобильська атомна електростанція, ВАТ Дніпроенерго, тютюнова компанія Реємтсма—Україна, Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат та інші.

У банківському секторі SAP має понад 200 клієнтів у всьому світі. В їх числі — Deutsche Bank AG (Німеччина), Європейський банк реконструкції та розвитку (Великобританія), Bank of Canada (Канада).

Нині закінчується перший етап упровадження продукту SAP — системи R/3 — в Національному банку України.

Повний комплекс послуг з одних рук

mySAP.com — оптимальне рішення при зміні парадигми у сфері фінансових послуг

У сфері фінансових послуг відбувається зміна пріоритетів. Тепер у центрі уваги перебувають не власні пропонувані продукти, а клієнти з їхніми потребами.

Роками зв'язана та захищена державними інструкціями, індустрія фінансових послуг зазнає значних структурних змін. Сьогодні вона стала свідком руйнування таких могутніх бар'єрів, як, наприклад, закон Гласса-Стігола* в Сполучених Штатах Америки.

Відтепер банки та страхові компанії зможуть перерозподілити сфери свого бізнесу та вийти за національні кордони. Процес, як кажуть, пішов. Утворюються дочірні компанії, купуються конкуренти. Відбувається злиття, найчастіше — великомасштабне.

Із початку 1990-х років різко зростає кількість провайдерів комплексних фінансових послуг (банківсько-страхових компаній), вони активно об'єднуються у фінансові конгломерати з метою повнішого використання потенціалу ринку. Та цього не завжди достатньо для задоволення потреб клієнта в комплексних рішеннях, оскільки фінансове обслуговування, як правило, не належить до основних вимог клієнта, який, скажімо, хотів би придбати неру-

хомість, — він швидше прагнуче одержати іпотечний кредит, застрахувати нерухомість або зацікавиться іншими послугами (юридична консультація, експертиза тощо). Відтак чіткі в минулому межі функцій банків, страхових компаній та інших сервісних провайдерів стають дещо розмитими. Досягнути успіху на ринку зможе той провайдер фінансових послуг, який розуміє потреби клієнтів та має доступ до відповідних каналів зв'язку. Компанія, де саме так ставляться до клієнта, завжди буде привабливим бізнес-партнером: чи то йдеться про розробника спеціалізованого програмного забезпечення для віддаленого доступу до банківського сервісу (home banking) — його пропонують сьогодні також страхові компанії, — чи про посередника, що діє як незалежний фінансовий консультант своїх клієнтів і пропонує комбіновані сервіси, банківські та страхові продукти, супроводжуючи їх упродовж усього життєвого циклу.

СКЛАДНІ СТРАТЕГІЇ

Передові провайдери фінансових послуг концентрують увагу на двох стратегічних питаннях: каналах збуту і торгових марках.

Канали збуту більше не пов'язані з процедурами одержання та обробки даних. Їх використовують із тактичною ме-

тою. Вони можуть бути замінені чи розширені і завжди відповідають вимогам кожного клієнта. Наприклад, дилер може працювати над процедурою купівлі автомобіля, додатково пропонуючи фінансові та страхові послуги, в той час як брокер може підключитися до управління фінансами та ведення звітності. Клієнти вирішують, контактувати безпосередньо з продавцем або брокером чи надати перевагу індивідуальному доступу через Інтернет (приміром, через ПК, WAP-стільниковий зв'язок), інтерактивному телебаченню чи центрам контактів із клієнтами. Вони просто обирають дешевший та легший для них шлях і хочуть бути впевненими, що у кожному разі інформація, одержана через їхню контактну особу в банку чи страховій компанії, завжди достовірна. Для досягнення цієї мети провайдери фінансових послуг повинні повсякчас мати повну інформацію щодо всіх операцій із клієнтом, інакше кажучи, запровадити індивідуальне бачення клієнта.

Багато фінансових конгломератів дотримується стратегії надання торгової марки. Вони часто пов'язують канал збуту з певною торговою маркою. Наприклад, "прив'язані" агенти використовуватимуть інші торгові марки, ніж незалежні агенти чи агенти, які торгують через Інтернет. Ці торгові марки представляють віртуальні компанії, котрі ззовні можуть видатися несхожи-

* Законом Гласса-Стігола (США, 1933 р.) заборонялося комерційним банкам займатися розміщенням цінних паперів та іншими операціями з ними.

SAP Banking Solution Map — Карта рішень для банків

ми, хоча насправді використовують один і той же бек-офіс та мають у своєму розпорядженні однакову інформацію про клієнта.

ПЕРЕГЛЯД ІНФРАСТРУКТУРИ

Удосконалення, що спричинили зміни вимог до ІТ — інфраструктури фінансового сектора, — можна об'єднати у такі групи.

- ◆ Гнучкий дизайн продукту виходить за межі традиційних фінансових послуг. Продукти розробляються з урахуванням індивідуальних умов (універсальні життєві продукти) чи використовуються як доповнення до запропонованого продукту (коли, скажімо, виробник транспортних засобів пропонує страхувати третью сторону та фінансовий лізинг для своїх автомобілів).

- ◆ Компанії з надання фінансових послуг бачать у своїх клієнтах партнерів по бізнесу, які використовують різноманітні продукти для оптимізації операцій із поточними рахунками, позиками, рахунками цінних паперів та полісами страхування життя, здоров'я й майна. Компанія надає клієнтові стандарт і гарантує узгоджений огляд відповідних даних (центральний партнер по бізнесу).

Встановлено, що приблизно 90% існуючих прикладних систем не відповідає вимогам щодо гнучкості та адаптації. Традиційна архітектура, орієнтована на продукти і процеси, руйнується зі швидкістю розвитку Інтернету.

Внаслідок сильного тиску деякі ІТ-департаменти знаходять рішення, що призводить до значних витрат на технічне обслуговування чи служить лічені дні.

ЗАГАЛЬНА ПЛАТФОРМА

Компанія SAP надає підтримку провайдерам фінансових послуг у вирішенні зазначених вище проблем. Починаючи з 1997 року, вона безперервно розвивала продукти, що базуються на загальній архітектурі прикладних рішень mySAP.com та призначені для оптимізації ключових бізнес-процесів діяльності банків і страхових компаній.

Відколи SAP узяла орієнтацію на вертикальні розробки, галузеві бізнес-рішення (IBU — Industry Business Unit) для банків та страхових компаній стали тими галузями розробки SAP, що розвиваються найшвидше. Метою цих розробок є поставка прикладних рішень, які забезпечують цілісну підтримку бізнес-процесів провайдерів фінансових послуг — від фронт-офіса через проміжний рівень до бек-офіса. Сегмент банківської галузі, що послуговується цими прикладними рішеннями, — від банків, які обслуговують дрібну клієнтру, інвестиційних банків та інституційних інвесторів (таких як спільні фонди чи фонди управління компаніями) до страхових компаній з їх традиційним страхуванням життя, майна та здоров'я, компаній перестраховання, а також системи агентів і бро-

керів. Сила SAP полягає в її спроможності впровадити відповідні фінансові операції в різноманітні спільні бізнес-процеси згідно з вимогами клієнта.

Усі прикладні рішення масштабуються відповідно до зазначених вимог, починаючи від високоефективного рішення для банків, що гарантує нульовий час простою, до рішення для робочої станції агента, показником продуктивності якої є швидкий та зручний для користувача доступ до даних.

ЦІЛІСНА ІНТЕГРАЦІЯ

Усі складові рішення SAP передбачають можливість мультинаціонального використання, що ставить міжнародні підприємства фінансової індустрії у вигідне становище — вони отримують змогу консолідувати діяльність незалежно від розмежування за різними галузями. mySAP.com пропонує цілісну інтеграцію фінансових послуг за допомогою робочих місць ("Workplace"), бізнес-процесів та Marketplaces. Отож mySAP.com є рішенням, яке дає змогу підприємствам створювати нові бізнес-моделі та відкриває нові можливості. Ці моделі та можливості впливають, зокрема, зі спільних бізнес-сценаріїв (урегулювання претензій, що, наприклад, зачіпає страхову компанію, майстерню та прокат автомобілів) чи Marketplaces.

Уже кілька років спільно з окремими клієнтами та галузевими партнерами в щорічному циклі підтримки ключових процесів розробляються і поширюються в усьому світі нові компоненти галузевих бізнес-рішень для банків та страхових компаній. Карти рішень (Solution Maps) відображають основні бізнес-процеси, описують поточний стан і передбачуваний напрям розробки, а також компоненти рішень, пропонованих SAP та її партнерами.

SAP демонструє своїм 700 клієнтам у міжнародному фінансовому секторі очевидну зацікавленість у подальшій роботі та підтримці його ключових процесів. Сподіваємося, що її рішення для фінансової індустрії сприятимуть значному збільшенню оборотів фінансового сектора у наступному році.

Хеннінг Кагерманн,
співголова Правління SAP AG.

Аспект проблеми /

Оцінка фінансового стану позичальника — суб'єкта малого бізнесу

Нині актуалізувалася проблема розробки критеріїв для оцінки фінансового стану позичальника. Автор статті пропонує ряд критеріїв, якими можуть скористатися комерційні банки у практичній діяльності.

Дмитро
Цилчурик

Аспірант кафедри
банківської справи Київського
національного економічного університету

Система оцінки фінансового стану позичальника складається із кількісних та якісних показників. За допомогою якісних оцінюють менеджмент і становище на ринку, за допомогою кількісних — фінансову діяльність позичальника.

Оцінка якості кредитів малим підприємствам потребує дещо іншого підходу, ніж при кредитуванні середнього та великого бізнесу. Діяльність малого підприємства, з одного боку, тісно пов'язана з його господарською спрямованістю, а з другого — з особистістю керівника (власника) підприємства. Тобто критерії оцінки якості кредитів малим підприємствам можна характеризувати як поєднання критеріїв оцінки кредитів юридичним та фізичним особам. Можна стверджувати: чим менший обсяг господарської діяльності, тим важливіша роль критеріїв для оцінки кредитів фізичним особам. Світовий досвід базується саме на цьому, тому часто передумовою для надання кредиту є поручительство фізичної особи — керівника підприємства.

Для оцінки фінансового стану позичальника — фізичної особи можуть використовуватися такі критерії:

- соціальна стабільність клієнта (наявність нерухомості або вкладень у цінні папери);
- сімейний стан;
- наявність реальної застави;
- вік та здоров'я клієнта;
- загальне матеріальне становище клієнта, його доходи та витрати;
- інтенсивність користування банківськими кредитами в минулому, своєчасність їх погашення та сплати відсотків, а також користування іншими банківськими послугами;
- зв'язки клієнта в діловому світі.

КІЛЬКІСНІ КРИТЕРІЇ

Кількісними критеріями є насамперед фінансові коефіцієнти. Критерії оцінки фінансового стану позичальника кожен банк встановлює самостійно,

але з урахуванням вимог Положення “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”, затвердженого постановою Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279.

Розраховуючи ці коефіцієнти для малих підприємств, слід обов'язково враховувати зв'язок між господарською та приватною сферами клієнта. **Кредитний аналіз повинен враховувати доходи та витрати не лише підприємства, а й фізичної особи-керівника (власника).**

Оскільки кредити малим підприємствам, як правило, короткотермінові, акцент слід робити на тих коефіцієнтах, які враховують короткотерміновий характер кредитів.

Необхідно використовувати такі коефіцієнти:

А. Коефіцієнти платоспроможності

- A1. Коефіцієнт миттєвої ліквідності;
- A2. Коефіцієнт поточної ліквідності;
- A3. Коефіцієнт загальної ліквідності;

Б. Коефіцієнти фінансової стійкості

- B1. Коефіцієнт маневреності власних коштів;
- B2. Співвідношення залучених і власних коштів.

В. Коефіцієнти оборотності

- V1. Обігового капіталу;
- V2. Кредиторської заборгованості;
- V3. Дебіторської заборгованості.

Г. Кредитні коефіцієнти

- G1. Покриття внеску вільними коштами;
- G2. Покриття внеску грошовим оборотом;
- G3. Співвідношення (обіговий капітал) / (сума кредиту);
- G4. Співвідношення (власні кошти) / (сума кредиту).

Крім коефіцієнтів, потрібен прогноз руху грошових коштів.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності (A1). Визначається за формулою $A1 = (\text{високоліквідні активи}) / (\text{короткострокові пасиви})$. Коефіцієнт повинен бути не менше 0.2.

Коефіцієнт поточної ліквідності (A2).

Визначається за формулою $A2 = (\text{ліквідні активи}) / (\text{короткострокові пасиви})$. Коефіцієнт має бути не менше 0.5. Малі підприємства здебільшого оптимально використовують наявні кошти, тож зменшують залишки у касі та на рахунках у банку (високоліквідні активи) до необхідного мінімуму. Тому значення показників A1 та A2 дуже обмежені.

Коефіцієнт загальної ліквідності (A3). Визначається за формулою $A3 = (\text{оборотні активи}) / (\text{короткострокові пасиви})$. Коефіцієнт повинен бути не менше 2.

Коефіцієнт маневреності власних коштів (B1). Характеризує ступінь мобільності використання власних коштів. Визначається за формулою $B1 = (\text{власний капітал мінус необоротні активи}) / (\text{власний капітал})$. Коефіцієнт повинен дорівнювати не менше 0.5.

Співвідношення залучених та власних коштів (B2). Даний коефіцієнт належить до показників, які характеризують довгострокову стабільність клієнта. Чим більший термін кредиту, тим важливіше значення цього коефіцієнта. Визначається за формулою $B2 = (\text{залучені кошти}) / (\text{власний капітал})$. За умови видачі довгострокового кредиту цей коефіцієнт, як правило, не повинен перевищувати 1. Але у торговельних підприємств із невеликими основними засобами значення коефіцієнта може бути вищим, ніж у виробничих підприємств із великим обсягом основних засобів.

Коефіцієнт оборотності обігового капіталу (V1). Визначається кількістю днів, необхідних для повного обороту обігових коштів; дає інформацію про ефективність їх використання. $V1 (\text{дні}) = (90 \times \text{обігові кошти}) / (\text{реалізація за квартал})$. Чим швидше підприємство обертає власні обігові кошти, тим ефективніше воно ними користується. Цей показник значно відрізняється у різних галузях. Наприклад, для продуктового магазину необхідно мати оборотність не менше одного разу за тиждень, тоді

як для дилера автокомпанії оборотність один раз за квартал може вважатися задовільною.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (B2). Визначається кількістю днів, сумою реалізації за які можна повністю перекрити кредиторську заборгованість. $B2 \text{ (дні)} = (90 \times \text{кредиторська заборгованість}) / (\text{реалізація за квартал})$. Коефіцієнт дає інформацію про можливі ускладнення руху грошових коштів; якщо кількість днів значна, це може вплинути на здатність клієнта погасити кредит. Оптимальне значення — 30—60 днів, але існує різниця між галузями, а також різними підприємствами.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (B3). Визначається кількістю днів, сумою реалізації за які можна повністю перекрити дебіторську заборгованість. $B3 \text{ (дні)} = (90 \times \text{дебіторська заборгованість}) / (\text{реалізація за квартал})$. Коефіцієнт інформує про можливі ускладнення в отриманні дебіторської заборгованості і, відповідно, ризику грошових коштів. Якщо кількість днів значна, це може вплинути на здатність клієнта погасити кредит. Оптимальне значення — 30—60 днів, однак існує різниця між галузями, а також різними підприємствами.

Коефіцієнт покриття внеску вільними коштами (Г1). Визначає, у скільки разів вільні грошові кошти (net cash flow) перевищують щомісячний внесок за кредит. $G1 = (\text{вільні кошти наприкінці місяця}) / (\text{щомісячний внесок за кредит})$. Вільні кошти клієнта повинні перекрити внесок мінімум в 1.5 рази.

Коефіцієнт покриття внеску грошовим оборотом (Г2). Цей показник дає інформацію, чи сумісний внесок за кредит із грошовими оборотами клієнта, та визначається кількістю днів, сума грошових надходжень за які необхідна для погашення внеску. $G2 = (30 \times \text{внесок за кредит}) / (\text{надходження грошових коштів за місяць})$. Значення показника залежить від типу бізнесу та проекту. Наприклад, для торгівлі він повинен бути вищим, ніж для підприємства з надання послуг. У разі фінансування основних засобів показник може бути нижчим, ніж при фінансуванні обігових коштів.

Співвідношення між сумою обігових коштів та сумою кредиту (Г3). Показник інформує про те, наскільки обігові кошти покривають суму кредиту. $G3 = (\text{сума обігових коштів}) / (\text{сума кредиту})$. Г3 відіграє значну роль при фінансуванні обігових коштів. В таких випадках він повинен бути не менше 1.

Співвідношення між сумою власних коштів та сумою кредиту (Г4). Одним із

основних принципів мікrokредитування є залежність суми кредиту від розміру власних коштів. Необхідно, щоб власні кошти покривали суму кредиту в 1.5 рази (це відповідає мінімальному значенню показника). Якщо сума кредиту перевищує суму власних коштів, то банк ризикує більшою сумою капіталу, ніж позичальник. Досвід свідчить, що в цьому разі психологічні фактори працюють на користь позичальника, а позиція банку стає слабкішою.

Загалом при розрахунку коефіцієнтів важливо враховувати, що оцінка коефіцієнтів значною мірою залежить від галузі економіки та інших факторів. Одне і те ж значення коефіцієнта може бути прийнятним для однієї галузі, але неприйнятним — для іншої.

ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ

Друга частина аналізу складається з якісної оцінки суб'єкта підприємницької діяльності. Оцінка якості здійснюється за двома напрямками: оцінка фактора менеджменту та оцінка фактора ринку.

Фактор менеджменту включає рівень менеджменту, ступінь довіри до клієнта, кредитну історію та готовність нести персональну відповідальність за кредит. Аналіз ринку включає оцінку продукту, що виготовляється, факторів виробництва, структури споживачів та постачальників, конкуренції, строку діяльності та інших факторів, які можуть вплинути на ділову активність підприємства.

Аналіз менеджменту

Рівень менеджменту визначається насамперед професійним досвідом керівника та/або власника, стажем роботи на посаді керівника або строком перебування в ролі власника, віком, характером, попереднім досвідом роботи в бізнесі (формальним, неформальним), зв'язками в діловому світі, технічними знаннями та освітою. Ці якості відбиваються на управлінні бізнесом у цілому, тобто у сферах планування, маркетингу тощо.

Ступінь довіри до клієнта включає відкритість, чесність, готовність клієнта надати фактичну інформацію. Вона також включає стабільність, яка визначається в тому числі тривалістю проживання за однією адресою та сімейним станом. Крім того, при визначенні надійності клієнта як позичальника може допомогти внутрішній звіт банку, який надає служба безпеки.

Кредитна історія включає попередній досвід роботи з кредитами. Погашення попередніх кредитів — добра ознака та

свідчення того, що клієнт працює відповідально. Чим довше клієнт обслуговується в банку, тим краще банку відомий його бізнес та вища вірогідність, що відносини між ними добрі. Треба також враховувати кредитну історію інших фірм керівника-позичальника (колишніх та діючих).

Особиста відповідальність керівників за кредит, який отримує підприємство, дуже важлива при кредитуванні клієнтів, які працюють у малому бізнесі. Так, при роботі з клієнтом, який погоджується нести особисту відповідальність за дії свого підприємства, ризик неповернення кредиту значно менший.

Аналіз ринку

Становище клієнта на ринку визначається шляхом аналізу продукту, що виробляється ним, факторів виробництва, структури споживачів та постачальників, конкуренції, терміну діяльності, обсягів реалізації, рентабельності та інших факторів, які можуть вплинути на ділову активність підприємства.

Привабливість продукту визначається його ціною, якістю, асортиментом та іміджем товарів чи послуг підприємства. У підприємства, яке виробляє чи продає продукт високої якості або ряд високоякісних продуктів за "розумну" ціну, продукт матиме високу привабливість, а саме підприємство буде менш ризиковим як позичальник.

Фактори виробництва включають кваліфікацію працівників, стан виробничих приміщень та обладнання, наявність комунікацій та місце розташування підприємства. Кваліфікація — це не лише наявність відповідного диплома, а й досвід роботи, мотивація та стабільність робочої сили (ротація — плинність кадрів).

Застарілі або такі, що втратили виробничі якості, приміщення та обладнання, свідчать про дефіцит ресурсів, що не сприяє створенню належних умов праці. Фактор місцезнаходження — також важливий. Підприємство повинно знаходитися поблизу ринків збуту або ресурсної бази, бути легко доступним для своїх постачальників.

Важливим фактором є також **структура клієнтської бази** (споживачів). Ризики для підприємства зростають, коли кількість клієнтів невелика. Клієнтська структура має бути добре розвинутою. Те саме можна сказати про **постачальників**. Чим ширша база постачальників, тим менша вірогідність, що підприємство зіткнеться з порушеннями з боку постачальників та вища вірогідність стабільності руху грошових коштів.

Не варто забувати й про **конкуренцію**. Скільки аналогічних виробників або

Загальна класифікація кредиту					
Коефіцієнти	Оцінки				
	Дуже добре	Вище за середнє	Нижче за середнє	Погано	Безнадійно
1. Аналіз економічного стану					
Коефіцієнт миттєвої ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності					
Коефіцієнт загальної ліквідності					
Коефіцієнт маневреності власних коштів					
Співвідношення залучених і власних коштів					
Коефіцієнти оборотності обігового капіталу					
Коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості					
Коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості					
Покриття внеску вільними коштами					
Покриття внеску грошовим оборотом					
Співвідношення (обіговий капітал) / (сума кредиту)					
Співвідношення (власні кошти) / (сума кредиту)					
Загальний рейтинг економічного стану					
2. Аналіз менеджменту					
Рівень менеджменту					
Ступінь довіри до клієнта					
Кредитна історія					
Особиста відповідальність					
Загальний рейтинг менеджменту					
3. Аналіз ринку					
Привабливість продукту					
Фактори виробництва					
Структура споживачів					
Структура постачальників					
Конкуренція					
Термін діяльності					
Загальний рейтинг аналізу ринку					

постачальників конкурують із нашим клієнтом? Наскільки конкурентоспроможний клієнт за цінами та рівнем послуг, які він надає?

Значний *термін ділової активності* — свідчення того, що клієнт буде платоспроможним незалежно від сезонних та економічних циклів. Кредитування підприємства, яке працює у даному бізнесі понад два роки та краще інформоване про ринок, його фінансову динаміку та менеджмент, а також має сталі відносини з постачальниками та споживачами, менш ризикове, ніж кредитування нового бізнесу.

КРЕДИТНИЙ РЕЙТИНГ

Для визначення загальної оцінки підприємства треба дати оцінку кожному з названих вище критеріїв.

Оцінки мають бути такими:

- 5 — дуже добре;
- 4 — вище за середнє;
- 3 — нижче за середнє;
- 2 — погано;
- 1 — безнадійно.

Загальна класифікація кредиту матиме такий вигляд (див. таблицю).

Загальна оцінка не дорівнює серед-

Оцінка	Зміст	Категорія кредиту	Класифікація кредиту
5	Дуже добре	А	Стандартний
4	Вище за середнє	Б	Під контролем
3	Нижче за середнє	В	Субстандартний
2	Погано	Г	Сумнівний
1	Безнадійно	Г'	Безнадійний

ньому значенню оцінок відповідних критеріїв; її визначає кредитний спеціаліст, відповідним чином враховуючи оцінки критеріїв. Тому критерії, які відіграють більшу роль на даному підприємстві, більше впливають на загальну оцінку порівняно з іншими.

Після того, як визначені рейтингові оцінки економічного стану підприємства, стану менеджменту та ринку, виставляють загальний рейтинг підприємства та визначають категорію кредиту.

Існують такі категорії:

А. Фінансова діяльність та перспективи дуже добрі або добрі та стабільні, вони дають змогу погасити кредит і проценти за ним в установлені строки. Менеджмент — професійний і викликає довіру. Становище позичальника на ринку стабільне, йому не загрожують значні ризики.

Б. Фінансова діяльність та перспективи добрі або задовільні, можливі незначні коливання, які однак дають змогу погасити кредит та проценти у визначені строки. У сферах менеджменту і становища на ринку можливі несуттєві недоліки.

В. Фінансова діяльність та перспективи ще задовільні, але у сферах фінансів, менеджменту або становища на ринку мають місце недоліки та ризики, які підвищують вірогідність не своєчасного погашення кредиту та потребують глибшого моніторингу кредиту.

Г. Фінансова діяльність та перспективи вже не задовільні, а проблематичні. Менеджмент та ринкова позиція — достатньо задовільні; вірогідність погашення кредиту і відсотків — під сумнівом, але досить реальні. Необхідний інтенсивний моніторинг.

Г'. Фінансова діяльність та перспективи погані, а менеджмент або становище на ринку — незадовільні. Погашення кредиту нереальне.

Оцінка позичальника за цією шкалою перевтілюється у відповідну класифікацію кредиту згідно з положенням НБУ про створення резерву під кредитну діяльність.

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2000 р.

Розміри діючих облікової та ломбардної ставок Національного банку України в 2000 р.

Відсотки річних		
Дата введення у дію	Розмір діючої облікової ставки	Розмір діючої ломбардної ставки
24.05.1999 р.	45	50
01.02.2000 р.	35	40
24.03.2000 р.	32	37
10.04.2000 р.	29	34
15.08.2000 р.	27	30

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 2000 р. та серпні 2000 р.

Відсотки		
Показники	2000 р.	У тому числі за серпень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, усього	100	—
У тому числі через:		
— кредитні аукціони	—	—
— ломбардне кредитування	72.3	—
— операції РЕПО	27.7	—
— інші механізми	—	—

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 2000 р. та серпні 2000 р.

Відсотки		
Показники	2000 р.	У тому числі за серпень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, усього	30.5	—
У тому числі за:		
— аукціонними кредитами	—	—
— ломбардними кредитами	31.1	—
— операціями РЕПО	29.2	—
— іншими інструментами	—	—

Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у серпні 2000 р.*

Показники		Відсотки річних
		Серпень 2000 р.
<i>На міжбанківському ринку:</i>	за кредитами, наданими іншим банкам	12.5
	за кредитами, отриманими від інших банків	12.3
	за депозитами, розміщеними в інших банках	10.9
	за депозитами, залученими від інших банків	11.3
<i>На небанківському ринку:</i>	за кредитами	35.7
	за депозитами	10.2

* За щоденною звітністю банків.

Темпи зростання грошової маси у січні — серпні 2000 р.

Агрегати грошової маси	01.01. 2000 р.	01.02. 2000 р.	01.03. 2000 р.	01.04. 2000 р.	01.05. 2000 р.	01.06. 2000 р.	01.07. 2000 р.	01.08. 2000 р.	01.09. 2000 р.
Готівка. Гроші поза банками									
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	91.6	93.5	98.8	111.0	108.2	112.5	117.9	123.8
M0 + кошти до запитання та на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті									
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	94.8	98.7	103.6	110.9	115.3	120.8	126.4	133.5
M1 + строкові депозити та інші кошти в національній та іноземній валютах									
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	98.8	102.4	107.2	112.4	116.7	121.4	126.6	132.5
M2 + цінні папери									
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	99.9	104.1	109.7	113.7	118.0	122.8	127.4	133.6

Примітка.

Норма формування комерційними банками обов'язкових резервів із другої декади квітня 2000 р. не змінювалася і в серпні 2000 р. становила 15%.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Концепція іпотечного кредитування /

Нинішня реформа сільськогосподарського сектора економіки, яка провадиться на основі приватизації землі, Указ Президента України "Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень" передбачають, зокрема, інтенсивний розвиток іпотечного кредитування в агропромисловому комплексі. Проте достатньої законодавчої бази для цього в Україні ще не створено. Постійний автор "Вісника НБУ" — один із небагатьох у нашій країні фахівців у сфері іпотечного кредитування — узагальнює кращий світовий досвід аграрної іпотеки, ділиться своїми міркуваннями щодо концепції іпотечного кредитування в аграрному секторі сучасної України.

Олександр Євтух

Доцент Волинського державного університету. Кандидат економічних наук

Аграрна іпотека — ринковий механізм ефективного використання ресурсів

ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ

Аграрна іпотека — це спосіб господарювання, який дає змогу за рахунок застави дохідної нерухомості значно збільшувати обсяг продуктивного вільного капіталу в сільському господарстві.

Сільськогосподарське іпотечне кредитування бере свій початок ще в рабовласницькому суспільстві. Застосовувалося воно і в епоху Середньовіччя. А найбільшого розвитку набуло у XIX столітті — водночас із інтенсивним розвитком ринкових відносин.¹

Сутність аграрної іпотеки найяскравіше виявилася в Німеччині. На початку XIX ст. зруйнована війною економіка цієї країни фактично не мала капіталу, потрібного для розвитку виробництва. Можна було б попросити кредитну допомогу за кордоном. Проте німці, які звикли борги повертати, вирішили покладатися на свої сили і знайти активи (цього разу — у вигляді нерухомості) у власній країні. Як результат — один за одним відкрилися іпотечні банки. Спочатку вони обслуговували великі і середні землегосподарства, а згодом — і дрібні. Наприкінці 1860-х років у Німеччині вже діяло 13 державних і 25 приватних земельних банківських установ. Створення власного капіталу на основі іпотечного механізму, поряд з іншими заходами, дало змогу цій країні за відносно короткий час (до кінця XIX ст.) створити потужну економічну базу і вийти за рівнем економічного розвитку на друге (після США) місце у світі.

Першу повноцінну іпотечну установу в Російській імперії було засновано 1864 року. Нею став Земський банк Херсонської губернії.

У 1866 р. у Петербурзі відкрилася установа іпотечного кредиту у вигляді Товариства взаємного поземельного кредиту, яке швидко поширило свою діяльність на усі (у тому числі й українські) губернії європейської частини країни.

У травні 1871 року було затверджено статут першого акціонерного земельного банку Росії — Харківського земельного банку, згодом розгорнули свою діяльність Полтавський, Київський і Бессарабсько-Таврійський земельні банки. Крім цих акціонерних, з ініціативи уряду було засновано два державних — Селянський поземельний (1882 р.) і Державний дворянський земельний банки (1885 р.).²

Кількість іпотечних банківських установ зростала. Однак ефективність їхньої діяльності була невисокою. Чому? Як з'ясувалося, через нерациональний розподіл землі (селянам належало лише 35% ріллі), а також через притаманний Росії общинний лад на селі, який гальмував купівлю-продаж земель.

Вирішенню цієї проблеми сприяв розвиток механізму дохідної іпотеки в умовах аграрної реформи, проведеної прем'єр-міністром і міністром внутрішніх справ Російської імперії П. Столипіним.

Особливо важливим було створення Селянського поземельного банку, заснованого урядом згідно із законом від 18 травня 1882 р. "для полегшення селянам усіх категорій купівлі землі".

Статтю 1 згаданого закону визначався такий максимальний обсяг кредиту одному позичальнику: представникові общини — до 125 рублів, домашньому господарству — до 500 рублів. Відповідно встановлювалися максимальні терміни погашення кредиту: 24.5 і 34.5 року.

Щопівроку клієнти банку були зобов'язані робити внески у розмірі:

а) на розвиток банку — 2.75%;

б) на погашення кредиту, наданого на строк до 24.5 року — 0.5%;

в) на витрати, пов'язані з управлінням банком, та на створення резервного капіталу — 0.5%.

У разі прострочення платежів нараховувалася пеня у розмірі 0.5% від неоплаченої суми за кожний прострочений місяць.

У результаті століпінської реформи було знято кількісні обмеження на купівлю землі.

27 серпня 1906 р. царським указом Селянському поземельному банку було передано 9 млн. десятин надільних і державних земель. Завдяки цьому кредитні відсотки значно знизилися: у разі максимального кредитного терміну (на цей час — до 55.5 року) вони становили лише 4.5%.³ Причому частину суми сплачувала держава, тобто тепер усі платники податків країни допомагали селянам у придбанні потрібної їм землі.

У листопаді 1906 р. ще одним царським указом було дозволено надання позик під заставу надільних земель, що раніше категорично заборонялося.

Починаючи з 27 червня 1908 р. обсяг кредиту для купівлі землі міг дорівнювати 90% від її оцінної вартості, в разі купівлі в одноосібне володіння окре-

¹ Ці та інші питання детально розглядаються в монографії Євтуха О.Т. Доходна іпотека. — Луцьк, 2000. — 207 с.

² Красникова О.М. З історії іпотечного кредитування в Україні // Фінанси України. — 1998. — № 4. — С. 95.

³ Известия Главного управления землеустройства и земледелия. — 1906. — № 42. — С. 711.

мої ділянки — до 95%, а у випадку переселення на ділянку — до 100% вартості. Усе це стимулювало розвиток індивідуального сільського господарства фермерського типу, особливо на території України.

Ясна річ, глибока реформа на селі спричинила певні соціальні наслідки. За результатами досліджень, проведених 1913 року у 12 повітах нечорноземної зони Росії, за час здійснення реформ 26.4% селян залишили села і переселилися в міста; 20%, продавши землю, пропили виручені гроші і стали бідняками; 30% продали надлі і купили собі за допомогою Селянського поземельного банку кращу землю; 12% селян, продавши землі, переїхали у Сибір, де заснували фермерські господарства. Останні дві категорії сільських трударів (усього — 42%) разом із поміщиками-аграріями за кілька років перетворили Росію (передусім Україну) на житницю Європи.

У цілому в ході реформ іпотекою скористалося 25% обшинних дворів, які об'єднували 2.5 млн. селянських господарств.

Звісно, іпотечний кредит передбачає наявність приватної власності на землю. Тож після скасування більшовиками у 1917 році приватної власності іпотечні банки на довгі десятиріччя припинили своє існування.

СТАРТОВІ ПЕРЕДУМОВИ ВІДНОВЛЕННЯ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Нині в Україні відновлено приватну власність на землю. У державі розпочато суттєве реформування земельних відносин. Тож проблема розвитку довгострокового кредитування сільськогосподарського виробника набула першочергового значення. Її гострота особливо помітна на тлі істотного зменшення в останні роки обсягів сільськогосподарського виробництва, значного підвищення його собівартості (див. таблицю).

Усе це — наслідок довготривалого неефективного господарювання на селі.

За даними Держкомстату України, з 1995 по 1998 рік рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції в суспільному секторі знизилася з мінус 13.6% до мінус 23%, у тому числі продукції рослинництва — із 55.5% до 6.6%, тваринництва — із мінус 16.5% до -49.8%.⁴

Сільськогосподарські підприємства суспільного сектора закінчили 1996 і

1997 рр. зі збитками. У 1998 р. зі збитками працювали 11 325 підприємств, або 93%. У 1999 році сума збитків становила 3 991.5 млн. грн.⁵

За даними академіка П. Саблука, обсяг кредитування АПК за останні 8 років зменшився більш як у 20 разів. Водночас, як стверджують німецькі економісти Людвіг Штриве і Штефан фон Крамон-Гаубадель, українським сільгоспідприємствам лише для фінансування обігових коштів для виробництва зерна необхідні короткострокові кредити на суму 1.7 млрд. доларів США.⁶

Обсяг довгострокових кредитів на технічне забезпечення, придбання запасних частин для засобів виробництва також зменшився. Внаслідок цього погіршився стан парку сільськогосподарської техніки. Наприклад, у 1999 році українським аграріям не вистачало 265 271 трактора, 22 855 зернозбиральних і 7 254 кормозбиральних комбайнів, 177 836 причепів для тракторів.⁷

Для поліпшення стану основних засобів виробництва потрібні значні капіталовкладення. Практика свідчить, що ні уряд, ні різні “донорські” організації не в змозі забезпечити їх у необхідному обсязі. Одна з причин пов'язана з тим, що українські політики не змогли створити відповідних правових умов для приватних інвесторів. Зокрема, не розроблено механізму перерозподілу основного аграрного ресурсу — землі. Неефективне її використання в сільському господарстві України штучно обмежує обсяги виробничого капіталу, що є однією з причин скорочення виробництва.

Україна має понад 42 млн. гектарів землі, придатної для сільськогосподарського виробництва.⁸ Якщо кадастровою оцінкою вважати ринкову вартість землі (на думку деяких зарубіжних спеціалістів, у середньому по Україні вона становить близько 2 тис. доларів США за гектар), то під її забезпечення можна було б одержати майже 42 млрд. доларів США кредитних коштів.

Щоправда, більшість вітчизняних фахівців не згодна з такою оцінкою нашої землі. Дехто вважає, що вона не перевищує 200 доларів США за гектар. Припустимо. Та навіть у такому разі — це майже 4.5 млрд. доларів США можливих кредитів.

Однак усе це лише припущення. Ре-

ального механізму капіталізації землі на сьогодні в Україні не створено, тож і нерухомість не використовується у виробництві належним чином.

ОПТИМАЛЬНА МОДЕЛЬ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Як свідчить світовий досвід, іпотека дає змогу не лише збільшити виробничий капітал в аграрному секторі, а й виконує функції механізму ефективного перерозподілу нерухомості, сприяє переходу орної землі до ефективніших працюючих підприємств. В результаті продуктивність сільського господарства в цілому підвищується.

Яку ж саме модель іпотечного кредитування аграрного сектора економіки доцільно було б запровадити в Україні?

З огляду на історію і традиції фінансово-кредитних відносин, які склалися в сільськогосподарському секторі економік більшості європейських держав, і насамперед у країнах із перехідною економікою, **в Україні, на нашу думку, варто запровадити систему, у якій суб'єктами іпотечного кредитування на перших порах були б державні інституції.**

Однією з них могло б стати, умовно кажучи, Державне управління іпотечного кредиту (ДУІК). Головною його метою, ясна річ, повинно стати збільшення виробничого капіталу аграрного сектора за рахунок дії механізму іпотечного кредитування.

Коротко зупинимось на можливій структурі, функціях і принципах діяльності запропонованого нами інституту.

Державне управління іпотечного кредиту бачиться спеціалізованою кредитно-фінансовою господарською організацією, яка діє на основі повної господарської самостійності, є юридичною особою, має самостійний баланс.

Основними джерелами кредитних ресурсів для ДУІК мають бути державний бюджет і приватні інвестиції.

Серед головних завдань Державного управління іпотечного кредиту:

- формування кредитних ресурсів;
- ефективне використання засобів, спрямованих на збільшення виробничого капіталу в аграрному секторі на основі іпотечного кредитування.

Структура Державного управління іпотечного кредиту, на нашу думку, могла б бути традиційною, включаючи:

- центральне управління іпотечного кредиту (ЦУІК);
- регіональні управління іпотечного кредиту (РУІК).

Серед основних завдань централь-

⁴ Україна в цифрах у 1998 р. — Київ: Інформ. вид. центр. — 1999.

⁵ Саблук П., Фесина А. На шляху до нової аграрної політики // Вісник аграрної науки. — 1999. — № 8.

⁶ Там же. — С. 322.

⁷ Берлач А. Проблеми становлення лізингових відносин в АПК України // Фінанси України. — 1999. — № 5. — С. 76.

⁸ Сільське господарство України. — Київ, 1998. — С. 7.

Результати діяльності (прибутки-збитки) сільськогосподарських підприємств України, зокрема кількох західноукраїнських областей за 1986—1998 рр.

В обчисленні на 100 га сільськогосподарських угідь.

	У середньому за 1986—1990 рр.	1990 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.
Україна	20 752 руб.	31 261 руб.	227 млн. крб.	4 154 грн.	10 519 грн.	
Волинська область	21 656 руб.	27 530 руб.	42 млн. крб.	4 126 грн.	10 171 грн.	12 880 грн.
Львівська область	32 970 руб.	45 333 руб.	379 млн. крб.	5 481 грн.	15 823 грн.	
Рівненська область	24 390 руб.	31 753 руб.	300 млн. крб.	1 086 грн.	8 060 грн.	

Джерело: Статистичний збірник "Сільське господарство України". — Київ, 1997 р.; дані за 1998 рік — автора.

ного управління:

1. Розробка загальних принципів, методів і процедур діяльності Державного управління іпотечного кредиту, передусім у сфері надання й обслуговування кредитних ресурсів.

2. Аналіз роботи і розподіл фінансових ресурсів між регіональними управліннями іпотечного кредиту.

3. Розробка і втілення загальної стратегії пошуку позабюджетних коштів для іпотечного кредитування.

4. Випуск державних заставних облігацій, забезпечених нерухомістю, організація їх обігу на вторинному ринку.

5. Забезпечення ліквідності ресурсів, що залучаються.

Із метою ефективного виконання ЦУІК основних завдань слід було б застосувати такі його підрозділи:

- департамент фінансових ресурсів;
- департамент земельних ресурсів;
- департамент ліквідності ресурсів і лізингу;
- департамент вторинного фондового ринку.

Першочергове завдання регіональних управлінь іпотечного кредиту (РУІК) — оперативна робота, спрямована на втілення стратегії центрального управління.

Державне управління іпотечного кредиту на початку своєї діяльності мало б надати пріоритет пільговому кредитуванню сільськогосподарських виробників із метою розвитку аграрного виробництва. На нашу думку, кредити варто було б надавати на 1—5 років під 6—8% річних, що сприяло б становленню передусім дрібних сільських господарств.

Через певний час (після остаточного становлення аграрної іпотеки, стабілізації фінансово-кредитних відносин, зміцнення банківської системи) на базі Державного управління іпотечного кредиту доцільно було б створити державний іпотечний банк, що сприяло б збільшенню позабюджетних джерел кредитних ресурсів, прискорило б перехід від пільгового кредитування до ринкових принципів господарювання в аграрній сфері.

Особливу роль у механізмі іпотечного кредитування сільгоспвиробників

за участі банківської системи має відігравати Державне агентство застав (ДАЗ). Головне його завдання полягає в купівлі і продажу застав на вторинному ринку з метою підтримки на належному рівні ліквідності державного іпотечного банку.

Зазначений банк міг би кредитувати рентабельні сільськогосподарські підприємства за ринковими ставками, а планово збиткові — за пільговими, проте у рамках відповідної урядової програми субсидій.

У міру розвитку ринку нерухомості, стабілізації загальної фінансово-кредитної системи, нагромадження досвіду управління іпотечним кредитом із боку виконавчих органів (Кабінету Міністрів, Національного банку) можливий перехід до широкої участі в іпотечному кредитуванні аграрного сектора спеціалізованих недержавних банків.

Важливим елементом у механізмі іпотечного кредитування повинна стати Державна рада з питань позик для сільськогосподарських виробників. Її основною функцією має бути стимулювання фінансового ринку щодо кредитування сільського господарства країни.

Досліджуючи динаміку кредитування аграріїв, Державна рада мала б постійно розробляти конкретні пропозиції для Кабінету Міністрів та НБУ щодо оптимізації грошових потоків в аграрний сектор та аналізувати хід виконання цих рішень.

Значимим елементом у системі іпотечного кредитування під заставу землі є і обов'язкове страхування позик, яке має провадитись як державними страховими компаніями, так і комерційними.

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА МОДЕЛІ

Розробивши принципову схему іпотечного кредитування комерційними банками аграрного сектора, слід було б провести незалежну економічну експертизу цієї моделі. Вона провадиться в основному за двома критеріями:

- фінансовою стійкістю моделі;
- конкурентоспроможністю кредитних установ у контексті дії іпотечного

механізму.

За першим критерієм слід одержати відповіді на такі запитання:

1. Чи прийнятні для комерційних банків ризики, які можуть виникати у процесі мобілізації ресурсів і надання позик?

2. Які небезпеки чигають на кредитні установи у разі запровадження даної моделі?

3. Чи може система функціонувати без субсидій?

Оцінюючи за зазначеним вище критерієм запропоновану тут модель, констатуємо, що у разі її впровадження банки здебільшого наражатимуться на кредитний ризик і ризик втрати ліквідності.

У зв'язку із цим уряд мав би гарантувати кредиторам продаж ними застави на ринку земельних ділянок. Варто було б також створити спеціальний державний інститут, який би викупував заставлену нерухомість на вторинному ринку. На нашу думку, ним могло б стати Державне агентство застав. Пізніше — з розвитком ринкових відносин та ринку нерухомості — доцільно було б розгорнути мережу недержавних підприємств із купівлі і продажу земельних ділянок. Адже ризик втрати ліквідності кредитними установами значно зменшується за умов розвитку вторинного ринку застав та створення належних умов для роботи агентств із питань застав та інших фінансових інститутів із купівлі та розміщення цінних паперів, забезпечених пулом заставних.

Щодо бездотаційного функціонування моделі, то воно можливе лише стосовно сільських господарств, які (за умови ринкової вартості довгострокових кредитних ресурсів на рівні до 10% річних) мають рентабельність активів, не нижчу 23%, а рентабельність продажу — не нижчу 30%.

За другим критерієм експертизи слід з'ясувати, чи виявлятимуть комерційні банки активність у сфері довгострокового кредитування аграрного сектора?

Практика свідчить, що в умовах високої інфляції банківські установи не зацікавлені в довгострокових вкладеннях, натомість їх капітал тяжіє до галузей зі швидкою оборотністю та високою

прибутковістю. Зважаючи на це, пропонуємо застосувати індексовані зобов'язання.

Із метою стабілізації роботи іпотечного механізму у ринкових умовах господарювання Верховній раді України, уряду і центральному банку країни, на нашу думку, варто було б ужити таких заходів:

1. Доопрацювати з урахуванням сучасних вимог нормативні акти, які визначають порядок купівлі-продажу і відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, порядок довгострокового кредитування аграрного сектора.

2. Створити органи управління механізмом іпотечного кредитування сільськогосподарської сфери в загальнодержавному і регіональних масштабах.

3. Визначити порядок реєстрації сільськогосподарських земель, створити їх кадастри з урахуванням світової практики й особливостей національної культури господарювання.

4. Створити судову систему для швидкого розгляду випадків, пов'язаних із невиклатою іпотечного кредиту.

5. Стимулювати розвиток вторинного ринку застав, створення агентств із купівлі і розміщення застав аграрної іпотеки.

6. Національному банку України варто було б розробити і впровадити у практику індексування застав.

7. Створити систему державної підтримки мобілізації засобів для кредитування сільськогосподарських виробників.

8. Запровадити страхування іпотечного кредитування аграрного сектора на комерційній основі, здійснювати його силами як державних страхових агентств, так і приватних фірм.

9. Передбачити створення інститутів, які б провадили операції на вторинному ринку земельних ділянок. При цьому для запобігання спекуляції із землею необхідно керуватися принципом результативності в іпотечному кредитуванні, а саме: надавати право на придбання земельних ділянок тим, хто бажає і вміє прибутково господарювати.

10. Продовжити приватизацію сільськогосподарських земель, вирішити пи-

тання щодо пільгового іпотечного кредитування у разі виникнення високих відсоткових ставок за кредитами.

Становлення аграрної іпотеки в Україні, на нашу думку, має відбуватися поетапно.

На першому етапі, який проходитиме в умовах трансформації економіки в ринкову систему господарювання, найважливішою є активна участь у заснуванні іпотечного кредитування аграрного сектора з боку держави, зокрема — державного управління іпотечного кредиту.

На другому етапі іпотечного кредитування в умовах накопиченого досвіду і стабілізації фінансового ринку ключову роль відіграватиме державний іпотечний банк.

Третім етапом, який проходитиме за умов завершеної трансформації економіки України в ринкову систему господарювання, передбачається повномасштабне функціонування мережі державних і недержавних іпотечних банків.

□

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ
(за серпень 2000 року)***

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 болгарських левів	260.5490
2	986 BRL	100 бразильських реалів	303.2451
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	99.2011
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	4.8874
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.8589
6	381 GEL	100 грузинських ларі	276.9196
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	69.7573
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	156.1723
9	218 ECS	1000 еквадорських сукре	0.2175
10	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	132.8132
11	356 INR	1000 індійських рупій	120.7929
12	364 IRR	1000 іранських ріалів	3.1123
13	368 IQD	100 іракських динарів	1749.3406
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.5545
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1770.4102
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5946
17	434 LYD	100 лівійських динарів	1082.9749
18	470 MTL	100 мальтійських лір	1247.9807
19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	58.1368
20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	52.6638
21	554 NZD	100 новозеландських доларів	252.5165
22	586 PKR	100 пакистанських рупій	10.3035
23	604 PEN	100 перуанських нових сол	156.1947
24	408 KPW	100 північнокорейських вон	247.2136
25	642 ROL	10000 румунських леїв	2.5075
26	682 SAR	100 саудівських ріялів	145.0049
27	760 SYP	100 сирійських фунтів	10.3594
28	705 SIT	100 словенських толарів	2.4396
29	901 TWD	100 нових тайванських доларів	17.5312
30	762 TJR	1000 таджицьких рублів	2.8625
31	952 XOF	1000 франків КФА	7.7311
32	152 CLP	1000 чилійських песо	9.9802
33	191 HRK	100 хорватських кун	66.7620
34	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	65.6887
35	255	100 доларів США за розр. із Індією	435.0960

* Курс встановлено з 01.08.2000 року.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо інозе Національним банком України

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.08.2000 р.	02.08.2000 р.	03.08.2000 р.	04.08.2000 р.	05.08.2000 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	314.4621	315.5911	316.6657	316.9766	316.5244	
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	36.5326	36.6156	36.1327	35.6821	35.6933	
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	813.5605	816.3337	809.3713	808.8910	817.4949	
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	12.1210	12.1210	12.1208	12.1208	12.1206	
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	124.6158	124.8990	123.2519	121.7149	121.7531	
6	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0551	0.0551	0.0551	0.0551	0.0551	
7	300 GRD	1000 грецьких драхм	14.9036	14.9419	14.7449	14.5636	14.5720	
8	208 DKK	100 датських крон	67.4139	67.5617	66.6770	65.8349	65.8644	
9	840 USD	100 доларів США	543.8700	543.8700	543.8600	543.8600	543.8500	
10	233 EEK	100 естонських крон	32.1283	32.2013	31.7767	31.3804	31.3903	
11	352 ISK	100 ісландських крон	6.9206	6.9483	6.9140	6.8491	6.7878	
12	372 IEP	100 ірландських фунтів	638.2961	639.7463	631.3097	623.4373	623.6330	
13	724 ESP	1000 іспанських песет	30.2128	30.2815	29.8821	29.5095	29.5188	
14	380 ITL	10000 італійських лір	25.9622	26.0212	25.6781	25.3579	25.3658	
15	124 CAD	100 канадських доларів	366.8800	365.2611	367.0975	367.1828	365.8752	
16	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.8113	3.8113	3.8112	3.8112	3.8111	
17	428 LVL	100 латвійських латів	898.9587	898.9587	898.9421	891.5738	891.5574	
18	440 LTL	100 литовських літів	135.9675	135.9675	135.9650	135.9650	135.9625	
19	498 MDL	100 молдовських лейв	43.8255	43.8403	43.8859	43.8675	43.8904	
20	528 NLG	100 нідерландських гульденів	228.1149	228.6332	225.6181	222.8046	222.8746	
21	280 DEM	100 німецьких марок	257.0259	257.6099	254.2127	251.0427	251.1215	
22	578 NOK	100 норвезьких крон	61.3122	61.4553	60.7820	60.1822	60.4754	
23	985 PLN	100 польських злотих	126.3052	125.1283	125.1260	125.1260	125.1237	
24	620 PTE	100 португальських ескудо	2.5075	2.5131	2.4800	2.4491	2.4499	
25	810 RUR	10 російських рублів	1.9550	1.9529	1.9542	1.9563	1.9584	
26	702 SGD	100 сингапурських доларів	311.2275	313.5601	313.5543	313.5543	313.5486	
27	703 SKK	100 словацьких крон	11.9384	11.8886	11.8884	11.8884	11.8882	
28	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0861	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	
29	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.4590	10.4590	10.4588	10.4588	10.4587	
30	348 HUF	1000 угорських форинтів	19.4901	19.3607	19.3603	19.3603	19.3599	
31	860 UZS	100 узбецьких сумів	1.9498	1.9498	1.9498	1.9498	1.9498	
32	246 FIM	100 фінських марок	84.5479	84.7400	83.6225	82.5797	82.6057	
33	250 FRF	100 французьких франків	76.6360	76.8101	75.7972	74.8520	74.8755	
34	203 CZK	100 чеських крон	14.2456	14.1840	14.1837	14.1837	14.1834	
35	752 SEK	100 шведських крон	59.1759	59.4573	58.7877	58.1819	58.3939	
36	756 CHF	100 швейцарських франків	324.8039	325.8998	321.8311	318.3124	317.6092	
37	392 JPY	1000 японських єн	49.7525	49.6102	49.8193	50.1785	50.1072	
38	978 EUR	100 євро	502.6990	503.8412	497.1968	490.9968	491.1509	
39	960 XDR	100 СПЗ	713.3690	715.9123	704.8138	702.6376	711.0020	
			16.08.2000 р.	17.08.2000 р.	18.08.2000 р.	19.08.2000 р.	20.08.2000 р.	21.08.2000 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	317.7249	319.3964	321.7072	322.0625	322.0625	322.0625
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	36.0365	35.8547	36.1235	36.0721	36.0721	36.0721
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	818.4078	815.2208	815.4031	813.8429	813.8429	813.8429
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	12.1203	12.1203	12.1203	12.1203	12.1203	12.1203
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	122.9238	122.3036	123.2204	123.0451	123.0451	123.0451
6	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0548	0.0548	0.0548	0.0546	0.0546	0.0546
7	300 GRD	1000 грецьких драхм	14.7148	14.6366	14.7407	14.7166	14.7166	14.7166
8	208 DKK	100 датських крон	66.4692	66.1471	66.6349	66.5678	66.5678	66.5678
9	840 USD	100 доларів США	543.8400	543.8400	543.8400	543.8400	543.8400	543.8400
10	233 EEK	100 естонських крон	31.6921	31.5322	31.7685	31.7234	31.7234	31.7234
11	352 ISK	100 ісландських крон	6.8107	6.8485	6.8348	6.8289	6.8289	6.8289
12	372 IEP	100 ірландських фунтів	629.6292	626.4528	631.1484	630.2507	630.2507	630.2507
13	724 ESP	1000 іспанських песет	29.8026	29.6522	29.8745	29.8320	29.8320	29.8320
14	380 ITL	10000 італійських лір	25.6097	25.4805	25.6715	25.6350	25.6350	25.6350
15	124 CAD	100 канадських доларів	365.5804	367.0647	368.0635	368.5497	368.5497	368.5497
16	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.8124	3.8124	3.8124	3.8124	3.8124	3.8124
17	428 LVL	100 латвійських латів	888.6275	891.5410	891.5410	891.5410	891.5410	891.5410
18	440 LTL	100 литовських літів	135.9600	135.9600	135.9600	135.9600	135.9600	135.9600
19	498 MDL	100 молдовських лейв	43.8998	43.8998	43.9570	43.9250	43.9250	43.9250
20	528 NLG	100 нідерландських гульденів	225.0175	223.8823	225.5604	225.2396	225.2396	225.2396
21	280 DEM	100 німецьких марок	253.5360	252.2569	254.1477	253.7863	253.7863	253.7863
22	578 NOK	100 норвезьких крон	61.1133	60.9176	61.4425	61.5758	61.5758	61.5758
23	985 PLN	100 польських злотих	123.7688	124.6053	124.6053	124.6053	124.6053	124.6053
24	620 PTE	100 португальських ескудо	2.4734	2.4609	2.4794	2.4758	2.4758	2.4758
25	810 RUR	10 російських рублів	1.9605	1.9612	1.9612	1.9612	1.9612	1.9612
26	702 SGD	100 сингапурських доларів	316.0207	317.4040	317.4040	317.4040	317.4040	317.4040
27	703 SKK	100 словацьких крон	11.6444	11.5119	11.5119	11.5119	11.5119	11.5119
28	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0856	0.0843	0.0843	0.0843	0.0843	0.0843
29	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.4585	10.4585	10.4585	10.4585	10.4585	10.4585
30	348 HUF	1000 угорських форинтів	18.9666	18.8637	18.8637	18.8637	18.8637	18.8637
31	860 UZS	100 узбецьких сумів	1.9140	1.9140	1.9140	1.9140	1.9140	1.9140
32	246 FIM	100 фінських марок	83.3999	82.9792	83.6011	83.4822	83.4822	83.4822
33	250 FRF	100 французьких франків	75.5954	75.2140	75.7778	75.6700	75.6700	75.6700
34	203 CZK	100 чеських крон	13.9812	13.9484	13.9484	13.9484	13.9484	13.9484
35	752 SEK	100 шведських крон	59.4180	58.7942	58.9784	59.1225	59.1225	59.1225
36	756 CHF	100 швейцарських франків	318.0510	316.4667	318.0432	317.7332	317.7332	317.7332
37	392 JPY	1000 японських єн	49.6967	50.1139	50.1483	49.9258	49.9258	49.9258
38	978 EUR	100 євро	495.8733	493.3716	497.0698	496.3628	496.3628	496.3628
39	960 XDR	100 СПЗ	719.2240	709.0486	717.5944	712.1969	712.1969	712.1969

МНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ ЩОДЕННО (за серпень 2000 року)

Офіційний курс									
06.08.2000 р.	07.08.2000 р.	08.08.2000 р.	09.08.2000 р.	10.08.2000 р.	11.08.2000 р.	12.08.2000 р.	13.08.2000 р.	14.08.2000 р.	15.08.2000 р.
316.5244	316.5244	318.6959	319.1419	314.7756	315.1434	316.2934	316.2934	316.2934	314.6473
35.6933	35.6933	35.9035	35.7566	35.4641	35.6933	36.0925	36.0925	36.0925	35.6143
817.4949	817.4949	819.0358	820.5822	816.3209	816.1365	819.4090	819.4090	819.4090	818.9559
12.1206	12.1206	12.1208	12.1206	12.1206	12.1206	12.1206	12.1206	12.1206	12.1206
121.7531	121.7531	122.4699	121.9688	120.9712	121.7531	123.1148	123.1148	123.1148	121.4835
0.0551	0.0551	0.0551	0.0549	0.0549	0.0548	0.0549	0.0549	0.0549	0.0549
14.5720	14.5720	14.6578	14.5970	14.4763	14.5712	14.7328	14.7328	14.7328	14.5385
65.8644	65.8644	66.2424	65.9625	65.4432	65.8609	66.5707	66.5707	66.5707	65.6921
543.8500	543.8500	543.8600	543.8500	543.8500	543.8500	543.8500	543.8500	543.8500	543.8500
31.3903	31.3903	31.5751	31.4459	31.1887	31.3903	31.7413	31.7413	31.7413	31.3207
6.7878	6.7878	6.8134	6.8114	6.7854	6.8011	6.8251	6.8251	6.8251	6.7957
623.6330	623.6330	627.3045	624.7379	619.6279	623.6330	630.6076	630.6076	630.6076	622.2520
29.5188	29.5188	29.6925	29.5711	29.3292	29.5188	29.8489	29.8489	29.8489	29.4534
25.3658	25.3658	25.5152	25.4108	25.2029	25.3658	25.6495	25.6495	25.6495	25.3097
365.8752	365.8752	363.9355	365.7606	365.5131	366.7495	366.6621	366.6621	366.6621	366.7040
3.8111	3.8111	3.8112	3.8125	3.8125	3.8125	3.8125	3.8125	3.8125	3.8125
891.5574	891.5574	891.5738	891.5574	888.6438	888.6438	888.6438	888.6438	888.6438	888.6438
135.9625	135.9625	135.9650	135.9625	135.9625	135.9625	135.9625	135.9625	135.9625	135.9625
43.8904	43.8904	43.8498	43.8596	43.8412	43.8536	43.8705	43.8705	43.8705	43.8897
222.8746	222.8746	224.1867	223.2694	221.4432	222.8746	225.3671	225.3671	225.3671	222.3810
251.1215	251.1215	252.5999	251.5664	249.5087	251.1215	253.9300	253.9300	253.9300	250.5654
60.4754	60.4754	61.0343	60.6199	60.4929	60.7334	61.1668	61.1668	61.1668	60.7265
125.1237	125.1237	125.1260	125.1237	123.7711	123.7711	123.7711	123.7711	123.7711	123.7711
2.4499	2.4499	2.4643	2.4542	2.4341	2.4499	2.4772	2.4772	2.4772	2.4444
1.9584	1.9584	1.9613	1.9612	1.9634	1.9634	1.9641	1.9641	1.9641	1.9641
313.5486	313.5486	313.5543	313.5486	316.0265	316.0265	316.0265	316.0265	316.0265	316.0265
11.8882	11.8882	11.8884	11.8882	11.6446	11.6446	11.6446	11.6446	11.6446	11.6446
0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856	0.0856
10.4587	10.4587	10.4588	10.4587	10.4587	10.4587	10.4587	10.4587	10.4587	10.4587
19.3599	19.3599	19.3603	19.3599	19.3599	19.3599	19.3599	19.3599	19.3599	19.3599
1.9498	1.9498	1.9318	1.9318	1.9318	1.9318	1.9318	1.9318	1.9318	1.9140
82.6057	82.6057	83.0920	82.7520	82.0751	82.6057	83.5295	83.5295	83.5295	82.4227
74.8755	74.8755	75.3163	75.0081	74.3946	74.8755	75.7129	75.7129	75.7129	74.7097
14.1834	14.1834	14.1837	14.1834	13.9814	13.9814	13.9814	13.9814	13.9814	13.9814
58.3939	58.3939	59.0078	58.9000	58.7064	58.9652	59.3858	59.3858	59.3858	58.9976
317.6092	317.6092	319.2726	318.6665	315.9986	317.9176	319.7758	319.7758	319.7758	315.3357
50.1072	50.1072	49.9790	50.1040	50.4077	50.1533	50.0094	50.0094	50.0094	49.7122
491.1509	491.1509	494.0424	492.0211	487.9966	491.1509	496.6438	496.6438	496.6438	490.0632
711.0020	711.0020	715.1329	709.5336	706.0953	715.5254	719.8509	719.8509	719.8509	703.9429
22.08.2000 р.	23.08.2000 р.	24.08.2000 р.	25.08.2000 р.	26.08.2000 р.	27.08.2000 р.	28.08.2000 р.	29.08.2000 р.	30.08.2000 р.	31.08.2000 р.
320.4093	318.3339	309.7181	309.7181	309.7181	309.7181	309.7181	311.3320	310.9449	310.4677
35.6611	35.4601	35.2454	35.2454	35.2454	35.2454	35.2454	35.5965	35.4325	35.2111
810.9516	808.1189	804.6915	804.6915	804.6915	804.6915	804.6915	800.3573	794.2035	788.0871
12.1203	12.1206	12.1201	12.1201	12.1201	12.1201	12.1201	12.1199	12.1206	12.1206
121.6430	120.9577	120.2253	120.2253	120.2253	120.2253	120.2253	121.4229	120.8633	120.1084
0.0544	0.0542	0.0542	0.0542	0.0542	0.0542	0.0540	0.0538	0.0536	0.0536
14.5438	14.4618	14.3755	14.3755	14.3755	14.3755	14.3755	14.5101	14.4411	14.3518
65.8031	65.4262	65.0388	65.0388	65.0388	65.0388	65.0388	65.6884	65.3901	64.9921
543.8400	543.8500	543.8300	543.8300	543.8300	543.8300	543.8300	543.8200	543.8500	543.8500
31.3619	31.1852	30.9964	30.9964	30.9964	30.9964	30.9964	31.3051	31.1609	30.9662
6.7867	6.7790	6.7611	6.7611	6.7611	6.7611	6.7733	6.7987	6.7614	6.7183
623.0691	619.5588	615.8072	615.8072	615.8072	615.8072	615.8072	621.9414	619.0754	615.2084
29.4921	29.3259	29.1483	29.1483	29.1483	29.1483	29.1483	29.4387	29.3030	29.1200
25.3429	25.2001	25.0475	25.0475	25.0475	25.0475	25.0475	25.2970	25.1805	25.0232
369.2857	367.8696	366.3878	366.3878	366.3878	366.3878	366.3878	366.3291	366.9187	366.5022
3.8124	3.8125	3.8123	3.8123	3.8123	3.8123	3.8123	3.8123	3.8125	3.8125
891.5410	891.5574	887.1615	887.1615	887.1615	887.1615	887.1615	887.1452	887.1941	887.1941
135.9600	135.9625	135.9575	135.9575	135.9575	135.9575	135.9575	135.9575	135.9625	135.9625
43.9492	43.9152	43.9416	43.9416	43.9416	43.9416	43.9629	43.9621	43.9734	43.9955
222.6731	221.4185	220.0778	220.0778	220.0778	220.0778	220.0778	222.2700	221.2458	219.8638
250.8944	249.4809	247.9702	247.9702	247.9702	247.9702	247.9702	250.4403	249.2862	247.7291
61.0066	60.6629	60.2282	60.2282	60.2282	60.2282	60.2282	60.6624	60.4053	60.0280
124.6053	126.1394	126.1348	126.1348	126.1348	126.1348	126.1348	126.1324	124.0675	124.0675
2.4476	2.4338	2.4191	2.4191	2.4191	2.4191	2.4191	2.4432	2.4319	2.4168
1.9626	1.9626	1.9626	1.9626	1.9626	1.9626	1.9633	1.9632	1.9598	1.9598
317.4040	316.4678	316.4562	316.4562	316.4562	316.4562	316.4562	316.4504	316.1000	316.1000
11.5119	11.6513	11.6509	11.6509	11.6509	11.6509	11.6509	11.6507	11.5470	11.5470
0.0843	0.0842	0.0842	0.0842	0.0842	0.0842	0.0842	0.0842	0.0838	0.0838
10.4585	10.4587	10.4583	10.4583	10.4583	10.4583	10.4583	10.4581	10.4587	10.4587
18.8637	18.9376	18.9369	18.9369	18.9369	18.9369	18.9369	18.9366	18.8461	18.8461
1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8965	1.8792
82.5310	82.0660	81.5691	81.5691	81.5691	81.5691	81.5691	82.3816	82.0020	81.4897
74.8078	74.3863	73.9359	73.9359	73.9359	73.9359	73.9359	74.6724	74.3283	73.8640
13.9484	13.9631	13.9626	13.9626	13.9626	13.9626	13.9626	13.9624	13.9227	13.9227
58.3341	58.2062	58.0406	58.0406	58.0406	58.0406	58.0406	58.1180	57.6689	57.4377
314.5960	312.6232	312.3914	312.3914	312.3914	312.3914	312.3914	317.3014	315.6351	312.9342
50.2619	50.1637	50.6779	50.6779	50.6779	50.6779	50.6779	51.0866	51.0857	51.1093
490.7068	487.9422	484.9876	484.9876	484.9876	484.9876	484.9876	489.8187	487.5615	484.5160
704.4363	707.1667	705.4632	705.4632	705.4632	705.4632	703.3801	710.3866	708.5775	706.7809

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Експрес-аналіз /

Уряд і Національний банк — проти осіннього падіння гривні

Огляд фінансових ринків України

**Олена
Береславська**

Радник голови Ради директорів
Української міжбанківської валютної біржі.
Кандидат економічних наук

Аналіз ситуації на валютному ринку України дає підстави для оптимізму, однак, на думку автора статті, доволі стриманого. З одного боку, НБУ щомісяця оголошує інформацію про постійне зростання своїх валютних резервів на фоні досягнутої стабілізації курсу гривні, з другого — все реальнішою стає загроза прискорення інфляції, яка може звести нанівець усі попередні досягнення уряду.

З початку року на валютному ринку України спостерігалася тенденція до незначної девальвації курсу гривні. За вісім місяців вітчизняна грошова одиниця знецінилася всього на 4.25% — значно менше, ніж торік (див. таблицю¹). Високий рівень зниження курсу поточного року спостерігався лише в січні — 5%; у подальшому відбувалася або ревальвація гривні, або незначна її девальвація.

Нинішнього року значно зросли обсяги валютного ринку. Так, якщо за 8 місяців 1999 р. обсяги купівлі-продажу валюти на ринку становили 4 430.740 тис. грн., то за відповідний період 2000 р. вони зросли в 1.4 раза — до 6 336.50 тис. грн. Цілком логічним буде висновок про те, що зростання обсягів міжбанківського валютного ринку зумовлене збільшенням експортної виручки, яка щомісяця надходить до України. І хоча, за даними Держкомстату, сальдо торговельного балансу України негативне і за січень — червень дорівнює 411 млн. доларів США, експорт деяких видів вітчизняної продукції за відповідний період зріс. Це стосується металу. За даними газети

¹ Тут і далі — за даними агентства Рейтер (якщо не вказано інше джерело).

“Бизнес” (№ 34 від 21.08.2000 р.), на світових ринках склалася сприятлива кон’юнктура для українських експортерів металу. Обсяг його експорту за січень — квітень збільшився на 38.1%.

Не секрет, що з початку року роль НБУ на валютному ринку значно зростає. За нинішніх умов (великі зовнішні борги України, відсутність кредитів МВФ тощо) посилення державного регулювання ринку — це, мабуть, єдиний вихід.

Позитивним є той факт, що стратегію НБУ, спрямовану на стабілізацію курсу гривні, підтримує уряд. За словами Прем’єр-міністра Віктора Ющенка на прес-конференції 10 серпня, “гривні нічого не загрожує, оскільки програма та система дій уряду є найбільш стабілізуючим чинником для національної валюти.” Справді, бюджет країни виконується в запланованих параметрах і навіть із перевищенням їх. Так, за даними прес-секретаря Мінфіну, доходи держбюджету України у січні — липні становили 17.55 млрд. грн., або 103.5% від запланованих на зазначений період (тобто +3.5% щодо плану).

Втім, така стратегія НБУ на валютному ринку не до вподоби комерційним банкам. Вони критично ставляться до

запроваджених із початку року правил операцій на міжбанківському валютному ринку, які цілковито позбавили банки змоги здійснювати спекулятивні операції, а також обмежили час укладення угод двома годинами на день. Оператори ринку побоюються, що емісія гривні, до якої вдається НБУ при купівлі валюти, може спричинитися до чергового обвалу курсу.

Національний банк дотримується іншої думки. Директор департаменту валютного регулювання НБУ С.О.Яременко на прес-конференції заявив, що емісія на суму 5.5 млрд. грн. з початку року не викличе зростання темпів інфляції, оскільки емісійні гроші використовуються в реальному секторі економіки.

Полеміка між комерційними банками та НБУ свідчить, що кожен дбає про власний економічний інтерес. Різниця лише в тому, що в комерційних банків інтерес приватний, а в НБУ — державний: підтримка стабільності національної валюти, поповнення валютних резервів і обслуговування державного боргу за відсутності кредитів.

Слід віддати належне Національному банку України — з поставленим завданням він упорється. За даними директора валютного департаменту НБУ, валові валютні резерви центрального банку країни зросли з початку року на 70 млн. доларів і на 15 серпня дорівнювали 1.166 млрд. доларів. Зростання експорту сприяло купівлі на міжбанківському ринку 1.1 млрд. доларів, що в свою чергу дало змогу виконати поточні платежі за міжнародними зобов’язаннями уряду.

Виступаючи у парламенті зі звітом про роботу Кабінету Міністрів, Прем’єр-міністр України заявив, що уряд із початку року сплатив за зовнішніми боргами 494 млн. доларів і за перше півріччя поточного року не має прострочених платежів.

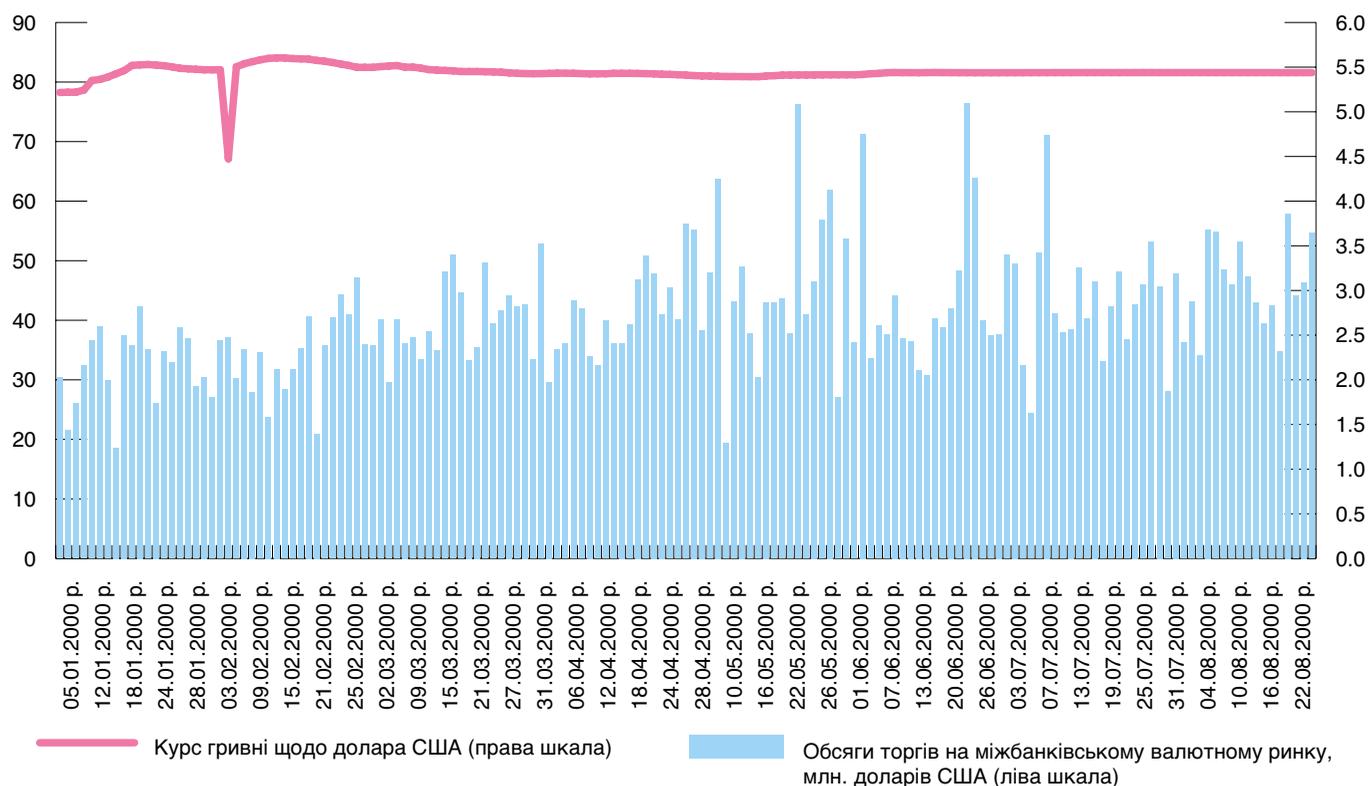
А втім, у другому півріччі Україна повинна сплатити ще приблизно 750 млн. доларів, з яких близько 332 млн. становлять платежі за боргами Мінфіну, а решта — борги за кредитами МВФ, отриманими раніше.

Темпи зниження (зростання) курсу гривні та обсяги валютного ринку в 1999–2000 рр.

Місяць	Обсяг продажу валюти, тис. грн.		Девальвація, %	
	1999 р.	2000 р.	1999 р.	2000 р.
Січень	337.63	583.34	0	5.00
Лютий	377.81	716.23	5.14	0.5
Березень	451.62	883.55	8.37	-1.3
Квітень	695.95	825.92	-0.18	-0.5
Травень	535.28	858.17	0.05	0.26
Червень	616.72	887.08	0.33	0.38
Липень	668.16	892.12	8.03	0.02
Серпень	747.67	744.76	2.29	0.001
Усього:	4430.740	6391.17*	27.83	4.25

* За серпень 2000 р. обсяги продажу валюти та рівень девальвації курсу розраховано за неповними даними.

Динаміка обсягів торгів та курсу долара США на українському валютному ринку

Збільшення резервів НБУ та купівля валюти на ринку має два аспекти. Пропозитивний ішлося вище. Негативний же аспект полягає в тому, що збільшення грошової маси в обігу призводить до зростання рівня інфляції. І хоча НБУ та уряд запевняють, що ситуація з пропозицією грошей перебуває під контролем, питання стерилізації надлишкового обсягу гривневих ресурсів стає дедалі актуальнішим. Так, приріст грошової бази в Україні за перше півріччя 2000 року становив 19.2%, а грошової маси — 22%, що дорівнює річному показнику. Національний банк не приховує, що гроші в обігу поповнюються через валютний ринок.

Безперечно, зростання грошової бази впливає на рівень інфляції. За даними Держкомстату, реальні темпи інфляції за перше півріччя 2000 р. дорівнювали 18.8% порівняно з 8.6% за відповідний період минулого року. Експерти Мінекономіки вважають, що причиною зростання інфляції є значне збільшення монетарних агрегатів.

Несподіваний сплеск інфляції змусив уряд переглянути її показник на поточний рік. Мінекономіки передбачає, що інфляція в Україні, за оптимістичним прогнозом, зросте до 20—21%, за песимістичним — до 25—29%. Останній враховує повну відсутність фінансування з боку МВФ у поточному році.

Щоб запобігти зростанню інфляції, уряд має наміри підвищити відповідаль-

ність за платежі до бюджетів усіх рівнів, збільшити грошові розрахунки за енергоносії, поступово обмежуючи негрошові форми розрахунків, а також бартер.

Одночасно передбачається утримувати курс гривні на досягнутому рівні. Нині уряд не робить кроків, які можуть призвести до незапланованої девальвації гривні. Він упевнений, що макроекономічна стабільність стане основою для загального економічного зростання української економіки. Зарубіжні інституції також прогнозують економічне зростання в Україні, хоча й незначне. Згідно з повідомленням агентства Рейтер, Інститут міжнародних економічних досліджень у Відні, котрий готує інформацію для Європейського Союзу, в тому числі й про країни — кандидати на вхід до ЄС, опублікував прогноз розвитку економіки держав Центральної та Східної Європи, за яким зростання ВВП у 2000 р. в Україні очікується на рівні 1%, у Росії — 4%.

За словами директора департаменту валютного регулювання НБУ, Національний банк планує у другому півріччі купити ще 500 млн. доларів і передбачає, що курс гривні на кінець року може перевищити прогнозний показник — 6.2 гривні за долар.

Незважаючи на заяви уряду та Національного банку, в банківському секторі спостерігаються тенденції, пов'язані з девальваційними очікуваннями. Дилери банків стверджують, що

курс гривні повинен скоро девальвувати. Це пов'язують із настанням періоду, який упродовж 8 років вважається нестабільним: наприкінці серпня — на початку вересня відбувалися найбільші курсові провали.

Такі очікування спричиняються тенденціями, які з'явилися на ринку готівкових продажів валюти. Із середини серпня курс гривні в обмінних пунктах перевищив позначку 5.55 грн./дол. Наскільки реальні очікування банків, покаже час. Але поточний рік тим і відрізняється від минулих, що на валютному ринку завдяки зусиллям НБУ ще не відчувалося сезонних коливань курсу, пов'язаних із посівними та збиральними кампаніями або нафтовими кризами.

За прогнозами НБУ, тенденція перевищення пропозиції валюти над її попитом, яка дала змогу банку купити значну кількість валюти, до кінця року збережеться. У зв'язку із цим, за словами директора валютного департаменту, НБУ аналізує можливості зниження норми обов'язкового продажу валюти до 25% із діючих 50%, аби зменшити надлишок пропозиції доларів на ринку. На його думку, нині основна проблема полягає в тому, що при купівлі валюти Національним банком відбувається суттєве зростання грошової маси, і ринок не в змозі швидко "перетравити" гривню, яка з'являється у результаті таких операцій.

Справді, з кожним місяцем грошей в обігу з'являється все більше. З початку року Національний банк проводить політику **кредитної експансії**. Він постійно знижує облікову ставку. Із 15 серпня поточного року відбулося її чергове зниження — з 29% до 27%. Цим заходом НБУ намагається сприяти зниженню вартості кредитів комерційних банків для реального сектора економіки. Адже завдяки попередньому поетапному зниженню **облікової ставки** кредитні ставки комерційних банків у липні знизилися із 56.1% до 39.0%, а обсяг кредитного портфеля банків зріс із 14.0 млрд. грн. до 19.2 млрд. грн. При цьому обсяги кредитів юридичним особам за відповідний період зросли на 34.4%.

Для стерилізації грошової маси в обігу, Національний банк використовує такий інструмент грошово-кредитної політики, як купівля-продаж цінних паперів на ринку. Зазначимо, що НБУ з початку року активно працює на вторинному ринку **ОВДП** і продає облігації зі свого портфеля. За даними директора департаменту монетарної політики Н.І.Гребеник, із початку року комерційним банкам продано облігацій на суму понад 400 млн. грн.

У портфелі НБУ знаходяться облігації на суму приблизно 10—13 млрд. грн., які банк придбав у попередні роки в Мінфіну. Міністерство фінансів їх так і не погасило, хоча зобов'язується це зробити. Між спеціалістами Мінфіну та НБУ ведуться переговори про реструктуризацію боргу. Поки що обговорюються її умови. За попередніми повідомленнями Мінфіну, реструктуризація має відбутися на 10 років на ринкових умовах. Якою буде дохідність нових інструментів, спеціалісти ще не вирішили. Адже довіру до ринку ОВДП серед банків підірвано. Як свідчать обсяги продажів, активна робота банків на вторинному ринку ОВДП здебільшого пов'язується із формуванням вищої дохідності інвестиційних портфелів банків. Первинний же ринок державних облігацій поки що працює досить мляво. За перше півріччя із 5.171 млрд. грн. загальної емісії ОВДП на 2000 рік Мінфін розмістив їх на суму 1.817 млрд. грн. за номіналом. До бюджету надійшло 1.685 млрд. грн. У структурі розміщених облігацій 47.81% становлять папери з терміном обігу шість місяців; 21.90% — два місяці; 14.71% — три місяці і 15.58% — дев'ять місяців. За неофіційними джерелами, комерційні банки практично не беруть участі в купівлі ОВДП на первинному ринку після проведеної у 1998 році реструктуризації на 2001—2004 рр. виплат за облігаціями з погашенням у 1998—1999 рр. За такої

ситуації виникає запитання: хто ж купує ОВДП на первинному ринку? Адже законом про НБУ Національному банку забороняється купувати їх на первинному ринку цінних паперів. Вірогідно, облігації купує Ощадбанк, який на сьогодні є державним банком.

І все ж, незважаючи на те, що ринок майже не працює і банки ще мають велику недовіру до нього, можна стверджувати, що він почав відновлюватись. У серпні деякі банки стали проявляти інтерес до короткострокових облігацій. 15 серпня Мінфін розмістив лише тримісячні ОВДП з дохідністю 21.11% на суму 2.85 млрд. грн. за ціною продажу. На наш погляд, це перший, ще несміливий крок до відродження ринку.

До відновлення його роботи певні кроки робить і Мінфін. Наприкінці серпня він оголосив установлений дохід за конверсійними облігаціями внутрішньої державної позики, що належать комерційним банкам та НБУ, в розмірі 25% та 24% річних за купонний період із 28 серпня 2000 р. по 27 лютого 2001 р. Дохід у 25% буде виплачено банкам, які брали участь у першому етапі обміну в серпні 1998 р. Дохід у 24% отримають комерційні банки, що обмінювали свої ОВДП на конверсійні на другому етапі — у жовтні 1998 р.

За попередній купонний період — із 28 лютого по 27 серпня 2000 р. дохід встановлено у розмірі 42.13% та 41.13% і сплачено до кінця серпня поточного року. За даними Мінфіну, лише в січні — травні 2000 р. ним сплачено 672 млн. грн., з яких близько 400 млн. грн. — за зобов'язаннями перед НБУ.

Зазначимо, що уряду та Національному банку зараз дуже важко. **Міжнародних кредитів**, які б підтримали бюджет держави, немає. Практично щомісяця оголошуються терміни можливого отримання кредитів від МВФ, але прогнози не збуваються.

Міжнародна компанія Прайс Ватерхаус Куперс, яка проводила перевірку

НБУ, закінчивши другий етап аудиту, не виявила фактів нецільового використання валютних резервів Національного банку. Але місія МВФ, яка перебувала в Києві наприкінці липня, все ж не рекомендувала поновити кредитування України. Це пов'язано ще й з тим, що наша країна повинна виконати 11 умов МВФ для отримання кредитів. Головні з них — скасування мита на експорт насіння соняшнику, шкіри; скасування економічних зон в Україні; заборона негрошових форм розрахунків із бюджетом; прискорення процесу приватизації; подальша лібералізація цін на комунальні послуги.

Більшість із цих вимог Україна вже виконала і чекає на рішення чергової місії МВФ, яка відвідувала Київ у вересні. Уряд сподівається, що кредитування відновиться вже восени. На наш погляд, отримання кредитів — швидше політичне, ніж економічне питання. Беру на себе сміливість сказати, що доки у США не відбудуться президентські вибори, Україні кредитів не отримати.

Отож поки що необхідно вирішувати свої проблеми самотужки. Останнім часом в уряді активно ведеться робота над проектом нового Державного бюджету на 2001 рік. Згідно з бюджетною резолюцією, прийнятою Верховною Радою у червні, його параметри є такими:

- держбюджет 2001 року має бути бездефіцитним;
- частка перерозподілу ВВП через зведений бюджет не повинна перевищувати 35%;
- розмір державного зовнішнього боргу не повинен перевищувати 12.5 млрд. доларів;
- розмір державного внутрішнього боргу не повинен перевищувати розмір боргу на кінець 2000 р.

Доходи бюджету формуватимуться на основі нового податкового кодексу, проект якого Верховна Рада розгляне восени поточного року. □

Офіційна інформація /

Загальний зовнішній довгостроковий борг України¹

	За станом на 30.06.2000 р., млрд. доларів США
Довгостроковий борг України (А+Б)	11.9²
А. Державний та гарантований державою	10.7
у тому числі за кредитами МВФ	2.3
Б. Приватний негарантований	1.2

¹ Довгостроковий борг — борг із первісним або подовженим терміном погашення понад один рік.

² У загальній сумі зовнішнього довгострокового боргу враховано прострочену заборгованість за основною сумою та відсотками.

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання НБУ.

Пропозиції практиків /

Проблеми роботи банків із векселями

Банки — основа цивілізованого вексельного обігу в Україні. Саме тут працюють кваліфіковані фахівці, які розуміють сутність цієї справи, мають відповідний практичний досвід роботи з клієнтами. На жаль, повноцінному вексельному обігу в Україні перешкоджає, крім іншого, неврегульованість законодавчої бази. Її вдосконалення — одне з першочергових завдань, передбачених Указом Президента України “Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень”. Про конкретні шляхи цього вдосконалення розмірковує автор статті.

Документів, які нині регулюють вексельний обіг в Україні, — більше тисячі! За даними інтернет-системи “Ліга”, їх 1019. У тому числі законів — 46 (більшість із яких не узгоджено між собою), нормативних актів НБУ — 176 (у тому числі листів — 90), нормативних актів ДПАУ — 169 (зокрема листів — 141).

Нагадаємо, що на підставі Указу Президента України від 03.10.1992 р. № 493/92 “Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” (зі змінами, внесеними 21.05.1998 р.) Міністерство юстиції України листи й роз’яснення не реєструє, оскільки вони не вважаються нормативно-правовими актами, а відтак не можуть містити правових норм. Однак на практиці вексельні операції регулюються переважно на засадах, визначених саме цими листами. “Листовний” стиль регулювання особливо полюбляє Державна податкова адміністрація. Причому в її “арсеналі” є документи, у яких протилежно тлумачиться одне й те ж положення.

Низька якість законодавчої бази часом із надлишком “компенсується” так званою заорганізованістю: незважаючи на те, що нормативний документ суперечить закону (зокрема міжнародному!), відомства наполягають на його обов’язковому виконанні. Конкретних прикладів доволі. Ось лише кілька з них.

1. “Порядок випуску, обігу і погашення векселів, які видаються на суму податку на додану вартість при ввезенні (пересиланні) товарів на територію України” (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.1997 р. № 1104) містить (із точки зору Уніфікованого вексельного закону) низку до-

сить “оригінальних” положень. Наприклад:

◆ податковий вексель (простий!) оформляється у трьох примірниках (Уніфікованим вексельним законом передбачається застосування кількох примірників лише для переказного векселя);

◆ аваль оформляється на всіх трьох примірниках векселя в натуральному виконанні (векселем є лише один примірник, а інші два — просто його копії, тож немає ніякої потреби ставити на них оригінальні підписи керівних осіб. Цієї клопітної роботи можна уникнути завдяки елементарному ксерокопіюванню);

2. Інструкція Пенсійного фонду “Про застосування Порядку погашення заборгованості підприємств, установ і організацій по збору на обов’язкове державне пенсійне страхування шляхом оформлення її векселями” містить положення про те, що “в лівому верхньому куті векселя векседавець робить застереження “без протесту”, яке підписується юридичною особою і завіряється печаткою”. Тут же зазначається, що векселі, оформлені з порушенням вимог цієї інструкції, прийматися Пенсійним фондом не будуть. Водночас згідно з Уніфікованим вексельним законом (УВЗ) застереження “без протесту” або “обіг без витрат” вважаються частиною вексельного тексту, тому вони мають бути написані після основного тексту — над підписами та печаткою векседавеця.

Ось ще один приклад некомпетентної законотворчості.

Згідно з пунктом 6 “Порядку декларування паливно-мастильних матеріалів, які імпортуються, а також виготовлені в Україні з нафти, поставле-

ної на давальницьких умовах, і реалізуються в Україні” (затвердженого спільним наказом Державної митної служби і Державної податкової адміністрації України від 02.06.1999 р. № 404/348) “у разі неоплати імпортером належних сум за виданими векселями вони акцептуються векселедержателями і подаються для оплати в банк-аваліст”. Автори цього документа, мабуть, забули, що поняття “акцепту” застосовується лише щодо переказних векселів (а податкові векселі — прості) та означає згоду сплатити вексель замість платника, а векселедержателем у даному випадку є ... податкова адміністрація.

На жаль, таких прикладів можна навести багато. Суперечність між указами Президента, постановами Кабінету Міністрів України і законами (наприклад, УВЗ), листами ДПАУ і нормативними актами Національного банку, Держкомісії із цінних паперів і фондового ринку, інших міністерств і відомств України призводить до того, що банки стають заручниками недосконалого законодавства. Зупинимося детальніше на кількох особливо актуальних проблемах.

БЕЗСПІРНЕ СПИСАННЯ ЗА ОПРОТЕСТОВАНИМИ ВЕКСЕЛЯМИ

Згідно з Указом Президента від 23.08.1998 р. № 932/98 “Про регулювання діяльності нотаріату в Україні” векселі, опротестовані нотаріусами у встановленому законом порядку, визнаються виконавчими документами. Зазначений указ суперечить статтям 3 і 19 Закону України “Про виконавче провадження” в редакції від 21.04.1999 р. № 606-XIV (з доповненнями і змінами) та статтям 348 і 349 Цивільного процесуального кодексу (ЦПК) України, оскільки, по-перше, в переліку документів, за якими передбачається безспірне стягнення, векселі не значаться, а по-друге, векселі не відповідають вимогам, які пред’являються до виконавчих документів.

Постановою Правління НБУ від 05.02.1999 р. № 49 було внесено відповідні доповнення до Інструкції № 7 “Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України”, затвердженої постановою Правління НБУ від 02.08.1996 р. № 204. Банки, з одного боку, не могли не виконувати указу Президента України і положень Інструкції № 7 НБУ, а з другого, виконуючи їх, вступали в суперечність із зазначеними вище законом та статтями ЦПК України. На практиці це, як правило, спричиняло неприємності банку, який

у разі конфлікту між двома клієнтами втрачав одного з них — невдоволеного виконанням чи невиконанням суперечливих постанов.

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою Закону “Про приєднання України до Женевської Конвенції 1930 р., якою введено Уніфікований закон про переказні векселі і прості векселі”, а також згідно із Законом України “Про виконавче провадження” Правлінням НБУ 11.10.1999 р. прийнято постанову № 503, якою відмінено внесені раніше зміни до Інструкції № 7 про безспірне списання коштів за опротестованими векселями.

Однак постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.2000 р. № 693 перелік документів, за якими заборгованість безспірно стягується на підставі виконавчого напису нотаріусів, доповнено розділом “Стягнення заборгованості за векселями, опротестованими нотаріусами у встановленому законом порядку”. Таке формальне усунення суперечності із Законом України “Про виконавче провадження”, зроблене без аналізу можливих наслідків, без чіткого механізму виконання стягнень, не усуває інших проблем, які спричинить безспірне списання коштів за опротестованими векселями. Дивно, але деякі фахівці зазначену постанову оцінюють як крок вперед, як стимулюючий фактор розвитку цивілізованих вексельних операцій (“Без обращення на меня” // Бизнес. — № 21, 22 травня 2000 р.). На жаль, положення про безспірне списання коштів за опротестованими векселями включено і до проекту Закону “Про обіг векселів в Україні”, який 06.07.2000 р. прийнятий Верховною Радою у першому читанні. В законопроекті (стаття 8) зазначається: “Вексель, опротестований нотаріусом у встановленому законодавством порядку, є виконавчим документом”. У чому ж, власне, проблема?

Постанова Кабінету Міністрів України № 693 суперечить двадцяти трьом статтям Уніфікованого вексельного закону і двом статтям Арбітражного процесуального кодексу (АПК) України. Зокрема, нею не враховано, що, крім неплатежу, є ще низка інших мотивів для протесту векселів. Тож ретельне виконання вимог постанови може спричинити такі небажані для банків ситуації:

- ◆ кошти за векселем, опротестованим у недатований акцепту, можуть бути списані з рахунку клієнта банку, коли термін платежу лише фіксується (!), тобто ще до виникнення права регресу за векселем;

- ◆ кошти можуть бути безспірно (а то й безпідставно!) списані з рахунку будь-

кого із солідарно відповідальних за векселем осіб (це може призвести до того, що ніхто — ні індосанти, ні авалісти, ні акцептанти — не захоче брати на себе відповідальність за платіж);

- ◆ суди можуть відмовлятися від розгляду спорів щодо опротестованих векселів, як це уже було після введення в дію зазначеного вище указу Президента;

- ◆ є ймовірність необґрунтованого завищення векселедержателем обсягу пред'явлених претензій (при цьому безвинно постраждають солідарно зобов'язані за векселем особи);

- ◆ можливі непорозуміння, пов'язані з недосконалістю механізму нанесення на вексель виконавчого напису нотаріуса у разі кількох солідарно відповідальних осіб, адже нотаріус при цьому повинен указати повне найменування і точну адресу всіх боржників (індосантів, авалістів), що іноді проблематично.

На думку фахівців експертної ради з питань вексельного обігу при Асоціації українських банків, яку представляє автор цієї статті, лише арбітражний суд компетентний розглядати зазначені вище правові колізії (що передбачено статтями 5 та 69 АПК України), а для гарантії отримання платежу за векселем слід передбачати інші механізми.

Зокрема, проект Закону “Про особливості вексельного обігу в Україні”, у підготовці якого брали участь фахівці експертної ради при АУБ, містить положення щодо норм, які можуть сприяти підвищенню відповідальності керівників підприємств за оплату векселів і запобігти наданню підприємствами неліквідних векселів. Однак цей законопроект після розгляду в Кабінеті Міністрів трансформувався в проект Закону “Про обіг векселів в Україні”, а вказані вище положення були з нього вилучені. Варто також спростити процедуру арбітражного розгляду вексельних спорів, адже нині вона в Україні дуже складна і тому неприваблива для векселедержателів.

Чимало суперечностей статті 8 проекту закону можна усунути, якщо викласти її у такій редакції: “Вексель, опротестований нотаріусом у неплатежі та неакцепті у встановленому законодавством порядку, є виконавчим документом”.

СТОВІДСОТКОВЕ РЕЗЕРВУВАННЯ КОШТІВ ПІД УСІ ВЕКСЕЛІ БЕЗ ОЦІНКИ ЇХНЬОЇ ЛІКВІДНОСТІ

Ше одна проблема вексельного обігу в Україні пов'язана зі стовідсотковим резервуванням коштів під усі векселі без оцінки їхньої ліквідності (!) у процесі перенесення векселів із кре-

дитного портфеля в портфель цінних паперів на продаж.

Вексель може з'явитися в кредитному портфелі у трьох випадках: у разі врахування (дисконту) векселя; отримання векселя третьою особою від позичальника як оплати кредиту; переоформлення кредиту векселями. Розглянемо кожен із варіантів окремо.

- ◆ Банк врахував вексель із терміном платежу три місяці з дисконтом, однак до закінчення терміну платежу отримав пропозицію вигідно його продати. В жодному нормативному документі (ні в положенні, затвердженому постановою Правління НБУ № 122, ні в Положенні “Про порядок розрахунку резерву на відшкодування можливих втрат банків від операцій з цінними паперами”, затвердженому постановою Правління НБУ від 30.12.1999 р. № 629) немає чіткої відповіді на питання, чи можна врахований вексель продати безпосередньо з кредитного портфеля. Таку можливість було передбачено у новому проекті положення, проте у положенні, затвердженому постановою Правління НБУ № 279 від 06.07.2000 р., її не враховано. Чи означає це, що банки, переводячи врахований вексель у портфель на продаж, повинні резервувати кошти в обсязі 100% від його номінальної вартості? Якщо так, то чому? Чому це треба робити, навіть якщо на векселі є аваль великого ліквідного банку, тобто якщо своєчасний платіж гарантовано? Отже, якщо порядок зазначеного стовідсоткового резервування не буде удосконалено, банкам доведеться відмовлятися від можливих додаткових прибутків від продажу векселів до закінчення терміну платежу, оскільки вони зазнаватимуть необґрунтованих збитків, пов'язаних зі стовідсотковим резервуванням.

- ◆ Для погашення проблемного кредиту банк отримав від позичальника векселі третьою особою, авальовані ліквідним банком (ліквідність векселів не викликає сумнівів) із терміном платежу через три місяці (з моменту отримання банком). Згідно з пунктом 1.4. положення, затвердженого постановою Правління НБУ № 629, банк повинен сформувати резерв у обсязі повної балансової вартості векселів. У разі зменшення ризику неповернення кредиту банк нестиме необґрунтовані витрати, відволікаючи з обігу грошові кошти для резервування.

- ◆ Банк надав кредит зі ступенем ризику “стандартний”. Та ось на підприємстві-позичальнику змінилися власники, які зорієнтовані на інший банк. Кредит відразу потрапляє у категорію проблемних. Припустимо, що серед клієнтів банку є покупець продукції по-

зичальників, який згодний викупити їхні векселі, але його не цікавить заборгованість за кредитом. Якби можна було цю заборгованість оформити векселями позичальника (що передбачено абзацом 6 пункту 2 підрозділу 1 розділу 7 положення, затвердженого постановою Правління НБУ № 258), то банк, продавши векселі, міг би відшкодувати кредит і уникнути збитків. Проте листом НБУ від 10.04.2000 р. № 18-211/1009-2283 не передбачено такої можливості (хоча, як уже зазначалося, лист не є нормативним актом). Напевно, правильніше було б під час перенесення векселів із кредитного портфеля в портфель цінних паперів на продаж зберігати діючий статус заборгованості. До речі, терміни прострочення за вексельною заборгованістю значно жорсткіші, ніж строки, передбачені для заборгованості за кредитами і гарантіями, що також навряд чи обґрунтовано з точки зору ризиків.

АВАЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ВЕКСЕЛІВ

Проблема авалювання векселів банками з розгалуженою мережею філій актуальна не лише для податкових векселів. Проте найгостріша вона саме у цій сфері, оскільки податкові векселі мають авалюватися впродовж одного дня.

Є кілька причин виникнення цієї проблеми. Одна з них пов'язана з тим, що філіям і відділенням банків не надане право на здійснення гарантійних операцій, які провадяться в грошовій формі. Друга — із вимогою НБУ, викладеною у листі від 15.02.2000 р. № 25-118/305-1027: "...Щоб аваль на векселі розглядався як такий, що зроблений юридичною особою, він має бути підписаний керівником і головним бухгалтером філії (за умови наявності відповідного доручення) і завірений лише печаткою юридичної особи". Взавши до уваги процитоване вище роз'яснення Національного банку України, митні органи перестали приймати від суб'єктів підприємницької діяльності так звані податкові векселі, авальний напис на яких зроблено від імені банків — юридичних осіб керівниками і головними бухгалтерами філій і завірено печаткою філії. Через це багато банківських установ просто відмовилися від проведення зазначених операцій, оскільки завіривши вексель печаткою банку — юридичної особи впродовж одного дня складно, особливо, якщо філія знаходиться в іншому регіоні.

Логіку дій Національного банку мож-

на зрозуміти: очевидно, він побоюється зниження рівня ліквідності банків унаслідок безконтрольного проведення філіями операцій авалювання. Проте можна знайти компроміс. Проблему, про яку йдеться, на наш погляд, можна було б вирішити, дозволивши авалювання податкових векселів на таких засадах:

- ◆ рішення про проведення операції приймається головною конторою банку;
- ◆ операція авалювання відображається на її балансі;
- ◆ головна контора відповідає за резервування під аваль;
- ◆ вона ж провадить контроль за операціями авалювання у філіях;
- ◆ філії банку з дозволу і під контролем головної контори працюють із клієнтами, відповідаючи практично лише за документальне оформлення операцій та за надходження комісійних.

СПИСАННЯ ПОЗАБАЛАНСОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Нагадаємо про ще одну важливу проблему, пов'язану з обігом податкових векселів і резервуванням.

Оскільки авалювання належить до активних операцій, банк зобов'язаний створювати резерви під авальні зобов'язання, відображені на позабалансових рахунках. Зобов'язання із зазначених рахунків списуються на підставі документа про оплату векселя, адже відповідальність аваліста вичерпується лише у разі виконання зобов'язань за векселем (або — після закінчення терміну давності; щодо податкових векселів він становить три роки, оскільки аваль є наданим за векселедавця).

Згідно з Уніфікованим вексельним законом платник, оплативши вексель, має право зажадати від векселедержателя повернути його разом із розпискою про отримання платежу (стаття 39). Однак у нас територіальні податкові адміністрації не повертають платникам не лише оплачені векселі, а навіть їх ксерокопії (оскільки це не передбачено порядком). Унаслідок банки не мають підстав для списання відповідних позабалансових зобов'язань (а отже, і для розформування резерву) та для повернення клієнтові грошових коштів, надаючи як забезпечення авалю.

Після внесення 02.03.2000 р. відповідних змін до Закону України "Про податок на додану вартість" податковий вексель вважається погашеним на 30-й день із моменту оплати його власником податку, при цьому сума векселя включається в податкову декларацію за звітний період, на який припадає цей

30-й день. Це певною мірою вирішило розглянуту вище проблему — з'явилася підстава для списання банками позабалансових зобов'язань авалю. Внесені зміни можна трактувати і як відмову податкових адміністрацій від виконання невласливих їм функцій опротестування неоплачених платником податку векселів та пред'явлення опротестованих векселів банку-авалісту. А з іншого погляду, може, треба було б чесно визнати, що наші так звані податкові векселі — це ніякі не векселі, а просто відстрочка оплати податку на додану вартість.

Давно пора розробити нормальний — звичайний для цивілізованих країн — порядок роботи з податковими векселями, які б перебували у повноцінному обігу в регіонах, забезпечуючи зменшення обсягу неплатежів на рівні місцевих бюджетів.

ВРАХУВАННЯ (ДИСКОНТ) ВЕКСЕЛІВ — КРЕДИТНА ОПЕРАЦІЯ

Окремо слід виділити проблему класифікації врахування (дисконту) векселів — найпоширенішої банківської операції з векселями (портфель врахованих банками векселів за станом на кінець квітня нинішнього року перевищував 500 млн. грн.!).

Як відомо, однією з основних функцій банків є кредитування. Згідно з положеннями "Про кредитування" (затвердженим постановою Правління НБУ від 28.09.1995 р. № 246) та "Про операції банків з векселями" (затвердженим постановою Правління НБУ від 28.05.1999 р. № 258) операції врахування векселів по суті є кредитною операцією, яка полягає у кредитуванні векселедержателя в обмін на право вимоги суми за векселем із подальшим погашенням кредиту шляхом пред'явлення векселя до платежу платнику. Оскільки векселю (як інструменту) притаманні певні особливості, врахування векселів (як своєрідний вид кредитування) також має свою специфіку: у даному випадку позичальником і платником за кредитом не є одна особа (хоча у разі реалізації права регресної вимоги регресна вимога може бути пред'явленою і векселедержателю). Саме цю особливість Державна податкова адміністрація використовує як аргумент на користь визнання операцій із врахування векселів купівлею-продажем, категорично (і абсолютно безпідставно) заперечуючи їх кредитну природу. Зрозуміло, це робиться з метою обґрунтування збільшення обсягу податків. Щоправда, намагання податкової адміністрації таким чином

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про внесення змін і доповнень до деяких законів України

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести зміни і доповнення до таких законів України:

1. До Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 27, ст. 181, № 47, ст. 294; 1998 р., № 10, ст. 35, № 18, ст. 94, № 26, ст. 151; 1999 р., № 8, ст. 55) внести такі зміни і доповнення:

1) У статті 1:

пункт 1.6 доповнити реченням такого змісту: "Не є товарами векселі, що використовуються в операціях із оформлення товарного кредиту або надання фінансових кредитів у формі врахування векселів";

абзац другий пункту 1.10 викласти в такій редакції:

"Платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит, в тому числі процент (дисконт), сплачений банку при врахуванні векселя";

в абзаці шостому пункту 1.10 у другому реченні після слів "казначейських зобов'язань" додати слова "векселів, інвестиційних сертифікатів";

пункт 1.11.1 викласти в такій редакції:

"1.11.1. Фінансовий кредит — кошти, які надаються банком-резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. Врахування векселів є формою надання фінансового кредиту. Правила надання фінансових кредитів (врахування векселів) встановлюються Національним банком України (стосовно банківських кредитів), а також Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій) відповідно до законодавства";

доповнити підпункт 1.11.2 пункту 1.11 таким абзацом:

"Товарний кредит може бути оформлений шляхом передачі продавцеві товарів (робіт, послуг) векселя, виданого покупцем або третьою особою";

в абзаці другому підпункту 1.11.3 після слова "облігацій" додати слова "векселів, інвестиційних сертифікатів";

у пункті 1.19 після слова "грошової" додати слова "(крім випадків оформлення товарного кредиту за допомогою векселя)";

абзац другий пункту 1.31 доповнити словами "а також операції з врахування векселів";

2) у статті 7:

абзац четвертий підпункту 7.6.2 пункту 7.6 викласти в такій редакції:

"Будь-які операції з купівлі та наступного продажу цінних паперів особами, які не мають статусу торговців цінними паперами";

в абзаці першому пункту 7.6.3 слово "майна" замінити словом "товару";

3) доповнити пункт 11.1 статті 11 підпунктом 11.2.4 такого змісту:

"11.2.4. У випадку, коли платник податку отримує фінансовий кредит у формі врахування векселя, датою збільшення валових витрат на суму процентів за такий кредит є дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбулося фактичне отримання суми кредиту".

2. До Закону України "Про податок на додану вартість" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 21, ст. 156; 1998 р., № 10, ст. 37) внести такі зміни:

1) пункт 4.8 статті 4 викласти в редакції:

"4.8. У випадку, коли платник податку здійснює операції з продажу товарів (робіт, послуг) на умовах товарного кредиту, у якому боргові зобов'язання покупця оформлені простим або переказним векселем або іншим борговим інструментом (надалі — вексель), що виданий таким покупцем або третьою особою, база оподаткування визначається на рівні договірної вартості товарів (робіт, послуг) без врахування дисконтів або інших знижок із його номіналу та процентів, нарахованих або таких, що мають бути нараховані на суму номіналу.

Платник податку, який за згодою векселедержателя здійснює зустрічну поставку товарів (робіт, послуг) замість грошового погашення суми боргу, зазначеного у векселі, визначає базу оподаткування на рівні договірної вартості товарів (робіт, послуг) без врахування дисконтів або інших знижок із його номіналу та процентів, нарахованих або таких, що мають бути нараховані на суму номіналу.

Векселі, отримані платником податку, але не оплачені, або видані, але не оплачені платником податку, не змінюють бази оподаткування такого платника податку незалежно від видів операцій, за якими такі векселі використовуються".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набуває чинності з дня його опублікування і застосовується платниками податку при визначенні податкових зобов'язань за результатами звітного (податкового) періоду, на який припадає дата набуття чинності цього Закону.

розширити базу оподаткування ілюзорні, оскільки через загрозу подвійного оподаткування клієнти банків практично відмовилися від операцій із врахуванням векселів. Отже, через такий підхід ДПАУ до оподаткування банкам завдано значних збитків.

Детальніше цю проблему проаналізовано в статті "Що таке облік векселів, або Як боротися з ДПАУ?", опублікованій у газеті "Бухгалтерія" (додаток до газети "Бизнес", № 11 (374) від 13 березня 2000 р.). Її автори аргументовано (на підставі статей 1.10, 1.11.1, 5.5.1 і 7.9 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств") доводять, що врахування векселів — це кредитна, а не торговельна операція. ДПАУ, посилаючись на статті 1.6, 1.3.1 і 7.6 цього ж закону (!), трактує врахування як купівлю

банком векселів. Що ж це за закон такий, на основі статей якого можна зробити прямо протилежні висновки?!

Численні варіанти засад оподаткування операцій із векселями, викладені у листах ДПАУ, породжують для банків масу проблем у взаємовідносинах із клієнтами в процесі проведення розрахунків із використанням векселів, що гальмує розвиток вексельного обігу в Україні.

Перелік проблем вексельного обігу в Україні, на жаль, можна було б продовжувати і продовжувати. Та розумніше було б привести у відповідність з Уніфікованим вексельним законом та із чинними законами України Закон "Про оподаткування прибутку підприємств", зробити його положення однозначними, усунути причини довільного

трактування окремих статей. Тоді, можливо, і в нас — в Україні — вексель працює як цивілізований фінансовий інструмент. Із цією метою експертна рада з питань вексельного обігу при Асоціації українських банків виносить на обговорення проект Закону України "Про внесення змін і доповнень до деяких законів України". Можливо, спільними зусиллями нам вдасться поліпшити наше законодавство, яке має забезпечити успішне функціонування вексельного обігу.

Тетяна Рудненко,

голова експертної ради з питань вексельного обігу при Асоціації українських банків. Начальник відділу торгівлі цінними паперами Першого українського міжнародного банку. Кандидат технічних наук.

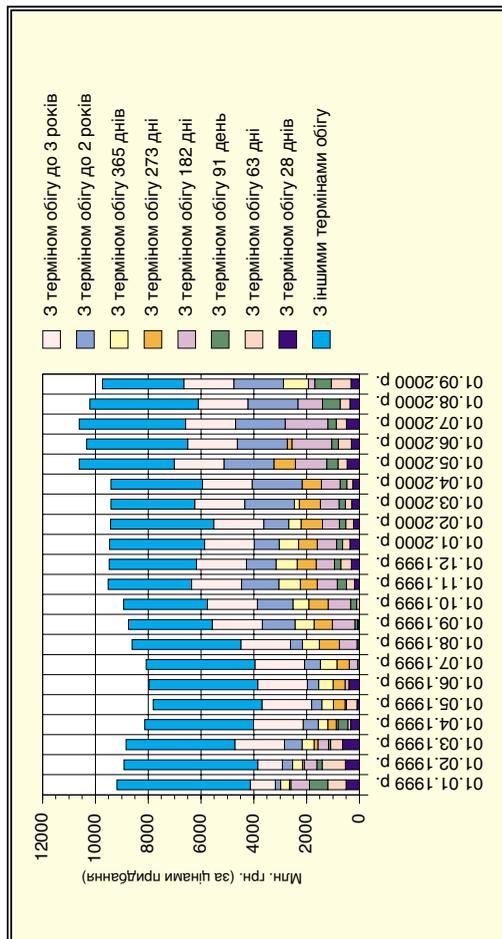
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики, проведених у серпні 2000 р.

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Пропозиція			Результати аукціону					
		Номінал облігацій, грн.	Проголошена ставка дохідності, %	Термін погашення облігацій	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відсічна ціна, грн.	Середньо-зважена ціна, грн.	Ставка дохідності, %	
41	08.08.2000 р.	100	—	08.11.2000 р.	12 105	1 152.52	95.02	95.21	20.18	
42	08.08.2000 р.	100	—	07.02.2001 р.	60	5.36	89.31	89.31	24.00	
43	15.08.2000 р.	100	—	15.11.2000 р.	30 000	2 850.00	95.00	95.00	21.11	
44	15.08.2000 р.	100	—	14.02.2001 р.	0	—	0.00	0.00	—	
45	22.08.2000 р.	100	—	22.11.2000 р.	20 000	1 896.00	94.80	94.80	22.00	
46	22.08.2000 р.	100	—	21.02.2001 р.	525	47.00	89.52	89.52	23.48	
47	29.08.2000 р.	100	—	29.11.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—	
48	29.08.2000 р.	100	—	28.02.2001 р.	0	—	0.00	0.00	—	
Разом		X	X	X	62 690	5 590.87	X	X	X	

Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики* за січень — серпень 2000 р.

Період	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.
Січень	0	0.00
Лютий	0	0.00
Березень	0	0.00
I квартал	0	0.00
Квітень	14 243 081	1 313 775.20
Травень	0	0.00
Червень	3 929 390	371 579.69
II квартал	18 172 471	1 685 354.89
I півріччя	18 172 471	1 685 354.89
Липень	210 100	20 527.29
Серпень	62 690	5 590.87
Вересень	0	0.00
III квартал	272 790	26 478.16
Жовтень	0	0.00
Листопад	0	0.00
Грудень	0	0.00
IV квартал	0	0.00
Усього з початку року	18 445 261	1 711 833.05

Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 вересня 2000 р.)

* За станом на 01.09.2000 р.

Хроніка /

“Вісник НБУ” працює у тісному контакті із прес-службою Національного банку України. На шпальтах журналу постійно з’являються матеріали, підготовлені нашими колегами. Нині, в ході виконання організаційних заходів із роз’яснення та реалізації Указу Президента України від 14 липня 2000 року № 891/2000 “Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень”, діяльність прес-служби активізувалася. Враховуючи це, а також дбаючи про інтереси наших читачів, вважаємо за доцільне надалі подавати матеріали прес-служби НБУ окремою добіркою. Оскільки науково-практичний журнал, яким є “Вісник НБУ”, має свою специфіку (порівняно зі щоденними виданнями, для яких в основному і готуються повідомлення прес-служби НБУ), ми публікуватимемо у стислій формі лише прес-релізи, присвячені подіям, явищам, тенденціям, які зберігають свою актуальність упродовж відносно тривалого періоду.

Про роботу комісії з реформування центрального банку країни

У липні 2000 року створено комісію з питань реформування Національного банку України. Очолив її перший заступник Голови НБУ А.В.Шаповалов.

У рамках правового поля законодавчих та нормативних актів, якими регламентується діяльність Національного банку, розробляються нові напрями розвитку НБУ, реструктуризуються його діючі підрозділи.

Одним із результатів роботи комісії є створення нового підрозділу банку (управління ризиками), головне завдання якого полягатиме у контролі за ризиками, притаманними діяльності НБУ (валютними, процентними, операційними та іншими), і в координації управління ризиками в системі Національного банку. Цей структурний підрозділ підпорядковується безпосередньо Голові НБУ. Розглядаються пропозиції щодо підвищення ефективності кадрового потенціалу головного банку України.

За матеріалами прес-релізу від 01.08.2000 р.

Про розрахунки за спожиту електричну енергію

Із набуттям чинності Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” енергопостачальникам та їхнім структурним підрозділам для здійснення розрахунків за спожиту електроенергію відкрито рахунки в установах уповноваженого банку. Таким визнано Ощадний банк України. Йому надано право на обслуговування зазначених рахунків, розподіл коштів, що надходять на них, та їх перерахування.

Аналіз результатів перевірок установ банків, у яких були відкриті рахунки постачальникам електричної енергії, показав, що в цілому намітилася позитивна тенденція у розрахунках за спожиту електроенергію. Значно зросла сума надходжень на розподільчий рахунок державного підприємства “Енергоринок”. Якщо середньоденна сума надходжень за електроенергію у лютому 2000 року становила 5–6 млн. грн., то у липні — 18.5 млн. грн.

Проте ще трапляються випадки зарахування коштів за спожиту електроенергію на поточні рахунки енергопостачальників, що недопустимо.

НБУ зобов’язує керівників установ банків не приймати до виконання розрахункові документи на сплату коштів за електроенергію, в яких будуть зазначені інші рахунки, крім розподільчих, відкритих в установах Ощадного банку.

НБУ нагадує, що починаючи із серпня поточного року

Національна комісія регулювання енергоринку надає алгоритм розподілу коштів лише уповноваженому Ощадному банку України.

За матеріалами прес-релізу від 03.08.2000 р.

Готівка в платіжній системі України

У сфері готівкового обігу впродовж 2000 року намітилися певні позитивні тенденції. Зокрема, темпи зростання готівки поза касами банків були повільнішими, ніж темпи зростання інших агрегатів грошової маси. Її питома вага у загальному обсязі грошової маси знизилася з 43.4 до 39.8%.

На динаміку та обсяги готівки в обігу найсуттєвіше вплинули фактори економічного характеру. Серед них:

- зростання реального ВВП порівняно з відповідним періодом минулого року на 5.0%;

- зменшення у поточному році обсягів заборгованості з виплат заробітної плати на 137 млн. грн., у тому числі працівникам бюджетної сфери — на 45.7 млн. грн.;

- зменшення заборгованості з виплати пенсій за шість місяців поточного року на 405 млн. грн.;

- зростання на 10.8 млрд. грн. (40.2%) номінальних грошових доходів, отриманих населенням за січень — червень 2000 року, порівняно з відповідним періодом минулого року.

Кардинальні зміни, що сталися за останні два роки у підходах до ролі готівки в господарських розрахунках, скасування обмежень на отримання суб’єктами господарювання готівки з власних банківських рахунків, а також лібералізація готівкових розрахунків створили можливості для товаровиробників здійснювати розрахунки у готівковій формі, залишаючись у легальній сфері економіки та сплачуючи податки.

Аналіз свідчить, що розширення сфери готівкових розрахунків і відміна більшості обмежень на її використання сприяли активізації підприємницької діяльності, поліпшенню основних показників готівкового обігу.

Основним завданням Національного банку у сфері позабанківського обігу готівки є вдосконалення організації розрахунків готівкою між суб’єктами господарювання та підвищення ефективності контролю за їх проведенням.

За матеріалами прес-релізу від 03.08.2000 р.

Щодо анулювання операцій з обміну валюти

У зв’язку з численними скаргами громадян на неможливість повернення втрачених коштів через відмову касирів пунктів обміну іноземної валюти провадити сторнування (виправлення помилки) операцій купівлі та продажу іно-

земної валюти департамент валютного контролю та ліцензування Національного банку України надіслав телеграму своїм територіальним управлінням та комерційним банкам, у якій зазначив, що відмова сторнувати операції за вимогою клієнта є грубим порушенням постанови Правління Національного банку України від 15.09.1995 р. № 226.

Уповноваженим банкам запропоновано: “У кожному пункті обміну іноземної валюти на помітному місці протягом трьох днів (до 10 серпня) вивісити повідомлення тако-го змісту:

“Відповідно до абзацу 2 підпункту 7) пункту 2.1 Технічних вимог до автоматизації операцій з валютою в пунктах обміну, затверджених постановою Правління НБУ № 226 від 15.09.1995 р., АНУЛЮВАННЯ ЗАРЕЄСТРОВАНОЇ ОПЕРАЦІЇ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ У РАЗІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ НЕОБХІДНОСТІ (ПОМИЛКА, ВІДМОВА КЛІЄНТА)”.

Територіальні управління НБУ мають забезпечити контроль за дотриманням зазначеної вимоги. Відмова анулювання операції на вимогу клієнта вважатиметься підставою для застосування найсуворіших заходів впливу, в тому числі скасування реєстрації відповідних пунктів обміну.

За матеріалами прес-релізу від 08.08.2000 р.

Постачання банкнотного паперу в Індію відновлено

Згідно з контрактом між Національним банком України та Резервним банком Індії Фабрика банкнотного паперу НБУ з липня 2000 року відновила постачання банкнотного паперу для виготовлення індійських рупій двом банкнотним фабрикам Резервного банку Індії. Контрактом передбачено постачання щомісячно (по жовтень 2001 року) 112 тонн паперу.

Крім того, Національний банк України нині бере участь у міжнародному тендері на постачання паперу для виготовлення паспортів банкнотній фабриці міністерства фінансів Індії.

За матеріалами прес-релізу від 14.08.2000 р.

Затверджено Інструкцію “Про переміщення валюти України...”

12 липня 2000 року постановою Національного банку України № 283 затверджено Інструкцію “Про переміщення валюти України, іноземної валюти, банківських металів, платіжних документів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України”.¹

Зазначена постанова зареєстрована в Міністерстві юстиції України і є обов’язковою для виконання усіма фізичними особами — резидентами і нерезидентами на території України.

Інструкція набуває чинності 1 жовтня 2000 року.

У ній, на відміну від чинного “Порядку переміщення валюти через митний кордон України”, всім фізичним особам надано право вивезення за межі України (за умов усного декларування митному органу) коштів у сумі до **1 000 гривень**.

Крім цього, всі фізичні особи можуть **вивозити за кордон з обов’язковим зазначенням у митній декларації** кошти в сумі до **10 000 гривень**, у тому числі: ювілейні і пам’ятні монети із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях та в українських карбованцях у сумі до **5 000 гривень** (за

номінальною вартістю), а також ювілейні і пам’ятні монети із золота і срібла, номінал яких виражено в гривнях, та ювілейні і пам’ятні монети зі срібла, номінал яких виражено в українських карбованцях, у сумі до **5 000 гривень** (за номінальною вартістю).

У разі, якщо фізичні особи бажають вивезти за межі України або ввезти в Україну гривні, іноземну валюту готівкою або чеками, вираженими в іноземній валюті, у сумі, яка перевищує встановлені інструкцією норми, а також у випадках, не передбачених інструкцією, вони повинні отримати індивідуальну ліцензію або спеціальний дозвіл Національного банку України на переміщення через митний кордон цих валютних цінностей.

За матеріалами прес-релізу від 14.08.2000 р.

Посилено контроль за операціями в гривнях через коррахунки банків-нерезидентів

Із 29 липня 2000 р. набули чинності зміни та доповнення до Положення “Про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях”.²

Ці зміни не стосуються режиму функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів в іноземній валюті. Вони спрямовані передусім на вдосконалення механізму контролю з боку уповноважених банків за операціями клієнтів через кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях.

Запровадження жорсткішого контролю за операціями через кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях дасть змогу запобігти проведенню неправомірних операцій, що в свою чергу сприятиме стабільності національної валюти України.

За матеріалами прес-релізу від 16.08.2000 р.

Щодо повернення кредиту МВФ

23 серпня 2000 року Національний банк України достроково повернув Міжнародному валютному фонду кредит у обсязі двох траншів, отриманих у грудні 1997 р. та лютому 1998 р. Його загальна сума становить 72.53 млн. СПЗ. За курсом НБУ на день перерахування це майже 94.66 млн. доларів США.

За матеріалами прес-релізу від 28.08.2000 р.

Українській гривні — чотири роки

Виповнилося 4 роки від часу введення в обіг національної грошової одиниці — гривні.

Грошова реформа 1996 року сприяла закріпленню фінансової стабільності, зокрема стабільності курсу національної валюти щодо іноземних валют.

У 2000 році стан грошово-кредитного ринку залишається хоч і напруженим, але відносно стабільним. Національному банку вдається створювати такі монетарні передумови на внутрішньому ринку, які сприяють реалізації урядових програм соціального та економічного розвитку країни. Водночас позитивні тенденції, які почали формуватися в економіці країни на макрорівні, суттєво вплинули на стан грошово-кредитної сфери у першому півріччі і внесли деякі корективи в

¹ Зазначену інструкцію у повному обсязі опубліковано у № 9 за 2000 р. додатка до журналу “Вісник НБУ” “Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності”.

² Зазначений документ у повному обсязі опубліковано у № 8 за 2000 р. додатка до журналу “Вісник НБУ” “Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності”.

Голова Національного банку України В.С.Стельмах проводить прес-конференцію, присвячену четвертій річниці запровадження в обіг національної грошової одиниці — гривні.
Фото Валерія Закусила.

оцінку її подальшого розвитку.

Зростання реального ВВП вищими темпами, ніж передбачалося, та пов'язане із цим підвищення попиту на гроші, дали змогу Національному банку збільшити обсяги коштів в обігу та забезпечити зниження їх вартості на грошово-кредитному ринку.

Збільшення грошової пропозиції спричинило відповідне зростання обсягів грошової маси.

У структурі грошової маси також відбулися позитивні зміни — з початку року питома вага готівки зменшилася із 43.4% до **40.1%** та зросла питома вага депозитів — із 55% до **57.6%**. Із початку року обсяг депозитів фізичних осіб, розміщених у банківській системі, зріс на **31%**, частка депозитів у національній валюті збільшилася на **32.4%**. Такі структурні зрушення мають суттєве значення для формування ресурсної бази комерційних банків та здешевлення вартості кредитів і підтверджують зростання довіри населення до банківської системи України.

За матеріалами прес-релізу від 31.08.2000 р.

Євро: стан і перспективи

Протягом останніх трьох місяців курс євро щодо долара США на міжнародному ринку знизився з **0.9652 EUR/USD** до **0.8826 EUR/USD** (на 9%).

Основною причиною зниження курсу євро стали високі темпи розвитку економіки США порівняно з відносно низькими показниками темпів зростання ВВП країн єврозони. Значний тиск на рівень споживчих цін в європейських країнах (інфляція тут сягнула **2.4%** замість очікуваних Європейським центральним банком **2%**) спричинило і нещодавнє підвищення світових цін на нафту.

Необхідно також враховувати вплив ринку капіталів, на якому впродовж останніх півроку у зв'язку з очікуванням подальшого підвищення Федеральною резервною системою США основних процентних ставок спостерігається активний приплив інвестицій у долари США (з японських ен, євро та інших валют). Зрозуміло, підвищення ставок в одній із країн спричиняє поглиблення диференціалу між відсотковими ставками цієї та інших країн. За оцінками економістів Дрезднер Банку, чистий середньомісячний приплив капіталів на американський ринок цінних паперів становить майже 45

Купюрна структура банкнот, які перебувають в обігу

За станом на 01.08.2000 р.

Номинал	Відсоток до загальної кількості	Відсоток до загальної суми
1 грн.	17.34	1.35
2 грн.	12.95	2.01
5 грн.	21.71	8.43
10 грн.	20.60	16.00
20 грн.	18.59	28.89
50 грн.	6.46	25.11
100 грн.	2.34	18.20
Усього	100.00	100.00

Примітка. Основну частину банкнот, які перебувають в обігу, становлять банкноти номінальною вартістю 20 гривень. Простежується тенденція до зменшення в обігу банкнот малих номіналів.

Структура монет, які перебувають в обігу

За станом на 01.08.2000 р.

Номинал	Відсоток до загальної кількості	Відсоток до загальної суми
1 коп.	25.79	2.66
2 коп.	16.99	3.51
5 коп.	12.46	6.43
10 коп.	29.03	29.98
25 коп.	10.02	25.85
50 коп.	5.57	28.77
1 грн.	0.06	0.58
2 грн.	0.05	1.10
5 грн.	0.02	1.11
Усього	100.00	100.00

Примітка. Монети становлять 1.58% від загальної суми готівки в обігу. Найбільше монет номінальною вартістю 10 коп., 1 коп. і 2 коп. Національний банк розглядає питання про збільшення в обігу кількості монет номінальною вартістю 1 грн.

млрд. доларів США.

Підвищений інтерес до долара США може бути викликаний і процесом глобалізації, який триває у світовій економіці, а саме: злиттям та придбанням великих банків і корпорацій. Придбання європейськими компаніями компаній США викликає додатковий попит на долари США.

Незважаючи на нинішнє зниження курсу євро щодо долара США, спільна європейська валюта має перспективу в майбутньому: триває процес інтеграції в єврозону Великобританії, планується поступове приєднання до євро країн Східної Європи (Чехії, Польщі, Угорщини та інших), яким нині притаманні високі темпи зростання економіки. Нещодавно міністри фінансів Німеччини та Франції наголосили на тому, що є фундаментальні засади для зростання євро у довгостроковому періоді. За оцінками економістів Банку міжнародних розрахунків (BIS, Швейцарія), прогноз курсу євро щодо долара США на 1, 3, 6 та 12 місяців становить відповідно 0.85, 0.82, 0.95 та 1.03 EUR/USD (тобто передбачається зростання до кінця року на 15%).

Фінансовий ринок України ще не повною мірою інтегрований у світовий фінансовий ринок, тому коливання курсу EUR/USD на світовому ринку не можуть спричинити значного впливу на український внутрішній ринок. Результатом зниження курсу євро може бути короткострокове зниження цін на імпортовані товари з країн єврозони.

За матеріалами прес-релізу від 04.09.2000 р.

На замовлення "Вісника НБУ" добірку підготувала керівник прес-служби НБУ Лариса Демидова.

Зв'язок, який ніколи не пігведе

Мабуть, у багатьох клієнтів стільникових операторів траплялися прикрі моменти, коли зв'язок пропадав саме тоді, коли був у край необхідний. У когось зірвалася вигідна угода, хтось не зміг вчасно передати розпорядження підлеглим і фірма зазнала серйозних збитків.

Подібних прикладів можна навести чимало. Легко зрозуміти обурення стільникових абонентів. Однак досі їм доводилося миритися із цією, мабуть, найнеприємнішою незручністю, що час від часу виникала при використанні послуг мобільного зв'язку.

Що б там не казали, але факт залишається фактом: як би не розширювалася мережа "мобільних" операторів, забезпечити своїх клієнтів якісним зв'язком у всіх куточках Землі їм, напевно, ніколи не вдасться. Скажімо, сьогодні, коли послугами стандарту GSM користуються понад 570 мільйонів людей в усьому світі, мережі стільникового зв'язку покривають лише 10% земної кулі.

Щодо України, то сукупне покриття її території мережами всіх вітчизняних операторів становить не більше 40%. І хоча майже всі оператори мобільного зв'язку прагнуть розширювати свої мережі, повного покриття країни стільниковими мережами стандарту GSM досягнути вдасться не скоро.

Так, уже сьогодні в будь-якій точці країни він життєво необхідний для банкірів, керівників і провідних менеджерів транспортних, нафтопереробних та судноплавних компаній, промислових та агропромислових підприємств — зрештою, для всіх, хто не хоче миритися з тимчасовою відсутністю такого необхідного і важливого атрибуту сучасного життя, як мобільний зв'язок.

Приємно відзначити той факт, що саме національному оператору мобільного зв'язку — компанії "Київстар Дж.Ес.Ем." спільно з компанією "Елсаком-Україна" — ексклюзивному провайдеру послуги супутни-

кового зв'язку системи Globalstar — уперше в Україні вдалося втілити в життя мрію "мобільних" абонентів про зв'язок без перешкод. Користуючись послугою супутникового зв'язку Globalstar, абоненти "Київстар Дж.Ес.Ем." тепер матимуть зв'язок у будь-якому куточку України, навіть там, де ще немає мережі GSM, а також у важкодоступній місцевості — в горах, на ріках і морях. Таким чином компанія "Київстар Дж.Ес.Ем." максимально розширила можливості своїх клієнтів.

Globalstar — це глобальна цифрова система супутникового зв'язку, роботу якої забезпечують 48 низькоорбітальних супутників і наземних станцій. Інфраструктура, що підтримує функціонування системи, динамічно розвивається, уже зараз дає змогу користуватися послугою супутникового зв'язку Globalstar у 26 країнах (за станом на 15.09.2000 р.), а в перспективі буде доступною в усьому світі (за винятком полюсів). Система Globalstar побудована з використанням новітньої цифрової технології CDMA. Якість і надійність з'єднання забезпечується зв'язком терміналу відразу з трьома супутниками. Важливим є те, що випромінювання супутникового терміналу навіть менше, ніж у звичайного стільникового телефону.

Стати користувачем послуги супутникового зв'язку Globalstar досить просто. Спочатку треба придбати спеціальний двостандартний (GSM/Globalstar) мобільний термінал. Він трохи більший, ніж звичайний мобільний телефон, має потужну антену, яка легко складається у корпус апарата. Такі телефони випускають відомі телеко-

мунікаційні компанії — Qualcomm, Ericsson і Telit.

Щоб скористатися послугою Globalstar, Вам потрібно бути абонентом мережі "Київстар GSM". Якщо ж Ви вже є абонентом, Вам слід лише звернутися в інформаційно-сервісний центр компанії.

Двостандартний термінал може працювати як у ручному, так і в автоматичному режимі. В автоматичному режимі апарат спочатку шукає зону покриття мережі "Київстар GSM" і, якщо вона недоступна, переключається в режим супутникового зв'язку. Якщо Ви не бажаєте користуватися послугою супутникового зв'язку, перебуваючи за межами зони покриття мережі "Київстар GSM", можете скористатися ручним режимом роботи і вимкнути прийом супутникового сигналу.

Вартість терміналу, процедури підключення послуги та оплата ефірного часу — доволі помірні, особливо з огляду на ті очевидні переваги, які отримує клієнт. Зручне сервісне обслуговування, яке надається компанією "Київстар Дж.Ес.Ем.", розві останні сумніви недовірливих скептиків і тих, хто вагається. Все дуже просто: Ви користуєтесь єдиним телефонним номером, одержуєте єдиний рахунок за послуги обох мереж і обслуговуєтесь в одному інформаційно-сервісному центрі компанії "Київстар Дж.Ес.Ем."

Додаткову інформацію можна одержати за телефоном (044) 466-0-466 або в Інтернеті на сайті "Київстар Дж.Ес.Ем." www.kyivstar.net і на сайті компанії "Елсаком Україна" www.elsacom.ua. □

 КИЇВСТАР GSM 900
З Д У М К О Ю П Р О В А С

Неупереджений аналіз /

**Тетяна
Мостенська**

Декан економічного факультету Українського державного університету харчових технологій.
Кандидат економічних наук, доцент

Ефективність розвитку економічних процесів залежить від стану та обсягів ринку інвестиційних ресурсів. У статті йдеться про формування інвестиційного ринку України та можливі джерела залучення коштів.

**Валерій
Осецький**

Генеральний директор АТЗТ Лізингової компанії "Енерголізинг".
Кандидат економічних наук, доцент

Проблеми обмеженості ринку інвестиційних ресурсів України

Проблема формування інвестиційного потенціалу дуже актуальна для України, і вирішальну роль у цьому процесі має відіграти банківська система.

Інвестиційні джерела у світі обмежені. Країни з перехідною економікою відчувають це дуже гостро. Теоретично інвестиційні ресурси складаються із заощаджень населення та держави, коштів підприємств, іноземних інвестицій у вигляді грошових ін'єкцій міжнародних фінансових установ і приватних інвесторів. Рух цих коштів забезпечують фінансові посередники. В Україні це здебільшого банки, оскільки їхніми каналами рухається майже 90% ресурсів фінансових ринків.

Слід зазначити, що позитивний вплив перелічених можливих джерел на нарощування інвестиційного потенціалу країни досі не дуже відчутний. В Україні ще не створено умов для зростання довіри інвесторів до економічної політики держави.

Зупинимося докладніше на кожному із джерел.

Грошові заощадження населення України

Якщо в економічно розвинутих країнах головне джерело формування інвестицій становлять заощадження населення, то в Україні маємо іншу картину. Як випливає з таблиці 1, наші співвітчизники не вельми

довіряють свої гроші кредитним установам, а зберігають їх удома або ж обслуговують ними тінювий сектор економіки. Хоча як позитивний момент слід зазначити, що за останні шість місяців обсяг вкладів населення у національній валюті в банківські установи зріс більш як на 30%.

Структура витрат і заощаджень населення за досліджуваний період (не враховуючи

В Україні ще не створено умов для підвищення довіри інвесторів до економічної політики держави

2000 рік) свідчить про істотне скорочення обсягу заощаджень у вкладах та цінних паперах. Якщо 1990 року їх приріст становив майже 11%, то 1995-го — лише 1.5%. У 1996 році їх обсяг зріс до 6.3%, але потому їх питома вага почала зменшуватися, і в 1998 році обсяг заощаджень населення у вкладах і цінних паперах знизився до 2 523 млн. грн., що становило 4.7% у структурі грошових витрат.

Натомість у структурі грошових витрат та заощаджень високими темпами зростали обсяги купівлі валюти — від 0.4% у 1995-му до 18% у 1998 році. Як правило, придбана валюта не працює на економіку країни, оскільки її купівля пов'язана з утратою довіри населення України

до фінансових посередників. Особливо гостро це проявилось 1998 року, коли приріст заощаджень у вкладах та цінних паперах порівняно з 1997 роком зменшився в абсолютному вимірі на 62 млн. грн., а їх питома вага скоротилася на 0.7 відсоткового пункту.

У цілому в 1998 році населення витратило на придбання валюти 9 614 млн. грн. (див. графік), тобто десяту частину ВВП (9.3%). Знайшовши заохочувальні засоби, можна було б ці грошові кошти примусити працювати на інвестиційному ринку.

1999 рік для заощаджень населення був несприятливим. Хоча обсяг його грошових доходів порівняно із 1998 роком збільшився на 7 397 млн. грн. (або на 13.6%), але вищими темпами зростали витрати на купівлю товарів та оплату послуг — на 20.5%, що становить 7 152 млн. грн., — і обов'язкові платежі та добровільні внески (темпи приросту порівняно з 1998 роком — 51%).

Збільшення цих видів витрат призвело до суттєвих змін у структурі витрат населення. Витрати на придбання іноземної валюти значно скоротилися і становили лише 50% від обсягів 1998 року (4 860 млн. грн.).

Динаміка витрат населення на купівлю валюти до 1998 року мала тенденцію до зростання. Із кризою 1998 року погіршилися макроекономічні показники. Її наслідки негативні

Таблиця 1. Структура витрат населення України*

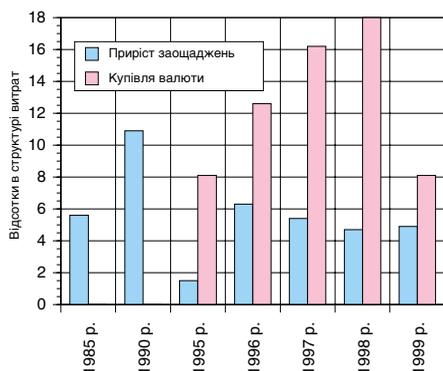
Грошові витрати і заощадження	1985 р.	1990 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	Відсоток до підсумку	
						1998 р.	1999 р.
Усього	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Із них:							
купівля товарів та оплата послуг	83.3	78.2	81.3	70.5	66.5	65.3	70.4
обов'язкові платежі та добровільні внески	11.1	10.9	8.7	10.1	10.9	10.5	14.1
приріст заощаджень	5.6	10.9	1.5	6.3	5.4	4.7	4.9
придбання іноземної валюти	0.0	0.0	8.1	12.6	16.2	18.0	8.1
інші витрати	0.0	0.0	0.4	0.6	1.0	1.5	2.5

* За даними статистичної звітності Держкомстату України.

впливали на економіку України і в 1999 році. Все це, а також політичні події минулого року, призвело до того, що населення остерігалось інвестувати свої заощадження в основний капітал. У 2000 році очікувалося збільшення інвестицій населення в основний капітал в 1.7 раза, але цього не спостерігається через подорожчання комунальних послуг та продовольчих товарів.

Зростання обсягу інвестицій було б можливим у разі поліпшення урядом загального інвестиційного клімату в Україні. Якщо населення буде впевнене у стабільності вітчизняних грошей, воно спрямуватиме власні інвестиційні ресурси не на придбання валюти, а в капітальні вкладення в економіку України.

Динаміка приросту заощаджень та купівлі валюти населенням України

Вклади населення України в національній та іноземній валюті у комерційних банках на 01.12.1999 року становили лише 3 089 млн. грн., що майже в 1.5 раза менше, ніж сума грошових коштів, витрачена ним на придбання іноземної валюти. В масштабах країни це досить незначні обсяги — в середньому 61.66 грн. на душу населення.

Щойно уряд застосував ефективні інструменти стабілізації цін і грошей, як головний наш інвестор — населення України — примножив свої вклади в банках. За шість місяців 2000 року їх обсяги зросли: у національній валюті — на 30.4%, в іноземній — на 20.5%. Нині цей інвестор починає працювати на економіку України.

Водночас слід зазначити, що значний потенціал інвестиційних ресурсів мають домашні господарства. В економічно розвинутих країнах чверть національних заощаджень формується за рахунок цього джерела. Щоб поживити приплив надходжень на інвестиційний ринок, необхідно підвищити довіру людей до кредитно-фінансових установ. Зауважимо, що питома вага строкових депозитів дуже незначна — 13.9%, хоча це більше, ніж у попередні роки (див. таблицю 2). Причинами того, що населення повільно нарощує обсяг своїх вкладів у банках та в інших фінансових установах, є відсутність гарантій із боку держави, впевненості у сталих відсотках, тобто в отриманні гарантованого доходу, та брак про-

жорої системи захисту вкладень населення.

Грошові кошти суб'єктів господарювання

Іншим джерелом внутрішніх інвестицій мали б стати тимчасово вільні кошти суб'єктів господарювання. 1998 року їх обсяг становив 5 185 млн. грн., із яких лише 20% — строкові кошти (1 039 млн. грн.), решта ж — кошти до запитання. При зміні ситуації у країні інвестиційні ринки могли б поповнюватися за рахунок прибутку. Втім, слід зазначити, що нині у більшості суб'єктів господарювання грошові витрати превалюють над грошовими фондами та грошовими доходами.

Останнім часом діяльність підприємств фінансується переважно за рахунок значної

Доступ до ринку приватних інвестицій в Україні дуже обмежений унаслідок низької інвестиційної привабливості нашої країни

кредиторської заборгованості. В цілому по Україні на 01.12.1998 року вона становила 148 177.6 млн. грн. Ланцюг взаємних боргових зобов'язань усе довшає, взаємна заборгованість підприємств рік у рік зростає. Висока кредиторська заборгованість, яка значно перевищує дебіторську (на 39%), ускладнює роботу підприємств, водночас є джерелом безкоштовного кредитування їх діяльності.

За умов фінансової нестабільності й непередбачуваності курсу валют підприємства вимушені створювати значні виробничі та матеріальні запаси, що знижує мобільність і гнучкість використання їхніх коштів. Так, наприкінці 1998 року 28.4% оборотних коштів підприємств становили товарно-матеріальні запаси й цінності. Це позбавляло можливості формувати необхідні фонди для здійснення інвестиційних програм. Поповненню обігових коштів перешкоджала значна вартість позикових коштів.

Амортизаційний фонд, який мав би стати інвестиційним джерелом на виробництві, не може забезпечити навіть процесу простого відтворення внаслідок непродуманої амортизаційної політики держави. Значне зани-

ження реальної вартості основних засобів не дає підприємствам змоги накопичити необхідну суму інвестиційних коштів.

Прибуток, який у всіх країнах є засобом розширеного відтворення і одним із найменш ризикових джерел інвестицій, в умовах України також не виконує цієї ролі. Із двох його економічних функцій — стимулювання комерційної активності та розширення виробництва — на вітчизняних підприємствах виконується в кращому випадку лише перша, оскільки понад 55% вітчизняних суб'єктів економіки є збитковими, а 42% — низькорентабельними. У підсумку фінансовий результат діяльності економіки країни за 1998 рік становив 3 419 млн. грн., за 1999 рік — 5 976.3 млн. грн.

За даними статистичної звітності, динаміка прибутку донедавна мала досить непривабливий вигляд (див. таблицю 3). Так, у 1995—1998 роках прибуток скоротився на 15 387 млн. грн., або майже в 5.5 раза. Постійно зростає кількість збиткових підприємств. Скажімо, в 1998 році сума збитків становила 17 343 млн. грн., що майже вдвічі більше, ніж у 1997 році (8 546 млн. грн.).

Крім того, негативно позначається надмірний податковий тиск на легально працюючі підприємства: навіть за умов одержання прибутків вони не в змозі формувати власні інвестиційні ресурси в потрібному обсязі.

Державне інвестування

У більшості країн світу держава є одним із головних інвесторів — за її рахунок формується значна частина інвестиційного потенціалу. В Україні ж при загальній сумі капіталовкладень 13 958 млн. грн. у 1998 році на державні централізовані капіталовкладення припадало лише 8.4% (з них на умовах кредиту — 20.5% від загальної суми). Тому розглядати державні інвестиції як реальне джерело створення інвестиційного потенціалу в Україні не доводиться. Це ж підтверджують дані таблиці 4.

Ще однією нагальною проблемою є неефективне використання обмежених інвестиційних ресурсів, якими володіє держава. Перерозподіл грошових коштів відбувається не в напрямі підвищення ефективності виробництва з метою наповнення ринку споживчих то-

Таблиця 2. Структура розміщення грошової маси в домашніх господарствах*

Розміщення грошової маси	На початок періоду, відсотки			
	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.
У домашніх господарствах	100	100	100	100
У тому числі:				
заощадження	22.33	16.78	19.96	21.69
строкові депозити	12.44	8.25	11.90	13.90
депозити до запитання	9.89	8.53	8.06	7.78

* За даними статистичної звітності Держкомстату України.

Таблиця 3. Прибуток по народному господарству України

Показники	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.
Прибуток, млн. грн.	18 806	14 418	13 868	3 419	5 976.3
Темпи приросту щодо попереднього року, %	—	-23.33	-3.81	-75.30	74.8

Таблиця 4. Інвестиції в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету*

Роки	Інвестиції в основний капітал	
	Млн. грн. (у порівняльних цінах)	Відсотки щодо загального обсягу
1985	35 863	80
1990	14 949	27
1995	3 526	22
1996	1 907	15
1997	965	8
1998	824	7
1999	757	7

* За даними статистичної звітності Держкомстату України.

варів, а в основному спрямовується на підтримку галузей проміжного споживання, що призводить до подорожчання кінцевого продукту та сповільнення темпів економічного розвитку.

Іноземні інвестиції

Важливе джерело формування інвестиційного потенціалу країни — гроші іноземних інвесторів. Іноземні інвестиції можуть бути як централізованими, так і приватними. За даними журналу "Euromoney", 1997 року Україна посідала одне з останніх місць у Східній Європі за показником FDI (8 доларів на людину). Нижчим цей показник був лише в Туркменістані, Узбекистані, Вірменії та Македонії. Для порівняння: централізовані іноземні інвестиції в перерахунку на одного мешканця в Угорщині становили 198 доларів, у Латвії та Словенії — відповідно 160 і 170 доларів, а загальна сума централізованих інвестицій у Польщу того ж року становила 4 500 млн. доларів США, тобто майже в 11 разів більше, ніж в Україні.

Загальна сума прямих іноземних інвестицій унаслідок низької інвестиційної привабливості нашої країни також незначна (див. таблицю 5).

2000 року на слуханнях у Сенаті Сполучених Штатів Америки помічник держсекретаря США Уейн у своїй доповіді про бізнесовий клімат у країнах Центральної та Східної Європи не обминув увагою і нашу країну. "Реально Україна має один із найнижчих показників прямих іноземних інвестицій у цьому регіоні (Східній Європі. — Ред.) — 55 доларів на кожного мешканця, — сказав помічник держсекретаря США, — на долю яких припадає близь-

Проблему залучення інвестиційних коштів на етапі становлення ринкових відносин легше було б вирішити за допомогою фінансової оренди, до якої належить лізинг

ко 570 мільйонів доларів із загальної суми у три мільярди доларів, є найкрупнішим джерелом іноземних інвестицій в Україну. Ці цифри протягом декількох років залишаються незмінними і надзвичайно малими для країни, де мешкають 50 мільйонів громадян. Для порівняння: відповідні показники Польщі — країни із 40-мільйонним населенням — становлять 5.1

Таблиця 5. Прямі іноземні інвестиції в Україну в 1998 — 1999 роках*

Показники	Тис. доларів США	
	1998 р.	1999 р.
Сукупний капітал нерезидентів в Україні на початок звітного періоду	2 063 632.87	2 810 678.6
Збільшення капіталу нерезидентів, усього	922 393.65	754 823.6
У тому числі за рахунок:		
грошових внесків	571 018.79	358 541.2
внесків у формі цінних паперів	1 854.41	112 468.7
внесків у формі рухомого і нерухомого майна	298 808.77	217 389.20
внесків у формі нематеріальних активів (придбання юридичних прав, ноу-хау тощо)	35 224.55	2 264.47
переоцінки капіталу	72.83	1 509.65
Зменшення капіталу нерезидентів, усього	179 561.24	263 890.94
У тому числі через:		
вилучення грошових, майнових та інших внесків	143 796.00	173 376.3
інші форми вилучення капіталу на підставі скасування угод із резидентами України	32 347.47	89 459.03
Курсова різниця	24 716.44	53 833.75
Сукупний капітал нерезидентів в Україні на кінець звітного періоду	2 781 748.84	3 247 887.4
Нараховані дивіденди за інвестиціями	70 005.05	8 390.6
У тому числі інвестору	61 491.17	5 467.7

* За даними статистичної звітності Держкомстату України.

мільярда і 30 мільярдів доларів. Але ж Польща постійно проводить реформи і не збирається їх припиняти¹.

Структуру прямих іноземних інвестицій в Україну також навряд чи можна вважати задовільною. Так, на початок 1999 року їх загальна сума становила 2 781.7 млн. доларів США і лише незначну їх частину — 13% було одержано у вигляді кредитів та позик. Несприятливий інвестиційний клімат призвів до значного зменшення капіталу нерезидентів. Із загальної суми зменшення капіталу 65.7% припадає на вилучення грошових, майнових та інших внесків і 33.9% — на скасування угод із резидентами України.

Доступ до ринку приватних інвестицій в Україні дуже обмежений через низьку інвестиційну привабливість нашої країни. Брак стабільної та прозорої податкової бази, невисока купівельна спроможність громадян, невідзначеність пріоритетів інвестиційної політики держави — все це не сприяє припливу іноземного капіталу.

Отже, можна зробити висновок: формування інвестиційного ринку в Україні відбувається дуже повільно і явно в недостатньому для забезпечення нормального розвитку економічних процесів обсязі. Сприяти вирішенню цієї проблеми покликана насамперед банківська система, за допомогою якої можна спрямувати грошові кошти в необхідне для країни русло. Саме банківська система в змозі активізувати інвестиційний процес.

Обмеженість пропозиції інвестиційних коштів звужує можливості вирішення проблем інтенсифікації виробництва, що знижує конкурентоспроможність української продукції, гальмує ринкові перетворення в країні.

Низька інвестиційна активність суб'єктів ринкової економіки не на користь ні банківській системі, ні економіці країни в цілому.

Проблеми залучення інвестиційних коштів на етапі становлення ринкових відносин легше було б вирішити за допомогою фінансової оренди, до якої належить лізинг. У світі постійно зростають обсяги лізингових операцій, і банківська система могла б суттєво допомогти розвитку та становленню лізингу в Україні. На сьогодні це — одне з найреальніших джерел формування інноваційної політики в державі.

Загальновідомо, що інвестиційна активність та економічне зростання — два взаємопов'язані процеси. Економічне зростання залежить від інвестиційної активності та навпаки. Ринкові перетворення в Україні неможливі без значних капіталовкладень. Водночас економічна криза зумовлює гостру нестачу фінансових ресурсів. У зв'язку із цим істотно зростає роль банківської системи як головного регулятора інвестиційних ресурсів, важеля підвищення інвестиційної привабливості країни в цілому та окремих галузей народного господарства зокрема.

¹ Хрещатик. — 2000. — 17 серпня.

Анотації

АННОТАЦИИ

Владимир Кротюк. *Стратегия и тактика развития банковской системы в Указе Президента Украины “О мерах по укреплению банковской системы Украины и повышению ее роли в процессах экономических преобразований”.*

Комментируя указ, автор доказывает, что реализация предусмотренных указом мероприятий будет способствовать позитивным экономическим тенденциям, повышению благосостояния населения.

Анатолий Заика. *Правильно налаженные отношения с клиентом — залог успеха банка.*

Автор предупреждает об опасности возникновения консервативных тенденций во взаимоотношениях банкиров с постоянными клиентами, с которыми банк поддерживает партнерские отношения в течение многих лет. Обосновывается необходимость внедрения в украинских банках подразделений персональных менеджеров, которые могут на постоянной основе работать с клиентами-предприятиями.

Людмила Донченко. *Проблемные банки — головная боль банковской системы страны.*

Пятая часть коммерческих банков Украины в настоящее время находится в стадии ликвидации. Проблемные банки представляют собой угрозу стабильности банковской системы. В статье рассматриваются способы воздействия, применяемые Национальным банком Украины к проблемным банкам с целью минимизации риска системного кризиса. Приводятся информационно-аналитические материалы, отражающие динамику возникновения проблемных банков за последние 8 лет.

Алла Соколовская. *Проект Налогового кодекса Украины и проблемы правового регулирования налоговых отношений.*

Анализируется проект Налогового кодекса Украины. Акцентируется внимание на особенностях правовых взаимоотношений налоговых администраций и плательщиков. Предлагаются пути усовершенствования некоторых положений проекта кодекса.

Анатолий Мороз. *Денежно-кредитные отношения в условиях переходного периода.*

Рецензия на книгу Александра Дзюблюка “Организация денежно-кредитных отношений общества в условиях рыночного реформирования экономики”, изданную в 2000 г. киевским издательством “Поліграфкнига”. В книге рассматриваются институциональные основы организации денежно-кредитных отношений, макроэкономические аспекты реализации монетарной политики в условиях перехода к рыночным отношениям.

Анна Жигайло. *МСБУ — развитие, практика и использование в Украине.*

Автор комментирует некоторые положения Закона Украины “О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине”, разъясняет термины, впервые встречающиеся в этом законодательном документе, акцентирует внимание на отмененных и на действующих нормативных документах по вопросам учетной политики, бухгалтерского учета, а также на тех, которые необходимо принять в ближайшее время.

Галина Юрчук. *Электронная коммерция и ее перспективы для банковской системы Украины.*

Во второй части статьи (первая опубликована в предыдущем номере и посвящалась направлениям и проблемам мирового раз-

вития Интернет-коммерции) рассматриваются перспективы Интернета и е-коммерции в Украине. Сравнивая развитие Интернет-технологий на Западе, в России и Украине, автор оценивает перспективы отечественного рынка.

Дмитрий Цилюрик. *Оценка финансового состояния заемщика — субъекта малого бизнеса.*

Рассматриваются особенности оценки качества кредитов малым предприятиям. Предложенные автором критерии могут быть использованы банками в практической работе.

Александр Евтух. *Аграрная ипотека — рыночный механизм эффективного использования ресурсов.*

Анализируется исторический опыт ипотечного кредитования на территории Украины. Предлагается авторская модель создания ипотечной системы в условиях транзитной экономики.

Елена Береславская. *Правительство и Национальный банк — против осеннего падения гривни.*

Анализируется ситуация на валютном рынке Украины в 2000 году. Автор считает, что несмотря на достигнутую стабильность гривни и постоянный рост валютных резервов НБУ, сохраняется угроза ускорения инфляции.

Татьяна Рудненко. *Проблемы работы банков с векселями.*

Одной из главных причин несовершенного вексельного обращения в Украине является противоречивая законодательная база. Особенно много взаимоисключающих нормативных актов — положений, инструкций, разъяснительных писем министерств и ведомств. Автор анализирует самые противоречивые из них, в частности — некоторые инструкции и письма Государственной налоговой администрации Украины. Предлагается к обсуждению проект Закона Украины “О внесении изменений и дополнений к некоторым законам Украины”, который призван устранить многие противоречия в действующих законодательных и нормативных документах.

Пресс-служба НБУ сообщает.

Изложение избранных пресс-релизов, выпущенных пресс-службой Национального банка Украины за период с 01.08.2000 г. по 04.09.2000 г. В частности, сообщается о реформировании центрального банка, о правилах аннулирования операций по обмену валюты, о новой инструкции, регуливающей перемещение валюты через таможенную границу Украины, о четвертой годовщине денежной реформы в Украине.

Татьяна Мостенская, Валерий Осецкий. *Проблемы ограниченности рынка инвестиционных ресурсов Украины.*

Эффективность развития экономических процессов зависит от состояния и объемов рынка инвестиционных ресурсов. В статье рассмотрен вопрос формирования инвестиционного рынка Украины и возможные источники привлечения инвестиций.

ANNOTATIONS

Volodymyr Krotiyuk. *The Strategy and Tactics of the Banking System Development as Defined in the President's Decree “On Measures for Strengthening the Banking system of Ukraine and Raising its Role in the Economic Transformation Processes.”*

While making comments on the Decree, the author demonstrates that implementing the foreseen measures will promote positive economic changes and improvement of the population's wellbeing.

Anatoliy Zaika. *Sound Relations with Clients are the Guarantee of Bank's Success.*

The author warns about the danger of conservative tendencies in relations of bankers with clients who in the course of many years are serviced by banks, and substantiates the necessity to establish in Ukrainian banks subdivisions of personal managers who can work with clients—enterprises on permanent basis.

Lyudmyla Donchenko. *Problem Banks are a "Headache" of the Country's Banking System.*

The fifth part of Ukraine's commercial banks is under liquidation at the present time. The problem banks are a threat to the stability of the banking system. This article considers the methods of influence on the problem banks implied by the National Bank of Ukraine with the aim of minimizing risks of the system crisis. The information and analytical materials showing the dynamics of problem banks emergence for the last eight years are also presented.

Ala Sokolovska. *The Draft Tax Code of Ukraine and the Problems of Legislative Regulation of Tax Relations.*

The Draft Tax Code of Ukraine is analyzed in this article. Special attention is paid to the peculiarities of juridical relations between tax administrations and tax payers. The author suggests the ways of improving some clauses of the Draft Code.

Anatoliy Moroz. *Money and Credit Relations During Transition Period.*

It is a review of the book "The Organization of Money and Credit Relations in a Society Under Market Reformation of the Economy" by Oleksander Dzyublyuk, published by Poligraphknyha Kyiv Publishing House in 2000. This book includes institutional macroeconomic aspects of monetary policy realization under transitional market relations.

Hanna Zhyhailo. *IAS — the Development, Practice and Use in Ukraine.*

The author comments on some provisions of the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine," explains some terms met for the first time in this legislative document, accentuates the attention on the cancelled and current normative acts, on accounting and accounting policy, as well as on the documents to be adopted in the nearest future.

Halyna Yurchuk. *Electronic Commerce and its Prospects for the Banking System of Ukraine.*

The second part of this article (the first part was published in the previous issue and dedicated to the trends and problems of the international development of Internet commerce) considers the prospects of Internet and E-commerce in Ukraine. The author analyzes the prospects of the national market.

Dmytro Tsiliuryk. *Estimation of the Financial Situation of a Borrower — Small Business Entity.*

This article analyzes the peculiarities of the quality rating of credits extended to small entities. The criteria proposed by the author can be used by banks in their daily work.

Oleksander Yevtukh. *Agrarian Mortgage is a Market Mechanism of Efficient Resources Utilization.*

The author analyzes the historical experience of mortgage crediting in Ukraine. The author suggests a model for creating a mortgage system in transit economy conditions.

Olena Bereslavska. *The Government and the National Bank are Against the Autumn Hryvnia Fall.*

The analysis of the situation in the foreign exchange market of Ukraine is presented in this article. The author believes that the danger

of inflation rates acceleration still exists in Ukraine despite the achieved hryvnia stabilization and continuous growth of the NBU foreign exchange reserves.

Tetyana Rudnenko. *The Problems of Banking Operations with Bills.*

The contradictory legislative basis is an important reason of imperfect bills circulation in Ukraine. In particular, there exist many mutually exclusive standard acts — statements, regulations and letters of instructions from the ministries and administrations. The author analyzes the most contradictory normative acts, in particular, some regulations and letters of instructions from the State Tax Administration of Ukraine. The Draft Law of Ukraine "On Amendments to Some Laws of Ukraine," aimed at eliminating many contradictions in the current legislative and standard documents is proposed for discussion.

The NBU Press Service Informs.

A survey of selected press releases, prepared by the NBU press service for the period from August 1, 2000 till September 4, 2000 informs, in particular, about the central bank reformation, regulations on exchange transactions annulment, new regulations for adjusting currency transfer via customs border of Ukraine and the fourth anniversary of the monetary reform in Ukraine.

Tetyana Mostenska, Valeriy Osetsky. *The Problems of Limited Investment Resources Market in Ukraine.*

The effective development of economic processes depends on the state and volume of the investment resources market. The article considers the issue of investment market formation and possible sources of attracting investments.

ANNOTATIONS

Volodymyr Krotiuk. *La stratégie et la tactique du développement du système bancaire conformément à un Oukase du Président "Sur les mesures concernant la consolidation du système bancaire de l'Ukraine et du relèvement de son rôle aux processus des réformes économiques".*

Tout en commentant l'Oukase l'auteur prouve que la réalisation des mesures prévues par l'Oukase favorisera les tendances économiques positives et du mieux-être de la population.

Anatoly Zaika. *Les relations correctes avec le client sont le gage de succès de la banque.*

L'auteur prévient du danger de l'apparition des tendances conservatrices dans les relations des banquiers avec des clients permanents avec lesquels la banque maintient des relations de partenaire pendant beaucoup d'années. On argumente la nécessité de la mise en application aux banques ukrainiennes du service des managers personnels qui pourront travailler constamment avec des clients — entreprises.

Lioudmyla Dontchenko. *Les banques problématiques — le mal de tête du système bancaire du pays.*

Un cinquième des banques commerciales de l'Ukraine sont à présent au stade de la liquidation. Les banques problématiques représentent un menace à la stabilité du système bancaire. L'article étudie les moyens de l'influence utilisés par la Banque Nationale de l'Ukraine envers les banques problématiques pour minimiser le risque du crise de système. On donne des matériaux informatiques et analytiques qui reflètent le dynamisme de l'apparition du problème au cours des derniers 8 ans.

Alla Sokolovska. *Le Projet du Code Fiscale et des problèmes du règlement juridique des relations fiscales.*

On analyse le Projet du Code Fiscale de l'Ukraine. On accente l'attention sur les particularités des relations juridiques entre des Administrations fiscales et des contribuables. On propose des voies du perfectionnement de certaines positions du projet de la Code.

Anatoly Moroz. *Des rapports pécuniaires et de crédit dans les conditions de la période transitoire.*

La critique du livre d'Alexandre Dziuoublouk "Organisation des rapports pécuniaires et de crédit dans les conditions de la réforme de marché de l'économie" publié en 2000 par une édition de Kiev "Poligraphkniga". Ce livre étudie des aspects d'institution et macroéconomiques de la réalisation de la politique monétaire dans les conditions de la transition aux rapports de marché.

Anna Jygailo. *Les Normes Internationales de la Comptabilité — leur développement, pratique et utilisation à l'Ukraine.*

L'auteur commente de certaines positions de la Loi de l'Ukraine "Sur la comptabilité et les documents comptables à l'Ukraine", interprète des termes qui se présentent pour la première fois à ce document législatif, porte l'attention sur les documents législatifs en vigueur et annulés concernant les problèmes de la politique de contrôle, de la comptabilité ainsi que sur ceux qui doivent être adoptés prochainement.

Galyna Yourtchouk. *Le commerce électronique et ses perspectives pour le système bancaire de l'Ukraine.*

On étudie à la deuxième partie de l'article (la première partie a été publiée au dernier numéro de la revue et a été consacrée aux tendances et aux problèmes du développement mondial du commerce d'Internet) les perspectives d'Internet et de E-commerce en Ukraine. Après avoir fait la comparaison du développement des technologies d'Internet à l'Ouest, en Russie et en Ukraine l'auteur fait une appréciation des perspectives du marché national.

Dmytro TsyLOURIK. *L'appréciation de l'état financier de l'emprunteur — un sujet du petit business.*

On étudie des particularités de l'appréciation de la qualité de crédits aux petites entreprises. Les critères proposés par les auteurs peuvent être utilisés par les banques à leur travail pratique.

Olexandre Ievtoukh. *L'hypothèque agraire comme un mécanisme marchand de l'utilisation effective des ressources.*

On analyse l'expérience historique de l'octroi de crédits hypothèques sur le territoire de l'Ukraine. On propose un modèle d'auteur de la création d'un système hypothèque dans les conditions de l'économie transitoire.

Olena Bereslavska. *Le gouvernement et la banque nationale contre la chute d'automne de la grivna.*

On analyse la situation au marché des changes de l'Ukraine à l'année 2000. L'auteur considère que malgré la stabilité obtenue de la grivna et l'accroissement permanent des réserves de devises de la Banque Nationale de l'Ukraine il existe toujours une menace de l'accélération de l'inflation.

Tetiana Roudnenko. *Des problèmes des opérations bancaires avec des lettres de change.*

Une raison principale de la mauvaise circulation des lettres de change à l'Ukraine est la base législative contradictoire. Surtout il y a beaucoup d'actes normatifs contradictoires — des règlements, instructions, lettres d'éclaircissement des Ministères et d'autres Directions. L'auteur analyse les documents les plus contradictoires et notamment des certaines lettres et instructions de l'Administration d'Etat fiscale de l'Ukraine.

On propose à la discussion un projet de la Loi de l'Ukraine " Sur l'introduction d'amendements et de suppléments aux certaines lois de l'Ukraine " qui a pour but de supprimer beaucoup de contradictions qui existent aux documents législatifs et normatifs.

Le service de presse de la Banque Nationale de l'Ukraine communique.

Le contenu des matériaux publiés par le service de presse de la Banque Nationale de l'Ukraine du 01.08.2000 au 04.09.2000. Et notamment on informe sur la réformation de la banque centrale, sur les règles

de l'annulation des opérations concernant l'échange des devises, sur la nouvelle instruction qui règle le déplacement des devises par la frontière douanière de l'Ukraine, sur le quatrième anniversaire de la réforme monétaire à l'Ukraine.

Tetiana Mostenska, Valery Ossetsky. *Les problèmes de la modicité du marché des ressources d'investissement de l'Ukraine.*

L'efficacité du développement des processus économiques dépend de l'état et des volumes du marché des ressources d'investissement. L'article étudie le problème de la formation du marché d'investissement de l'Ukraine et des ressources probables de l'attrait des investissements.

ANNOTATIONEN

Wolodymyr Krotjuk. *Die Strategie und Taktik der Entwicklung des Bankensystems in dem Erlaß des Präsidenten der Ukraine "Über die Maßnahmen zur Kräftigung des ukrainischen Bankensystems und seiner Rolle in den ökonomischen Reformen".*

Der Autor legt der Erlaß aus. Er beweist, daß vom Erlaß vorgesehenen Maßnahmen zu den positiven ökonomischen Trends und zur nationalen Prosperität beitragen können.

Anatolij Saika. *Die regelrecht gestalteten Beziehungen mit den Kunden — Gewähr des Erfolges der Bank.*

Der Autor macht auf die Gefahr der Entstehung der konservativen Tendenzen in den Beziehungen zwischen den Bankieren und der Stammkundschaft im voraus aufmerksam. Es wird die Notwendigkeit der Einführung der Unterabteilungen der personalen Manager in den ukrainischen Banken begründet, die auf der ständigen Grundlage mit den Kunden-Betrieben tätig werden können.

Ludmila Dontschenko. *Problembanken — die Kopfschmerzen des Ukrainischen Bankensystems.*

Der fünfte Teil der Kommerzbanken der Ukraine befinden sich zur Zeit in Liquidation. Die Problembanken bilden die Bedrohung der Stabilität des Banksystems der Ukraine. Im Artikel handelt es sich um die Einwirkungsmethoden, die die Nationalbank zwecks Risikominimierung der Systemkrise anwendet. Der Artikel enthält die informationsanalytischen Daten, die die Dynamik der Problembankenentstehung in den 5 letzten Jahren widerspiegeln.

Alla Sokolowska. *Das Projekt der Steuergesetzgebung der Ukraine und die Probleme der Rechtsregelung der Steuerbeziehungen.*

Es wird das Projekt der Steuergesetzgebung der Ukraine analysiert. Der Autor beachtet die Besonderheiten der Steuerbeziehungen zwischen den Steueradministrationen und Steuerzahler. Er vorschlägt die Wege und Methoden um einige Bestimmungen des Gesetzgebungsprojektes zu vervollkommen.

Anatolij Moroz. *Die Geld- und Kreditbeziehungen unter den Bedingungen vor Übergangsperiode.*

Das ist die Besprechung zum Buch von Olexandr Dzubluk "Die Organisierung der Geld- und Kreditbeziehungen unter die Markt-reformsbedingungen" das vom Verlag "Poligraphkniga" im Jahre 2000 verlegt wurde. Das Buch behandelt die makroökonomischen Aspekte der Verwirklichung der Geld- und Währungspolitik unter Bedingungen vor Übergangswirtschaft.

Hanna Gigajlo. *Internationale Standards des Rechnungswesens: die Entwicklung, Praxis und Ausnutzung in der Ukraine.*

Der Autor erläutert einige Bestimmungen des Gesetzes der Ukraine "Über die Buchführung und Finanzberichterstattung in der Ukraine", deutet die Fachbegriffe, die man zum ersten Male in diesem gesetzgebenden Dokument entdeckt, betont nachdrücklich die abgehobenen und gültigen Ordnungsvorschriften in den Fragen der Diskontpolitik, der Buchführung sowie diejenigen, die in der nächsten Zeit getroffen werden sollen.

Galina Jurtschuk. *Elektronischer Handel und seiner Perspektive für das ukrainische Bankensystem.*

In dem zweiten Teil des Artikels (der erste Teil in der vorigen Ausgabe veröffentlicht wurde) der Autor analysiert die Entwicklungsperspektive des Internetmarktes und elektronischen Handels in der Ukraine und gegenüberstellt die Internettechnologien in den Weststaaten, im Rußland und in der Ukraine.

Dmitrij Zilurik. *Die Bewertung der Finanzlage der Kreditnehmer-Kleingewerbesubjekten.*

Es wird die Besonderheiten der Bewertung der Qualität der Kredite den Kleinunternehmen behandelt. Die vom Autor angebotene Kriterien können von den Banken in der praktischen Tätigkeit verwendet werden.

Olexandr Jewtuch. *Agrarhypothek — der Marktmechanismus zur effektiver Ressourcennutzung.*

Es wird die historischen Erfahrungen des Hypothekengeschäfts in der Ukraine analysiert. Der Autor vorschlägt ein neues Gründungsmodell des Systems unter Bedingungen der Übergangswirtschaft.

Olena Bereslawska. *Die Regierung und Nationalbank — gegen den herbstlichen Fall der Hrywnia.*

Der Artikel behandelt die Situation auf dem ukrainischen Währungsmarkt im Jahre 2000. Der Autor annimmt, daß ungeachtet der Stabilität der Hrywnia und des beständigen Wachstums vor Währungsreserven der Nationalbank der Ukraine, die Inflationsgefahr erhielt sich.

Tetjana Rudnenko. *Problem der Tätigkeit der Banken mit den Wechseln.*

Der Hauptgrund des unvollkommenen Wechselverkehrs in der Ukraine ist widersprüchliche gesetzgebende Grundlage. Besonders viel gibt es einander ausschließende Ordnungsvorschriften — Bestimmungen, Anweisungen, Rundschreiben der Ministerien und Behörden. Der Artikel analysiert die widersprüchlichen davon, insbesondere einige Anweisungen und Schreiben der Staatlichen Steueradministration der Ukraine. Zur Behandlung wird der Entwurf des Gesetzes der Ukraine "Über die Eintragung der Änderungen und Ergänzungen in einige Gesetze der Ukraine" angeboten, der einberufen wird, mehrere der Widersprüche in den gültigen gesetzgebenden und Ordnungsvorschriften zu beseitigen.

Pressedienst der Nationalbank der Ukraine informiert...

Pressedienst der Nationalbank der Ukraine informiert über die Reformierung der Nationalbank, die Regeln für Annullierung den Geldwechseloperationen, die neue Instruktion für Regelung der Einfuhr und Ausfuhr der Valuten und über den vierten Jahrestag der Geldreform in der Ukraine.

Tetjana Mostenskaja, Walerij Osezki. *Problem der Markteng der Investitionsmittel der Ukraine.*

Die Wirksamkeit der ökonomischen Entwicklung abhängt vom Zustand und Umfang des Kreditressourcenmarktes. Der Artikel behandelt die Frage der Bildung des Investitionsmarktes der Ukraine und die möglichen Quellen der Investitionenbeschaffung.

В Україні кількість дітей-сиріт при живих батьках перевищує 100 тисяч — це у 2 рази більше, ніж у післявоєнні роки...

Дитячий журнал "Пізнайко" проводить акцію
"ПОДАРУЙ ДИТИНІ КНИГУ"

для вихованців дитячих будинків, шкіл-інтернатів, притулків.

Приносьте книги з теплими словами і Вашим підписом дітям. Кожна дитина знатиме, хто подарував книгу, і пам'ятатиме Вас усе життя!

Телефон "Гарячої лінії": (044) 446-43-11

Звертатись: м. Київ, вул. Довженка, 7 — редакція журналу "Пізнайко";
м. Київ, вул. Будищанська, 7б, д/с "Пізнайко".